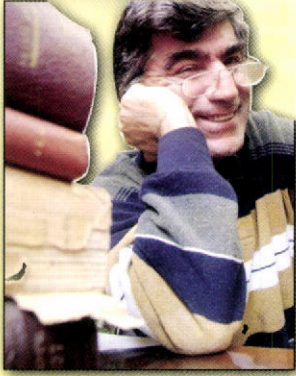

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Temmuz 2009 ● Sayı: 25 ● 4 TL ● www.mesop.net

İKİ AYLIK TEORİK POLİTİK DERGİ

Acılı çoğul
zenginliğimiz!

▲ Temel DEMİNER

Milliyetçiliğin
haddi hesabı

▲ Aziz Mahmut AK

Kriz neo-liberalizmin
iflasıdır

▲ T. ATMACA

1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ve Kürtler

▲ S. ÇİFTYÜREK

Mustafa Kemal ve Dersim'in Mebusu Diyap Ağa (22 Mart 1921)

Yeni toplumsal hareketler

▲ Sibel ÖZBUDUN

Irak yeni bir iç
hesaplaşmanın eşliğinde

▲ Abdullah DERELİ

Gün Yayıncılık Tic. Ltd. Şti Adına Sahibi
Halil İbrahim KUMRAL
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul

Sorumlu Yazışları Müdürü
Ferit Yıldırım
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul

Sosyalist Mezopotamya
Yönetim Yeri ve Yazışma Adresi
İnönü Mah. Babil Sok.
No:27/3 80230
Harbiye / İstanbul

Telefon/Faks
(0212) 291 46 38

Yayın Türü
Yaygın Süreli Dağıtım

e-mail
sosyalistmezopotamya@mynet.com

Banka Hesap No:
İş Bankası Taksim Şb.
1052 767790
Döviz (Euro) Hesabı
1052 3335933

Baskı
Özdemir Matbaacılık
0 212 5775492
Davutpaşa Cad. 4. Güven Sanayii sitesi
C Blok No: 242 Topkapı-İSTANBUL

Gaziantep İrtibat Bürosu
Yasin Yetişgen
Tel/Faks: 0 342 220 59 94
Atatürk Bul. Bina No: 49
N. Akınal Apt. B Blok
Kat: 6 D: 6 Şahinbey / Gaziantep

İzmir İrtibat Bürosu
Tel: 0 232 445 23 31
cobanatesi_izmir@hotmail.com
847 Sok. No: 14/101
Konak/İZMİR

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRDEN

Aziz Mahmut AK 1

1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ve Kürtler
S. ÇİFTYÜREK 3

Acılı çoğul zenginliğimiz!
Temel DEMİRER 15

Kriz neo-liberalizmin iflasıdır
T. ATMACA 22

Yeni toplumsal hareketler
Sibel ÖZBUDUN 29

Şu Çatı Partisi Hikayesi
Metin AKTAŞ 36

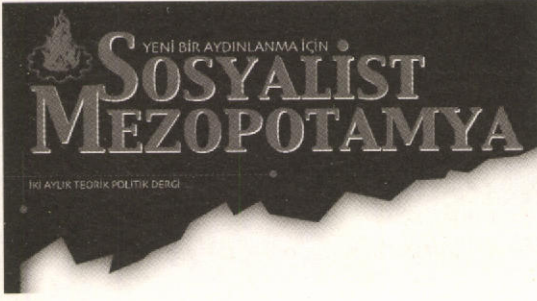
Milliyetçiliğin haddi hesabı
Aziz Mahmut AK 39

Irak yeni bir iç hesaplaşmanın eşiğinde
Abdullah DERELİ 44

Alevi hareketi, devletin rolü ve demokrasi
Hurşit KAŞIKKIRMAZ 47

Haklar tehdit altında
Kıyasettin ASLAN 50

Değişmeyen su kokar
Namık DURUK 54

Editörden

Bağırmaq; toplumsal yaşamın sürdüğü yerlerde medeni bir kuralın ihlalidir. Ancak tecavüze, işkenceye maruz kalmış, canı yanan insanı bağırması için suçlamak, ağır mağduriyete yol açmış asıl suçun üstünü örtmeye yönelik değilse eğer, aptallıktır. Keza, alçaktan uçuş yapan savaş jetlerinin çıkardığı gürültü ortamında karşısındakine sesini iletmek için bağırmaq zorunda kalan kişiyi eleştirmek, eşeği dövmeyenin semeri dövmesine benzer. Çünkü genel geçer hiçbir kural, hiçbir davranış kalıbı, toplumsal yaşamın her anını veya her girdisini karşılamaya yetmez.

Birlik; özellikle acil bir ihtiyaç haline gelmiş yer ve evrede karşı konulamaz güzellikte bir kavram. Ancak bu cazibeli kavramı 'tekçi' bir zihniyette sosyal ve siyasal yaşamın tüm farklı girdilerinin ölümü olarak aksettirmek, birliğin ruhuna peşinen bir el-Fatiha okumaktan başka bir işe yaramaz. Yaşamın somutunda üretilmediği ve farklı varlıklar gerçeğine dayandırılmadığı sürece birlik, vitrin soyutluğuna hapsedilmiş bir kavram olmaya devam edecektir.

Ve 'birlik'in realiteden soyutlanmış bu halini bir siyasal veya ulusal davranış kalıbı olarak tekrarlamamın, birilerini bu kaliba uygunsuz davranmamakla suçla-

manın, işkence gören ya da tepesinde uçak dolaşan insana "bağırma cezası" kesmekten farkı yoktur.

Mezopotamya Sosyalist Partisi (MESOP) Girişimi, örgütlenme startını verişinden bu yana çift yönlü bir markaj altında yol almaya çalışıyor. Bunaltmaya yönelik bu markaj, her iki taraftan da bizim "birlik ihlali" yaptığımız gerekçesine dayandırılıyor.

Türk solu, Kürdistan coğrafyasını asıl sorumluluk alanı olarak kabul eden bir örgütlenme için "ayrılıkçılık", "milliyetçilik" diyor, başka bir şey demiyor. Bu yaklaşımı şöyle de okumak mümkün: "Ancak benim kontrolümde veya benim o topraklardaki bir uzantısanız komünist/sosyalist olabilirsiniz, ayrı örgütlenirseniz milliyetçisiniz!" Ayrı ülke gerçeğinin reddine ve 'kutsal Misak-ı Milli' zihniyetine dayalı bu yaklaşım sahiplerini toplantılarda dinleyin, belgelerinden izleyin, şöyle bir sınıflandırmayla karşılaşacaksınız: Kürtler, sosyalistler, liberaller, İslamcılar... Bu zihniyet, fikir akımları yaratmayı veya sosyalist kimliği Kürtlere yakıştırmayan bir kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynak Türk şovenizmidir. Kürtler sınıflarıyla ve sorunlarıyla bir millettir; ulusal özgürleşme sürecinde sosyalist bir parti en çok da Kürtlerin hakkıdır.

Bizi yakın markaja alan diğer kesim ise Kürt siyasetçilerimiz. Onlar da bizi "birlik"le vuruyorlar; "Tam da ulusal birlik acil bir ihtiyaç iken, herkesi kucaklayan partimiz varken, nereden çıkardınız bu ideolojik parti girişimini!" Sanki başka sömürge ülkelerde sosyalist/komünist partiler hiç kurulmamış, bu partiler ulusal kurtuluş mücadelelerine hiç önderlik etmemiş ve ulusal birliğin tek zararlısı bu partilermiş gibi garipseyci bir garip tutum sergiliyorlar. Ve sanki 25 milyonluk nüfusa 'tek parti', ulusal birliğin tek sihirli formülüymüş gibi dışlayıcı bir yaklaşım içindeler. Kürtleri sosyal sınıflardan muaf gören bu yaklaşımın, Kürtleri kendi ülkesel varlıkları ve sınıflarıyla birlikte düşünme olgunluğuna erişememiş Türk solunun yaklaşımından ne farkı var!? Dahası belki de farkında olmayarak iki yaklaşım birbirini besliyor.

MESOP'un birlik konusundaki yaklaşımı nettir. Bir yandan Kürdistanlı sosyalistlerin birliği için çabalarını sürdürürken, diğer yandan ve eşzamanlı olarak Kürtlerin ulusal birliği için üzerine düşeni yapmaya çalışıyor. Ancak MESOP diğer siyasetçilerden farklı olarak, ulusal birlik esprisini sınıfların varlığı koşullarında başkalarının da örgütsel varlığı üzerine oturmakta, bu nedenle ulusal kongre veya ulusal cephe fikriyatını esas almaktadır. Nitekim bireysel katılım yönündeki tüm karşı çıkışlara rağmen TEV-KURD'e kurumsal katılımı ısrar etmiş; ulusal birlik için bir anlamlı çaba sayılması gereken bu oluşumda yerini almakla kalmamış, daha geniş kesimlerin katılımının gerekli olduğunu hep savunmuştur.

Son günlerde yaşanan iki gelişme, bize yönelik söz konusu markajı uygulayıcıları için de anlamsız hale getirecek ve birliği yaşamın somutunda üret-

meye aday olabilecek gelişmelerdir.

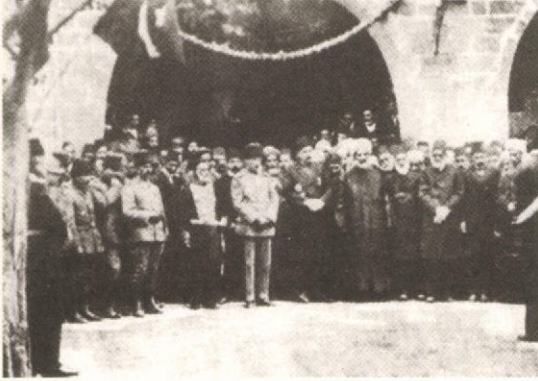
İlki, Kürdistan Komünist Partisi'nin (Irak) 16 Temmuz günü Hewlêr'de organize ettiği Marksizm ve Özgürlükçü Sosyalizm Konferansı'dır. Kürdistan'ın dört parçasından sol eğilimli, sosyalist, komünist örgütlerin çağrıldığı bu konferansa MESOP'tan da iki temsilci katıldı. Dünya genelinde sosyalist hareketin yeni bir atılım arayışına Kürt coğrafyasından katkı anlamına gelen ve belli periyotlarla sürdürülmesi planlanan bu etkinlik, aynı zamanda Kürt sosyalistlerinin kaynaşması, toparlanması ve ülke siyasetinde etkin bir konuma yükselmesine de hizmet edecektir. KKP'nin "Toplumsal Adalet ve Özgürlük" listesiyle katıldığı Güney Kürdistan'daki seçim yarışının tüm hızıyla sürdüğü bir ortamda bu etkinliğin yapılması, konferansa özgün bir misyon da yüklemiş oldu.

İkincisi; Demokratik Toplum Kongresi'nden çıkan genel eğilim doğrultusunda bir Kürt Çalıştayını oluşturmak için farklı siyasal çevrelere yapılan çağrıdır. MESOP'un da davet edildiği bu çalışmada, her örgüt ve şahsiyet tarihi sorumluluk bilinciyle hareket ederse, karşılıklı kriminal yakıştırmalardan vazgeçilip ölçülü bir siyaset diline doğru yol alınabilirse, herkes birbirinin farklı varlığına saygı gösterebilirse, ulusal kongreye gidiş yolunda önemli bir mesafe alınabilir.

Yine biraz gecikmeli olarak elinize ulaşabilen dergimizin bu sayısında, tarihsel, güncel konulara ilişkin kapsamlı değerlendirmeler içeren makaleler yer almaktadır. İlgiyle okunacağını düşünüyoruz.

Gelecek sayıda buluşmak dileğiyle...

Aziz Mahmut Ak

1916 - II. Ordu K. Tüm. M. Kemal, Diyarbakır'da Avusturya-Macaristan otomobil kolunu denetlerken.

1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ve Kürtler

GİRİŞ

Kürt ulusal özgürlük meselesi üzerinde tartışma ve arayışların yeniden yoğunlaştığı şu süreçte, genel olarak 1920-1938 yılları yani Atatürk'ü yıllar, özelde de 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu yeniden tartışma konusu olmaktadır. Hem Türk siyaset kadrolarından hem de Kürt siyasetçilerinden "1921 Anayasası referans alınarak çözüm üretilmeli" diyenler var ve bu eğilim son süreçte güçleniyor. 21. yüzyıl başında Kürt/Kürdistan sorununa 1921 Anayasası temelinde çözüm bulunabilir mi? Birincisi, bu sorunun yanıtı üzerinde duracağız. İkincisi, devamında soracağım soruyu baştan sorayım: Bir geçiş sürecinin belgesi olan ve dolayısıyla anayasadan çok birkaç kanun maddesinden ibaret olup 90 yıl öncesine ait bir metin neden bugün esas alınsın ki? Yeni bir yaklaşımla yeni bir anayasal metnin hazırlanması çok mu zor? Yazıda üzerinde duracağımız esas konulardan biri

1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu olunca, bu kısa belgeyi de ekte okuyucuya sunuyoruz.

Yazıda üzerinde duracağım bir diğer konu ise Mustafa Kemal'in siyasal kimliğidir. Mustafa Kemal'le özdeşleşen ve TC Devleti'nin kuruluşunda da belirleyici rol oynayan ideolojik-politik doku nedir, neyi içerir? Burjuva liberal demokrat mı, muhafazakar-milliyetçi mi? Yoksa şoven milliyetçi mi? A.Öcalan başta olmak üzere kimileri, gerek Kürt sorunu, gerekse diğer bazı sorunlarda "milliyetçiler, ırkçılar Mustafa Kemal'in etrafını kuşattılar, istediklerini yaptırılar" diyorlar. Bu iddialar mı doğru, yoksa tersine ırkçı, milliyetçi bir çizgide olup etrafının ırkçı, milliyetçi rotasını belirleyen Mustafa Kemal'in kendisi midir? Yazı içerisinde ele alınması gereken bir diğer sorun bu olacaktır.

Kürt ulusal hareketinin temsilcileri 1900'lü yılların başında siyasal

özerklik taleplerini hem Osmanlı'ya hem de Ankara Hükümeti'ne iletmışlerdi, ki bu biliniyor. Özellikle Ankara Hükümeti'nin bu talep karşısında pozisyonu nedir? Birinci Meclis gerçekten 10 Şubat 1922'de Kürtler için bir otonomi metnini oylayıp kabul etmiş midir? Etmişse metnin içerisinde ne var? Ayrıca bunları ele alacağız.

Mustafa Kemal, Türk milliyetçisidir!

Mecliste oylatılarak "Atatürk" soyadını almış bir kadronun siyasal kimliğinin ne olduğunu tartışmak belki de abesle iştigal olur. Ne demek "Atatürk"? Bir ulusun, bir halkın "atası" olmayı meclis kararıyla soyadı olarak alan, buna itiraz etmeyen birisi, siyasal kimliğini tartışmasız olarak zaten ortaya koymuştur. Mustafa Kemal, kimilerinin iddia ettiği gibi ırkçıların, milliyetçilerin kendisini kuşatıp yönlendirmesine ihtiyaç duymayacak bir netlikte zaten Türk şoven milliyetçisi-

dir. Söz konusu olan Türk milliyetçiliği ise, Mustafa Kemal yönlendirilen değil, aksine yönlendiren, şekillendiren, hatta öyle ki tam bir diktatörlükle yönlendirendir. Daha ayrıntıda irdelediğimizde şunları görürüz.

A-) M. Kemal, Türk milliyetçisidir ve milliyetçiliğin ocağı İttihat-ı Terakki Cemiyeti'nin aktif bir üyesidir. İttihat ve Terakki'nin 22 Eylül 1909'da yapılan İkinci Kongresi'ne Trablusgarp delegesi olarak katılır. Bu kongrede, saflarında birkaç hizbi barındıran İttihat ı Terakki'de, Mustafa Kemal bu hiziplerden birinin başını çekecek kadar da cemiyette aktiftir. Yeri gelmişken belirtiyim: M.Kemal bir süre sonra İttihatçılarla yolunu ayırırken fikirleriyle değil, pratik yönelişleriyle ayrı düşüğünü belirtecektir. Ve TC Devleti'nin kuruluşunda M.Kemal, Osmanlı Devleti'nin askeri ve idari yapısının yanı sıra İttihatçıların başta Teşkilat : Mahsusa olmak üzere kadro ve geriye kalan teşkilatlarını alır kullanır. Zaten bunlara dayanmadan yol alması da mümkün değildi. Her şey bir yana, salt bu nedenle bile TC Devleti, Osmanlı Devleti'nden kopuşu temsil etmez, tersine askeri, siyasal olarak da (belli yeniliklerle) Osmanlı'nın devamıdır.

M. Kemal, milliyetçi olmanın ötesinde ırkçı Türk milliyetçisidir ve öyle ki bunu "bilimsel" araştırmalar konusu yapacak kadar da ileri götürür. 1930'lu yıllarda, yani TC Devleti'nin artık ayakları üzerinde durmaya başladığı yıllarda, M. Kemal "Türklerin Kökenleri"ni araştırmaya ciddi ciddi yönelir ve işi "bilimsel kurumlar" oluşturmaya kadar götürür. Önce "Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi ortaya atıldıktan sonra, bu tezlerdeki görüşlere uygun olarak Türk tarihi ve Türk dili hakkında birçok araştırmalar yapılır." (1) Bu araştırmalardan biri "Kayıp Kıta Mu'dan Türklerin kökenini aramak"tır. Bu araştırma ile amaçlanan, tüm uygarlıkların "Türkler tarafından kurulduğunu" ve tüm insanların Türk ırkından türeyip yeryüzüne dağıldığını kanıtla-

Mustafa Kemal, Türk milliyetçisidir ve milliyetçiliğin ocağı İttihat-ı Terakki Cemiyeti'nin bir üyesidir. İttihat ve Terakki'nin 22 Eylül 1909'da yapılan İkinci Kongresi'ne Trablusgarp delegesi olarak katılır. Bu kongrede, hiziplerden birinin başını çekecek kadar da cemiyette aktiftir.

maktır. Mustafa Kemal'in bu konuda neler yaptığını uzun bir alıntıyla Ayşe Hür'den aktaralım:

"MU VE UYGUR İLİŞKİSİ; neyin nesidir bu esrarengiz kıta? Hindistan'da görevli bir İngiliz albayı olan Lames Churchward tarafından 1926-1933 arasında yazılan dört kitapla ortaya atılan bir iddiaya göre günümüzden 100 bin yıl önce Pasifik Okyanusu'ndaki bir kıtada siyah, esmer, kızıl ve sarı olmak üzere dört ırkın oluşturduğu Mu Uygarlığı egemendi. Bu uygarlığın kıta dışındaki kolonisi ise Orta Asya'da Gobi Çölü'ndeki 'Uygur İmparatorluğu' idi. Uygurlar bir 'Türk' boyu olduğuna göre, Türkler Mu'dan gelmişlerdi. Kıta, altındaki gaz odakcıklarının patlamasıyla yaklaşık 12 bin yıl önce 64 milyon nüfusuyla birlikte sulara gömülmüştü ne yazık ki... Albayın kendine güveni iyicene artmış ve kareler, daireler, spiraller, gamalı haçlar, hayvan figürleri gibi şekillerden oluşan dili 'Kayıp kıta Mu'da konuşulan Naga-Maya dili' olarak dünyaya takdim etmişti.

O yıllarda 'dünyadaki tüm uygarlıkları Türklerin kurduğu' fikri üzerinde oluşturulan Türk Tarih Tezi üzerinde çalışan Mustafa Kemal, Churchward'ın kitaplarını 60 kadar çevirmene bölüştürerek hızla Türkçeleştirdikten sonra, Türkler'in Orta Asya'ya gelmeden önceki yurtlarının Kayıp Kıta Mu olduğuna kanaat getirmişti. Ardından Türklerle Mayalar arasındaki ilişkiyi araştırmak üzere Enver Paşa'nın damadı emekli general ve amatör tarihçi Tahsin Bey'i Meksika'ya büyükelçi olarak atamıştı. Meksika'daki çalışmalarını belge ve fotoğraflarla üç

ciltlik bir defter halinde toplayan Tahsin Bey'in en büyük buluşlarından biri Maya dilindeki 'tepek' sözcüğünün Türkçe'deki 'tepe' olduğunu keşfetmek oldu. Ödülü de Mustafa Kemal tarafından verilen 'Mayatepek' soyadı." (2)

Mustafa Kemal'in politik kimliği ve ideolojik çizgisi şoven milliyetçi mi değil mi? Tek başına bu alıntı bile okuyucuya yeterli bir fikir vermektedir. Mu kıtasında Türklerin kökenlerini arayan ve bunun Orta Asya'daki Uygurlar'la ilişkisini kurmaya çalışan aynı Mustafa Kemal, Mu kıtasında yeterli dayanak bulamamış olacak ki bu kez Mezopotamya uygarlıkları ile Türklerin ilişkisini kurma arayışına girer ve Mezopotamya'da Türk kökeni arayışını, "Etibank", "Sümerbank" gibi adlandırmalar üzerinden sürdürür. Ki bu arayış Mustafa Kemal'in Türklerin uygarlıktaki yeri ve kökleri konusunda kendi içerisinde de çelişkili olan serüvenini ortaya koyar.

Mustafa Kemal her söylev ve tutumunda milliyetçiliğin çok ötesinde Türk ırkçılığını yansıtır, daha- sını bunu açıkça dile getirir. Aynı yıllarda Amed'e giden M.Kemal, burada yaptığı açıklama ile Türk milliyetçiliğinin çok ötesinde ırkçı yaklaşımını bir başka açıdan açıkça dile getirir. Bu konuda, 1921-1938 yılları dönemini inceleyen uzun makalesinde emekli askeri hakim Ümit Kardaş şunları aktarır:

"26 Eylül 1932, yer Bekir-Diyarı, yani Diyarbakır. Mustafa Kemal burada bu diyarı, Oğuz Türkü'nün has kaynağı olduğunu, hepimizin bu yüce kaynağın çocukları olduğunu belirttiikten sonra şunları söylemektedir: 'Buraya konduğumuzdan beri ne olduğumuzu anlatmaya çalıştık ve anlatıp duruyoruz ki; Türk eli büyüktür ve yeryüzünde yalnız o büyüktür. Her yeri dolduran Türk'tür ve her yanı aydınlatan Türk'ün yüzüdür.' Mustafa Kemal'in bu sözleri, ulus-devlet inşasına yönelik olarak kurulan cumhuriyetin Türk kimliğinden hareketle tek millet, tek dil, tek kültür ya-

ratma hedefiyle yola çıktığını göstermektedir. (3)

Her şey bir yana, "Türk eli büyüktür ve yeryüzünde yalnız o büyüktür. Her yeri dolduran Türk'tür ve her yanı aydınlatan Türk'ün yücüdür" sözleri siyaset diline tercüme edildiğinde ne anlaşılması gerektiğinin yorumunu okuyucuya bırakarak şunları ekleyeyim: Yukarıda Kardeş'tan aktardığım alıntıda sözleri, "Ne Mutlu Türküm Diyene", "Bir Türk Dünyaya Bedeldir", "Yüksel Türk, Yüksekliğin Senin İçin Sınırı Yoktur" vb. vurgularla birlikte ele alınıp değerlendirildiğinde, okuyucu Mustafa Kemal'in şoven milliyetçi ideolojik-politik kimliği hakkında daha net sonuçlara ulaşabilir.

B-) Mustafa Kemal ve ekibi, başından itibaren, Kürt ulusal hareketi adına her dinamik çıkışı, hatta her küçük adımı ezip yok etmeyi ilke edinmiştir. Bu politikayı temel bir çizgi olarak izlerken, şartlar gereği bazen Kürtleri tanımış, sorumlularıyla görüşmüş, hatta varlıklarını ve ulusal taleplerini sözlü beyanlarda kabul etmiştir. Sonra gün yüzüne çıkarılmaması için her şey yapılmış olsa da Kürtlerle kimi anlaşmalar yaptığı da olmuştur. Dahası aşağıda ayrıntılı üzerinde duracağım Kürtlere "Otonomi" hakkı tanıyan anlaşmaların Birinci Meclis'ten geçtiği de yine iddialar arasındadır. Ama bu ve buna benzer icraatların tümü, Kemal ve arkadaşlarınınca rejimin kuruluş yıllarındaki darboğazı aşmak için gerek içte Kürtlere dönük gerekse uluslararası güç odaklarına yönelik taktik politikalarından ibarettir.

Mustafa Kemal, Türk ulusal kimlikli ve üniter yapıda bir Türk devletini kurmada yolun başındayken Kürtlere her açıdan ihtiyaç duyar, ama ince bir ayırımla, yani Kürtleri Kürt ulusal özgürlük talep ve hedeflerinden arındırarak kazanmak ister. Bunu izlediği siyasetin her adımında görmek mümkündür. Her şey bir yana, tek başına "Söylev" okunduğunda bile bunu görmek mümkündür.

Kürtlere "Otonomi" hakkı tanıyan anlaşmaların Birinci Meclis'ten geçtiği de iddialar arasındadır. Ama bu ve benzer icraatların tümü, M.Kemal ve arkadaşlarınınca rejimin kuruluş yıllarındaki darboğazı aşmak için gerek içte Kürtlere, gerekse uluslararası güç odaklarına yönelik taktik politikalarından ibarettir.

Diyarbakır Vali Vekili Mustafa, 8.6.1919 tarihli telgrafında, Diyarbakır'da kurulu bulunan Kürt Derneği'nin "bir Kürdistan bağımsızlığı amacını güden propaganda yapması üzerine ... bu girişimler Dernekler Yasası'na aykırı olduğundan adı geçen dernek kapatılmış ve vilayette o dernekle ilgili yasal kovuşturmaya geçilmiştir" şeklinde durumu telgrafla rapor ediyor. Buna yanıt "3.Ordu Müfettişi Padişahın Onursal Yaveri Tuğgeneral Mustafa Kemal" imzasıyla 15.6.1919 tarihinde Amasya'dan verilir. Bakın Mustafa Kemal yanıtında neler söylüyor:

"Diyarbakır Vali Vekilliğine 8.6.1919

Bütün ulusun, varlık ve bağımsızlığını kurtarmak için birleştiği şu tarihsel günlerde ... ülkeyi kargaşaya düşürecek her türlü derneğin dağıtılması pek vatanseverce ve zorunlu bir ödev olduğundan, Kürt derneğine ilişkin tutum ve davranışınız bence de pek uygun görülmüştür... Müdafaa-i Hukuku Milliye ve Red-di İlhak Cemiyetleri'ni doğurmuş ve bu derneklere hangi siyasal zümreye bağlı olursa olsun, her Türk her müslüman katılmış ve ulusal bilincin eylemleri olarak böylece açıklanması bütün dünyaya duyurulmakta bulunulmuştur. Şu halde Diyarbakır ve oraya bağlı yerlerde de Müdafaa-i Hukuku Milliye ve Red-di İlhak Cemiyetleri'nin oluşup kurulmasına yardımcı olmanızı öneririm. Ve özellikle Kürt derneğinin üyeleriyle bu tel yazım çerçevesinde görüşerek uzlaşmak uygun olur efendim."(4)

Okuyucunun doğrudan kaynağından yorumlayabilmesi için alın-

tıyı uzun aktardım. Alıntıda iki şey dikkat çekicidir. Mustafa Kemal, ulus olarak sadece Türk ulusunu görür, algılar ve savunur. Bu nedenle "Her Türk, her Müslüman'ın katılmış" olduğu şeklinde tarif ettiği "ulusal bilinci"ni de Türk ulusal bilinci olarak ilan eder. Daha da önemli olan, M. Kemal'in, Müslüman Kürtleri de, oluşturulmasını hedeflediği bu Türk ulusal bilincinin içerisinde tarif etmesidir. Yani daha ilk baştan asıl hedefi, Kürt ulusu ve tüm ulusal azınlıkların asimilasyonu üzerinden bir Türk ulusunun yaratılmasıdır. Zaten dikkat edilirse Mustafa Kemal, Kürt Derneği'nin kapatılmasını sevinçle desteklerken, dernek üyesi Kürtlerle ise "görüşerek uzlaşmayı" ve dolayısıyla kazanılmalarını önerir. Kürt ulusallığından arındırılmış olarak Kürtleri kazanma arayışı elbette geçici "uzlaşma"lar adına yer yer Kürtleri tanıma, sorumluları ile görüşüp anlaşmalar imzalama vb. olmuştur. Bütün bunları yaparken bir Türk milliyetçisi olarak Mustafa Kemal kendi çizgisinde tutarlıdır. Tutarsızlığı, "ırkçılar, milliyetçiler Mustafa Kemal'in etrafını kuşatıp Kürt sorununda adım atmasını engellediler" yönündeki tespit ve beyanları ile Mustafa Kemal'i sahip olduğu siyasal çizgiden farklı yorumlayanlarda aramak gerekiyor.

C-) Verilen sözlere, hatta özerklik vaatlerine karşın pratikte adım atılmadığını yaşayarak gören Kürt ulusal hareketinin bu oyalama taktiğine ilk silahlı karşı tepkisi Koçgiri halk ayaklanmasıdır. Ki Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti bu ayaklanmayla büyük bir gelecek kaygısına kapılırlar ve her türlü yöntemle bastırılmasını hedeflerler. Ankara'nın yani Mustafa Kemal'in doğrudan emri ile Koçgiri ayaklanmasını kanlı katliamlarla bastıran Merkez Ordu Komutanı Nurettin Paşa'nın bu tutumu TBMM'de görüşmeye açılır. Kürt kökenli vekiller "asıl suçlunun hükümet ve ordu olduğunu" belirtince, bu mecliste sert tartışmalara konu olur. Ki pratikte yaşananlar ve Koçgiri ayaklanması üzerindeki bu tartışmalar, Ke-

malistler ile Kürtler/Kürt ulusal hareketi arasındaki ilk ciddi kırılma olacaktır.

Şimdi Şeyh Said ayaklamasına giden süreçte, sorunla ilgili yine Ümit Kardaş'tan uzun bir alıntı aktaracağım:

"Azadi Cemiyeti'nin üyelerinin büyük bir bölümü orduyu terk etmiş Kürt subaylardan oluşmaktaydı. Diyarbakır'daki Yedinci Ordu'nun subay ve askerlerinin en az yüzde 50'si Kürttü. Türk subaylarının bir bölümü Kürt hareketine sempati duymaktaydı. Azadi'nin Şeyh Sait İsyanı'na giden yolda Kürtlerin yakınmalarına neden olarak gördükleri hususlar şunlardı:

1. Azınlıklara ilişkin çıkarılan yeni bir kanun şüphe yaratmıştı. Türklerin Kürtleri Batı Türkiye'ye dağıtarak, onların yerine Türkleri doğuya yerleştireceklerinden korkusu.
2. Kürt dilinin okul ve mahkemelerde kullanımının kısıtlanması.
3. Önceleri coğrafi bir terim olarak kullanılan 'Kürdistan' kelimesinin tüm coğrafya kitaplarından kaldırılması.
4. Kürdistan'daki tüm yüksek hükümet görevlileri Türktüler. Sadece daha aşağıdaki kademelere dikkatlice seçilmiş Kürtler atanması.
5. Ödenen vergilere oranla hükümetten yeterli hizmet alınamaması.
6. 1923'teki Büyük Millet Meclisi seçimlerine hükümetin müdahale etmesi.
7. Hükümetin sürekli olarak bir aşireti diğerine karşı kullanma politikası izlemesi.
8. Türk askerleri sık sık Kürt köylerini basarak hayvan götürüyorlardı. Talep edilen erzakın karşılığının ya yetersiz ödenmesi ya da hiç ödenmemesi.
9. Orduda Kürtlerin kademe ve mevkileri Türklerle eşit değildi ve Kürtlerin genellikle zor ve istenme-

Herkes bilir ki İngilizler, Şeyh Said hareketine destek vermediler. Çünkü İngilizler, Ekim Devrimi'nin ürünü olarak kurulan SSCB pekişip etki alanı genişledikçe, mevcut sınırlar üzerinde Batı yanlısı bir TC Devleti'nin kurulmasını çıkarlarına daha uygun görüp desteklediler.

yen işlere gönderilmeleri.

10. Türk hükümetinin, Alman sermayesinin yardımıyla Kürtlerin yeraltı zenginliklerini sömürme girişimi.

11. Türk ve Kürtleri birbirine bağlayan en son bağ olan halifelik kaldırılması.

İngilizlerin o günkü koşullarda böyle bir ayaklanmadan memnuluk duyacakları açık olmakla birlikte, bu ayaklanmaya destek verdikleri konusunda bir kanıt bulunmamaktadır. Burada önemli olan husus dış destek konusu değil, Kürtlerin şikâyet ve taleplerinde ne kadar haklı oldukları ve hükümetin bu taleplere nasıl yaklaştığıdır. Başbakan Fethi Okyar ayaklanmayı sıkıyönetim tedbirleriyle bastırabileceğini düşünmektedir. Ancak çok sert önlemler alınması gerektiğini düşünen Mustafa Kemal, Fethi Okyar'ı Başbakanlıktan uzaklaştırıp, İsmet İnönü'ye yeni bir hükümet kurdurur." (5)

Okuyucu, Kürdistan'da Şeyh Said İsyanı'na giden süreci az çok biliyor. Fakat bir askeri hakimın kaleminden hem bu sürecin böylesine çarpıcı verilerle sunulmasının okuyucu için öğretici olacağından hem de aynı kalemden İngilizlerin Şeyh Said hareketi ve ayaklanması-na "destek verdikleri konusunda bir kanıt bulunmamaktadır" diye yazması da ayrıca önemlidir. Çünkü Türk rejiminin resmi, askeri ve sivil kaynakları, başından beri ellerinde ileri sürebildikleri tek bir belge olmadığı halde, Şeyh Said isyanını "destekleyen, kışkırtan İngilizlerdir" deyip durdular, halen de bu propagandayı sürdürüyorlar.

Ancak herkes bilir ki İngilizler, Şeyh Said hareketine destek vermediler. Çünkü İngilizler, Ekim Devrimi'nin ürünü olarak kurulan SSCB pekişip etki alanı genişledikçe, mevcut sınırlar üzerinde Batı yanlısı bir TC Devleti'nin kurulmasını çıkarlarına daha uygun görüp desteklediler. Dün SSCB'nin, bugün Rusların Kafkaslarda dengelenmesinde Batı her zaman güçlü bir Türkiye'ye ihtiyaç duymuştur. Kısacası Kürt ulusal sorununda "İngiliz parmağı" koca bir yalandır. Özetle; İngilizler belirttiğimiz nedenlerle Mustafa Kemal liderliğindeki Ankara Hükümeti'ni desteklemişlerdir, yani bir İngiliz desteği olduğu doğrudur, ama söz konusu destek Kürtlere değil Kemalistlere verilmiştir. Okuyucu hafızasını yokladığında, resmi TC tarihinde bile Kemalistlerin (Ankara Hükümeti'nin) İngilizlerle bir savaşıdan söz edilmediğini bilir.

Kemalist ekip, TC Devleti'nin ayakları yere bastıkça, Kürtlere verilen sözleri, yapılan sözlü ve yazılı anlaşmaları, hatta TBMM'nin kararlarını bilinçli şekilde unutup hiçbir adım atmaz. Tersine Kürt ulusal hareketine dönük baskılar artırılır. Ümit Kardaş'ın özetlediği baskı ve ayrımların yanı sıra Mustafa Kemal ve ekibi, Kürt ulusal hareketini provokatif eylemlerle yeterince olgunlaşmadan erken isyana zorlarlar. Ve bunda kısmen başarılı da olurlar. Yazının ana konusu Şeyh Said ayaklanmasının değerlendirilmesi olmadığından, burada amaç sadece ayaklanmaya Mustafa Kemal ve TC Hükümeti'nin yaklaşımının ne olduğunun özetlenmesidir. Şeyh Said ayaklanmasının ordu tarafından bastırılmasında Mustafa Kemal ve o zamanki Başbakan Fethi Okyar, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak ve benzeri kadrolar arasında temelde bir görüş ayrılığı yok. Ayrılık sadece kullanılacak yöntemlerdedir. Mustafa Kemal, önerdiği bastırma planının kimi yönlerine itiraz ettiği için Fethi Okyar'ı görevden alarak, yerine İnönü'yü başbakan atar. Bu atamada belirleyici olan, İnönü'nün isyanın her

türlü yöntem kullanılarak bastırılmasında Kemal ile daha yakın duruşa sahip olmasıdır. Burada da çevresi tarafından yönlendirilen değil, tersine yönlendiren M. Kemal! Şeyh Said ve arkadaşlarının idam edilmeleriyle sonuçlanan İnönü hükümetinin saldırı, katliam ve kendi yasalarını bile ayaklar altına alan uygulamalarının tamamı Mustafa Kemal'in günü gününe yönlendirmesiyle gerçekleşmiştir. Şeyh Said ayaklanmasıyla ilgili değerlendirilmesinde İnönü, Mustafa Kemal'le tam bir uyum içindedir. "Vazifemiz Türk vatani içerisinde bulunanları behemahal Türk yapmaktır. Türklere ve Türklüğe muhalefet edecek anasırı kesip alacağız. Vatan hizmet edeceklerde arayacağımız evsaf, herşeyden evvel o adamın Türk ve Türkçü olmasıdır" derken, izlenen ırkçı, milliyetçi siyasette Mustafa Kemal'le nasıl da uyum içinde olduğunu kanıtlayabileceğiz.

Mustafa Kemal, Başbakan Celal Bayar ve Genelkurmay Başkanı birliğinde bir askeri tatbikatı izlerken, o günlerde ayaklanma halinde olan Dersim'i konuşmaktalar. Katliamlarla anılan Dersim hareketinin emrini kimin nasıl ve nerede verdiğini Celal Bayar'dan dinleyelim: "O sıralar biz konuşurken, Dersimlilerin jandarma karakollarından 3-4 tanesini bastıkları haberi geldi. Atatürk'le göz göze geldik... Atatürk 'Sorumluluğu üzerime alıyorum, vuracağız Dersimi' dedi ve vurduk." (6) Dersim'de hava bombardımanı dahil yangın bombaları ve boğucu gazlar kullanılarak gerçekleştirilen katliamın ötesinde soykırımın sorumluluğu tartışmasız yine Mustafa Kemal'in kendisine aittir. Ayrıca aittir demek de gereksiz, çünkü zaten kendisi "sorumluluğu üzerime alıyorum, vuracağız" diyor.

D-) Mustafa Kemal'in politik çizgisi ile ilgili farklı kaynaklardan birkaç alıntıyı okuyucuya aktararak noktalayacağız. Ümit Kardeş:

"1921-1938 dönemini en iyi özetleyen ifade 'Türkleştirme' ola-

M. Kemal, Başbakan Bayar ve Genelkurmay Başkanı bir askeri tatbikatı izlerken, o günlerde ayaklanma halinde olan Dersim'i konuşmaktalar. Bayar'dan dinleyelim: "Biz konuşurken, Dersimlilerin jandarma karakollarından 3-4 tanesini bastıkları haberi geldi. Atatürk 'Sorumluluğu üzerime alıyorum, vuracağız Dersimi' dedi ve vurduk."

caktır. Türkleştirme, yukarıda yaşadığı belirtilen olayların ve yapılan düzenlemelerin yanında Türk Dil ve Tarih Kurumlarının kuruluşu, 'Vatandaş Türkçe Konuş' kampanyalarının başlatılması ve Soyadı Kanunu'nun kabulüyle toplumun her alanında uygulanmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Mustafa Kemal 'Vatandaş Türkçe Konuş' kampanyasının başlama nedenini şu sözlerle açıklamaktadır: 'Milliyetin çok bariz vasıflarından biri dildir. Türk Milleti'nden diyen insan her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk kültürüne, topluluğuna bağlılığını iddia ederse doğru olmaz. Bu dönemin anlayışında kuşkusuz farklı etnik kimliklere, farklı dillere, farklı dinlere ve mezheplere yer olmamıştır. Dayatılan tek etnik kimlik Türklük ve Diyanet İşleri Başkanlığı çerçevesinde devletleştirilen Müslümanlığın Sünni-Hanefi mezhebidir. Bu temele oturtulmaya çalışılan cumhuriyetin Türkiye sınırları içinde yaşayan insanların yurttaş kılması ve eşitliği sağlaması imkânsızdı. İşte bu nedenle homojenliği sağlamanın yolu da her türlü şiddeti kullanan ırkçı, asimilasyoncu politikardan geçiyordu. Yukarıda belirttiğimiz tüm düzenlemeler ve uygulamalar 1921-1938 döneminin anlayış ve pratiğini ortaya koymaktadır." (7)

M.E. Bozkurt ve Falih Rıfkı Atay'dan alıntılarla Fikret Başkaya şunları aktarır:

"Hitler; o her zaman Atatürk'ten örnek aldığını söyledi, hatta Hitler 'Mustafa Kemal'in ilk talebesi Mussolini, ikinci talebesi be-

nim' derken Mustafa Kemal'in şahsi rejimine verdiği önemi ifade ediyordu." (8)

İsmail Beşikçi:

"Kaldı ki Mustafa Kemal Atatürk'ün düşüncesini ve eylemini sadece 'milliyetçilik' kavramı çerçevesinde değerlendirmek mümkün değildir. Kemalizm Türk faşizminin kendisidir. İrkçı, sömürgeci ve emperyalist emelleri olan bir düşünce ve eylemdir." (9)

Koçgiri ayaklanmasının bastırılmasında Topal Osman gibi çeteleri de kullanan Merkez Ordusu Komutanı Nurettin Paşa hakkında Meclis'te soruşturma açılır. Bakın, Mustafa Kemal bu soruşturma hakkında neler söylüyor: "Ben Nurettin Paşa'ya uygulanmak istenen işlemi kabul etmedim. Fevzi Paşa hazretleri de benim görüşüme katıldı. İki bizle Bakanlar Kurulu arasında çıkan anlaşmazlık Meclisçe bir çözüme bağlandı. Meclis'te Nurettin Paşa'yı savundum, kendisini ağır bir işleme uğramaktan kurtardım." (10)

Aktardığımız bu kısa alıntılar, Mustafa Kemal'in siyasetini ve siyasal iktidarını yoruma gerek bırakmayacak çıplaklıkta tarif etmektedirler. Tekrar vurgulayarak belirteyim; Mustafa Kemal ve ekibi ele alındığında, Kemal etrafı kuşatılıp yönlendirilen değil, tersine her konuda yönlendiren ve hatta son sözü söyleyendir.

Fikret Hoca'nın, Hitler'in Mustafa Kemal'e ilişkin görüşlerini yorumlarken "Hitler, Mustafa Kemal'in şahsi rejimine verdiği önemi ifade ediyordu" belirlemesi önemlidir. Zira bu belirleme ile Mustafa Kemal'in, adı Cumhuriyet olan, parlamentosu bulunan ve seçimlerin yapıldığı bir rejimde nasıl bir kişisel diktatörlük rejimi kurduğunu izah eder. Mustafa Kemal'in "tek adam" diktatörlüğünü simgeleyen sayısız örnek vardır. Ve bunlardan sadece birini yukarıda, "Dersim'i vuracağız, sorumluluğu üzerime alıyorum" sözleriyle aktarmıştık. Güya meclis var, hükümet var, ama Mustafa Kemal "vuracağız" dedik-

ten sonra geriye kalan TC Devleti'nin kurum ve sorumlularının işin prosedürlerini yerine getirmesinden ibarettir.

Tek adam rejimini belgeleyen bir diğer ciddi olay ise, TBMM'de saltanatın kaldırılması üzerine yapılan tartışmalarda yaşanır. Saltanatın meclis kararıyla kaldırılması tartışılırken, uzayan ve sonuç vermeyen tartışmalarla ortam ve sınırlar iyice gerilmişken, Mustafa Kemal mecliste bir kürsünün üzerine çıkar ve şu açık tehditle yasanın kabulünü ister: "Bu bir emri vakidir. Mevzu-i bahis olan Millete saltanatını, hakimiyetini bırakacak mıyız bırakmayacak mıyız meselesi değildir. Mesele zaten emri-vaki olmuş bir hakikatı ifadeden ibarettir. Bu behemahal olacaktır. Burada toplananları meclis ve herkes meseleyi tabii görürse, fikrimce iyi olur. Aksi takdirde yine hakikat usulü daire-since ifade olunacaktır. Fakat ihtimal bazı kelleler kesilecektir." (11) Bu açık tehdidin ardından saltanatı kaldırılacak olan yasa meclisten al-kişlar arasında geçer!

Sonuç olarak şunu ekleyelim: Mustafa Kemal, Türk milliyetçisi olduğu kadar iyi bir pragmatist siyasetçidir de. Amacına varabilmek için her yolu, ama her yolu denemek M. Kemal için mubahtır. Osmanlı'nın son yıllarında M. Kemal'in de bir üyesi olduğu İttihat-ı Terakki tarafından belirlenmiş amaç, Türk ulusal devletinin kurulmasıdır. Ki Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın 12 Ocak 1920'de toplanıp üzerinde görüşüldüğü ve 28 Ocak 1920'de kabul ettiği Misak-ı Milli Beyannamesi'nde de hedef olarak, Türk ulus devletini belirlediği görünür. Zaten Osmanlı Meclis-i Mebusan'ın Misak-ı Milli Beyannamesi; 22 Haziran 1919 Amasya Genelgesi, 23 Temmuz-7 Ağustos Erzurum Kongresi ve 4-11 Eylül 1919 Sivas Kongresi'nde alınan kararlarla uyum içinde olup, "ülkenin bütünlüğü ve devletin bağımsızlığı"nı ilan edecekti. Vurgulamak istediğim, Kemalistler ile Halife'nin (İstanbul Hükümeti) Türk ulusal devleti hedefi doğrultusunda nasıl da paralel ha-

I Nisan 1923'te meclis seçimlerinin yenilenmesi kararı alınır; 11 Ağustos 1923'te yenilenen ve "muhalafetsiz açılan" İkinci Meclis'in ilk yaptığı icraatlardan biri, alelacele "Lozan Barış Anlaşması"nı imzalamak, Cumhuriyetin ilanı ve 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kimi maddelerini değiştirmek olmuştur.

reket ettikleridir.

Mustafa Kemal bir Türk Milliyetçisi olarak kendi ulusal devletini kurabilmek için her yolu denemiş ve hedefinde başarılı da olmuştur. O kendi doğruları uğruna kararlı davranmıştır. Yanlış olan, son yıllarda Kürt ulusal hareketi saflarında, Mustafa Kemal'in farklı yorumlanmasıdır. Yanlış olan, ırkçı/milliyetçi bir siyasetçiden farklı ulus ve azınlıkların da kendilerini ifade edebilecekleri federal, demokratik bir yapı beklentisi içerisinde olmalarıdır.

Genel hatlarıyla 1921 Anayasası

1921 Anayasası metni derginin bu sayısında yayınlanacağı için okuyucunun doğrudan değerlendirmeye imkanı da olabilecektir.

20 Ocak 1921 tarihinde basit çoğunlukla TBMM'de kabul edilen ve kısa süre sonra üzerinde ciddi değişiklikler yapılan, çok geçmeden 1924 Anayasası ile tümüyle rafa kaldırılan 1921 Anayasası'nı birkaç temel noktadan ele alıp inceleyeceğiz.

Birincisi: 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu anayasal bir metin olarak görmek yanlıştır. Bir anayasadan çok üzerinde uzlaşılacak geçici ya da bir geçiş belgesidir. Neye doğru geçiş? 1924 Anayasası'na, yani üniter ve şoven milliyetçi TC Devleti'nin kuruluşuna doğru bir geçiş belgesidir. Mustafa Kemal'in 18 Eylül 1920 günü meclise sunduğu "Halkçılık Programı" üzerine yürütülen uzun tartışmalardan ortaya çıkan 23 madde ve de "meclisin sürekli toplantı halinde olmasına"

değin bir geçici maddeden oluşan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 20 Ocak 1921 tarihindeki oylamada "basit çoğunlukla kabul" edilir. Bu haliyle anayasadan çok birden fazla kanunun toplamından ibaret bir belge olarak görülür. Bülent Tanör bu durumu, "1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kendisinin adı kanunlardan üstün olduğunu ilan eden bir hüküm yoktur. Keza kendi değiştirilişi için bir hüküm de getirmemektedir... Zaten 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu da yine adı kanunlar gibi nitelikli bir çoğunluk aranmadan yapılmıştır... Bu nedenle 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun, biçimsel anayasa anlayışına göre anayasal niteliğe sahip olmadığı ileri sürülebilir." (12) şeklinde ifade eder. Bu açıdan bakıldığında 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu bir "kurucu anayasa" olarak görmek de yanlış olur. TC Devleti'nin "kurucu anayasa" belgesi esas 1924 Anayasası'dır. 1921 Anayasası ise geçiş sürecinin geçici kanunlarını içermekten ibarettir. Zaten çok geçmeden, önce değişiklik maddeleri ile sonra kökten değiştirilmesiyle de bu görülecektir.

1 Nisan 1923'te meclis seçimlerinin yenilenmesi kararı alınır; 11 Ağustos 1923'te yenilenen ve "muhalafetsiz açılan" İkinci Meclis'in ilk yaptığı icraatlardan biri, alelacele "Lozan Barış Anlaşması"nı imzalamak, Cumhuriyetin ilanı ve 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kimi maddelerini değiştirmek olmuştur. Konu 1921 Anayasası olduğundan, alelacele hangi maddeler değiştirildi? Öncelikle buna bakalım. Aşağıda değişiklikleri olduğu gibi alıyoruz.

"TEŞKİLÂTI ESASİYE KANUNUNUN BAZI MEVADDININ TAVZİHAN TADİLİNE DAİR KANUN

Kanun No: 364

Kabul Tarihi: 29.10.1339

(1923)

Düster, Üçüncü Tertip, Cilt 5, s.158.

MADDE 1.- Hâkimiyet, bilâ kaydü şart Milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Türkiye Devletinin şekli Hükümeti, Cumhuriyettir.

MADDE 2.- Türkiye Devletinin dini, Dini İslâmdır. Resmî lisanı Türkçedir.

MADDE 4.- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Meclis, Hükümetin inkisam ettiği şubata idareyi İcra Vekilleri vasıtasıyla idare eder.

MADDE 10.- Türkiye Reiscumhuru, Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından ve kendi âzası meyanından bir intihap devresi için intihap olunur. Vazifei Riyaset yeni Reiscumhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihap olunmak caizdir.

MADDE 11.- Türkiye Reiscumhuru Devletin Reisidir. Bu sıfatla İzzum gördükçe Meclise ve Heyeti Vekileye riyaset eder.

MADDE 12.- Başvekil Reiscumhur tarafından ve Meclis âzası meyanından intihap olunur. Diğer Vekiller Başvekil tarafından gene Meclis âzası arasından intihap olunduktan sonra heyeti umumiyesi Reiscumhur tarafından Meclisin tasvibine arz olunur. Meclis hali içtimada değil ise keyfiyeti tasvip Meclisin içtimaina talik olunur."

Yukarıda aktardığım alıntıda, 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun gerek değiştirilen kimi maddeleri, gerekse eklenen yeni maddeleri dikkatle incelendiğinde, Mustafa Kemal ve Hükümeti'nin daha ilk fırsatta nasıl da anayasada şoven milliyetçi çizgileri geliştirdiği netçe görülebilir. Zira yeni eklenen "madde 2" ile anayasal hüküm olarak "Devletin dini İslam'dır, Resmî Lisanı Türkçedir" deniliyor. Tek başına bu değişiklik bile, Mustafa Kemal'in kurmak istediği rejimin niteliğini sergilemeye yeter. Çünkü eklenen yeni öğeler olarak "Türkiye Devleti'nin şekli Hükümeti, Cumhuriyettir" denildikten sonra, Cumhuriyetin Türkçü niteliği de tam bir netlikle belirlenmiş oluyor.

Diğer göze çarpan değişiklik ise, cumhurbaşkanının yetkilerinin artırılmasına dönüktür. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilk şeklinde sadece 9. Madde ile ele alınan "re-

1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda, üzerinde çokça tartışılan "Türkiye" kavramının kullanılmış olması, ileri, demokratik bir adım değil, tersine Anadolu ve Kürdistan coğrafyasının barındırdığı birden fazla ulus ve ulusal azınlıkların sadece bir ulusla (Türk ulusuyla) özdeş olarak anılması gibi geri ve şoven milliyetçi bir düzeyi simgeler.

isicumhur" ve yetkilerine, yapılan yeni değişiklikte üç yeni madde eklenir ki bunların içeriği sadece "reiscumhur"un görev ve yetkilerinin belirlenmesiyle ilgilidir. Bu üç madde üzerinde yapılan değişikliklerle, aynı zamanda "kuvvetler birliği" ve "meclis hükümeti" sistemi de iyice pekiştirilir. Kısacası yapılan değişikliklerde iki özellik önem kazanır: Devletin Türkçü ulus kimliğinin belirlenmesinin yanı sıra tek adam rejiminin pekiştirilmesi.

İkincisi: 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda, üzerinde çokça tartışılan "Türkiye" kavramının kullanılmış olması, ileri, demokratik bir adım değil, tersine Anadolu ve Kürdistan coğrafyasının barındırdığı birden fazla ulus ve ulusal azınlıkların sadece bir ulusla (Türk ulusuyla) özdeş olarak anılması gibi geri ve şoven milliyetçi bir düzeyi simgeler. Örneğin; Alman-Almanya, Fransız-Fransa, Rus-Rusya gibi bir ulustan hareketle belli bir coğrafyanın o ulus adıyla tanımlanması nasıl tam da ulusçu bir yaklaşım ise Türkiye adlandırması da öyledir. Yine örneğin; 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu devletin adını, İran, Irak, Mısır benzeri belli bir ulus kimliğiyle anılmayan bir adlandırma olarak 'Anadolu Devleti' koymuş olsaydı, coğrafik olarak Kürdistan anılmasa da yine bu durumda Mustafa Kemal ve ekibi için burjuva demokrat vb. denilebilirdi.

İttihatçılardan başlayarak ırkçı, ulusçu Türk siyasi akımlarının hedeflerinde zaten Osmanlı coğrafyasının Türkleştirilmesi olarak 'Türkiye devleti' bulunuyordu. Bundan dolaydır ki, ne 1924 Anayasası, ne

1961 Anayasası, ne de ırkçı milliyetçiliğin zirvesini temsil eden 1982 Anayasası "Türkiye Devleti" adlandırmasına dokunmamışlar.

Üçüncüsü: İster olağanüstü koşullardan "geçiyoruz" adına olsun, ister bir geçiş sürecinin belgesi olması gerekçesiyle olsun, ister "nasıl olsa Osmanlı Anayasası halen yürürlükte, diğer maddeler onda var" gerekçesine dayandırılmış olsun, 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda hak ve özgürlüklerin yanı sıra yargı merciinden de tek kelimeyle bile söz edilmemiştir. Ki bu durum, Mustafa Kemal'den hükümete ve yerel hükümet sorumlularına varana kadar yetkililerin tam bir keyfiyetle hareket etmelerine, kendilerini doğrudan yargı mercii yerine koyarak "İstiklal Mahkemeleri" vb. oluşturmalarına, kısacası tam anlamıyla bir dikta rejimine yol açmıştır. Bir anayasal metin düşünün ki yargının yanı sıra hak ve özgürlüklere ilişkin tek bir kelime içermiyor olsun! Bu, söz konusu anayasa ile memleketi yönetenlere klasik diktatörlük kavramını aşan sınırsız yetkiler verir.

Dördüncüsü: 1982, 1961 ve 1924 ile kıyaslandığında 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun "ileri" denilip sahiplenilebilecek bir tek maddesi elimizde kalır. Ünlü "11. Madde" ile bu maddeyi tamamlayan diğer maddeler toplamında adem-i merkeziyetçi yönetim tarzının benimsenmesidir. 23 madde gibi kısa "anayasa" metninin 10'a yakın maddesi yerel yönetime ya da idarenin taşra teşkilatına ayrılmıştır. Vilayet yani illere "11. Madde"de görüldüğü gibi birçok alanda özerk davranma hakkı tanınmıyor. Bu haliyle ileri bir adımı temsil eder, ancak gerek çok kısa süre sonra yani 1924'te anayasasının bütünüyle değiştirilmesi, gerekse zihniyet olarak Kemalist kadronun adem-i merkeziyetçi yönetim tarzından uzak oluşları gibi nedenlerle, kısa süreliğine de olsa "11. Madde" fiilen hiç uygulanmamıştır.

Ayrıca, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu yerel yönetimle merkezi yöne-

tim ilişkisinde kimi çelişkiler de barındırır. Bir yandan "Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti İçtimaiye İşlerinin tanzim ve idaresi vilayet şuralarının salahiyeti dahilindedir" deniliyor. Diğer taraftan böylesine geniş yetkiler verdiği vilayetin başındaki valiyi, "Büyük Millet Meclisi Hükümeti tarafından tayin olunup" diyerek, merkezden atamayla görevlendiriyor.

Ayrıca "kaza" denilen idari birime özerklik verilmezken (madde 15), daha küçük birim olan "nahiye"ye "muhtariyeti haiz bir manevi şahsiyettir" denilerek (madde 16) özerklik tanınması ve üstelik 23 maddelik kısa kanun metninin 16, 17, 18, 19, 20, 21 gibi toplam altı maddesinin nahiyelere ayrılması, metnin çala kalem ya da alelacele hazırlandığı izlenimini de veriyor.

Beşincisi: Bütün bunlara ilaveten, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 11. ve tamamlayan diğer maddelerle adem-i merkezîyetçi bir idare sistemi öngörmesine karşın pratikte uygulanmadığını belirttik. Bu durumda bu adem-i merkezîyetçi yaklaşım neyin ya da hangi gelişmelerin ürünüdür diye sorulması gerekir.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun hazırlandığı dönemde Mustafa Kemal ve ekibinin başarılı olup olmayacağı halen belirsizdir. Batılı büyük güçlerce belirlenip Osmanlı'ya dayatılan Sevr Anlaşması halen güncelliğini koruyor. Lozan'da Ankara Hükümeti olarak Batı tarafından tanınmış olmaya daha epey var. Dolayısıyla Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu bir devleti yöneten anayasal belgeden çok bir ulus devletine ulaşabilme hedeflerini ve mücadelesini içeren bir geçici belge olarak görmek gerekiyor.

Kürt ulusal hareketi ise, gerek uluslararası durum, gerekse de kendi iç sorunları nedeniyle halen yol ayrımında duruyor. Ayrı devlet kurma veya Türklerle birlikte federatif bir yapıda yer alma seçeneklerinin güncelliğini koruduğu günlerde ha-

O günkü koşullarda, Güneyi ve Kuzeyi ile Kürt ulusal hareketinin Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti üzerinde ciddi bir basıncı vardır. Bu basıncı kimi taktik manevralar ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'ndaki 11. Madde ile hafifletilmeye çalışılır.

zırlanan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'yla Kürtler, ileride kapatılması kaydıyla açık kapı bırakılarak umutlandırılmak istenir. İstenir diyoruz, çünkü Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun hiçbir maddesinde Kürtlerin lafı bile edilmez. Dolayısıyla metin, vilayetlere özerklik tanır, Kürtlere değil! Kürtler bugün olduğu gibi resmi bağlayıcılığı olan metinlerde ret ve inkar edilir. Bunun altını çizerek belirtmekte yarar vardır.

O günkü koşullarda, Güneyi ve Kuzeyi ile Kürt ulusal hareketinin Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti üzerinde ciddi bir basıncı vardır. Bu basıncı kimi taktik manevralar ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'ndaki 11. Madde ile hafifletilmeye çalışılır. Çünkü Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti için Kürt halkının desteği, başka bir ifadeyle birlikte davranmaları hayatı önem taşır. Kürt halkının birlikte davranışı olmasaydı ne Ankara Hükümeti, dolayısıyla ne de TC Devleti kurulamazdı.

Ekim Devrimi ve SSCB'nin kuruluşu, giderek dünya ve bölge üzerinde etkisinin dalga dalga yayılması, özellikle de ezilen halkları/ulusları ciddi olarak etkileyip onlar için umut ışığı haline gelmiş olması; SSCB'nin federatif yapısının yanı sıra Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti'ne emperyalizm karşısında ciddi maddi ve politik destek vermesi... Tüm bunların da Mustafa Kemal ve Ankara Hükümeti üzerinde geçici de olsa kimi etkileri olmuştur.

Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda 11. ve onu tamamlayan maddelerin yer alması, zengin federatif ya-

pısıyla SSCB'nin etkisinin yanı sıra ABD tarafından 1918 yılında yayınlanan "Wilson Prensipleri" nedeniyle Mustafa Kemal ve ekibi ABD'ye, genelde de Batı'ya bir mesaj da vermiş olabilirler. Sıkıştırlarsa, "bakın Kürtlere özerklik hakkını tanıyan bir anayasamız var" diyebilmenin de payı olabilir mi? Olabilir.

Altıncısı: TBMM 1922 yılında Kürtlere "Otonomi Yasası" nı çıkardı mı, çıkarmadı mı tartışmasıdır. Bu konuda önce Mustafa Kemal'in 17 Ocak 1923 günü İzmir'de gazetecilerin sorularını yanıtlarken söylediklerinin üzerinde duralım. Akşam Gazetesi yazarı Falih Rıfkı Atay'ın bir sorusu üzerine Musul ve Kürtler konusunda şu söylediklerine bakalım:

"... Musul'u da kendi topraklarımızı içine alan sınıra ulusal sınır demiştim. Gerçekten o zaman Musul'un güneyinde bir ordumuz vardı. Fakat biraz sonra bir İngiliz kumandanı gelmiş ve İhsan Paşa'yı aldatarak orada oturmuş. Musul bizim için çok önemlidir. Birincisi, Musul'da sınırsız servet oluşturan petrol kaynakları vardır. (...) İkincisi onun kadar önemli olan Kürtlük sorunudur. İngilizler orada kendilerine bağımlı bir Kürt hükümeti kurmak istiyorlar. Bunu yaparlarsa, bu düşünce bizim sınırlarımız içindeki Kürtlere de yayılır. Buna engel olmak için sınırı güneyden geçirmek gerekir..." (13)

Bu açıklama yapılırken Musul Vilayeti yani Güney Kürdistan fiilen Osmanlı'nın ve de Ankara Hükümeti'nin elinden çıkmış, İngilizlerin denetimindedir. Ama bu durum daha resmîyet kazanmamış, çünkü 20 Kasım 1922'de başlayan Lozan görüşmeleri daha sonuçlanmamıştır. Dikkat edilirse, tıpkı bugünkü TC rejimi yöneticileri gibi, Kuzeyli Kürtlere özerklik hakkını tanımak bir yana, sınırları dışında Kürtler bağımsız ya da özerklik hakkını kazanırsa, "Bu düşünce bizim sınırlarımız içindeki Kürtlere de yayılır. Buna engel olmak için sınırı güneyden geçirmek gerekir" diyen şo-

ven, milliyetçi Mustafa Kemal'i görürüz. Kendi sınırları içindeki Kürtlere herhangi bir hak vermek zaten aklından geçmediği gibi, sınırları dışındaki Kürtlere bu hakkın tanınması ihtimaline karşı Musul'u da sınırları içine almayı hedefler. Ki Musul'u petrol kaynakları nedeniyle İngilizlerden geri alamayan Kemalistlerin, "madem Musul elden gidiyor, bari bunu İngilizlerle 'Kürtlere hak tanımasınlar diye' pazarlık konusu yapalım" demiş olmaları kuvvetle muhtemeldir.

Yedincisi: Aynı görüşmede Ahmet Emin (Yalman)'ın "Kürt meselesine değinmişsiniz. Kürt sorunu nedir? Bir iç sorun olarak değinseniz iyi olur" sorusuna Mustafa Kemal'in yanıtı şöyledir:

"Kürt sorunu, bizim, yani Türklerin çıkarları için kesinlikle söz konusu olamaz. Çünkü bizim ulusal sınırlarımız içinde Kürt ögeleri öylesine yerleşmişlerdir ki, pek sınırlı yerlerde yoğun olarak yaşarlar. Bu yoğunluklarını da kaybede ede, Türklerin içine gire gire öyle bir sınır oluşturur ki Kürt adına bir sınır çizmek istersek Türkiye'yi mahvetmek gerekir. Örneğin, Erzurum'a giden, Erzincan'a, Sivas'a giden, Harput'a kadar giden bir sınır çizmek gerekir. Ve hatta Konya çöllerindeki Kürtleri de göz önünde tutmak gerekir. Bu nedenle başlı başına bir Kürtlük düşünmekten çok Anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik oluşacaktır. O halde hangi bölgenin halkı Kürt ise onlar kendi kendilerini özerk olarak yöneteceklerdir. Bundan başka Türkiye'nin halkı söz konusu olurken onları da beraber ifade etmek gerekir. İfade olunmadıkları zaman bundan kendileri için sorun çıkarırlar. Şimdi Büyük Millet Meclisi hem Kürtlerin hem de Türklerin yetkili temsilcilerinden oluşmuştur. Ve bu iki öge bütün çıkarını ve bütün kaderlerini birleştirmiştir. Yani onlar birler ki bu ortak bir şeydir. Aynı bir sınır çizmek doğru olmaz." (14)

Ne hikmetse bu açıklama uzun yıllar kamuoyundan gizlenmiştir. Aslında açıklama dikkatli irdelendi-

İzmit konuşması, Kürt halkına ulusal özerklik hakkını tanıyan bir içeriğe sahip değil. Ama özerklik ve Kürtler kavramları, özerk vilayetler çerçevesinde de olsa kullanılmıştır. Bu yaklaşım, Lozan'da uzayan görüşmelerde sıkışmış bulunan İnönü liderliğindeki Türk heyetini kısmen de olsa rahatlatma amacına dönük olabilir.

ğinde, Mustafa Kemal Kürtlere bir özerkliğe gerek olmadığını söyler. Ayrıca bu açıklama yukarıda aktardığım diğer gazeteciye verilen cevapla birlikte değerlendirildiğinde, "Mustafa Kemal, İzmit konuşmasında Kürtlere özerlik hakkı tanımıştır" yönündeki görüş ve iddialar dayanaksız kalır. Zaten "başlı başına bir Kürtlük düşünülüyor", yani Kürtlere özgü bir ulusal özerklik düşünülüyor. Bunun yerine "anayasamız gereğince zaten bir çeşit özerklik olacaktır" ifadesinden anlaşılan, İstanbul ile Diyarbakır veya Manisa ile Van gibi vilayetlere tanınan idari özerklik çerçevesinde Kürtler de "kendi kendilerini özerk olarak yönetmiş" olacaklardı!..

Görülüyor ki İzmit konuşması, Kürt halkına ulusal özerklik hakkını tanıyan bir içeriğe sahip değil. Ama konuşmasında özerklik ve Kürtler kavramları, özerk vilayetler çerçevesinde de olsa kullanılmıştır. Bu halıyla söz konusu yaklaşım, hem Kürtlere bir umut ışığı yakma ve dolayısıyla oyalama taktiği gereğidir hem de Lozan'da uzayan görüşmelerde sıkışmış bulunan İsmet İnönü liderliğindeki Türk heyetini kısmen de olsa rahatlatma amacına da dönük olabilir.

Sekizincisi: 10 Şubat 1922'de Birinci TBMM'de Kürtlere özerklik hakkı tanıyan bir yasanın tartışılıp onaylandığı iddia edilir. İngiliz Dışişleri Bakanlığı arşivinde bulunduğu belirtilen otonomi belgesinin tam metni, 25 Eylül 2008 tarihli Çoban Ateşi Gazetesi'nde yayınlanmıştı. Ki söz konusu "Otonomi" metnine google üzerinden de rahatlıkla ulaşılabilir. Aşağıda 18 maddeden oluştuğu belirtilen "Kürt

Otonomi Kanunu" metninden bazı maddeleri kısaltarak aktaracağız:

" (1) Türkiye Büyük Millet Meclisi, medeni isteklere göre Türk ulusunun ilerlemesinden emin olmak maksadıyla, Kürt ulusu için kendi çıkarları, adap ve duygularıyla uyusacak otonom bir yönetim kurmayı kendi görevi bilir.

(2) İkamet edenlerin çoğunluğunun Kürt olduğu bölgelerde, bu ulustan olan uygun şahsiyetler tarafından genel bir otoritenin seçilmesi mümkündür. Genel Vali'nin yardımcısıyla beraber, Büyük Millet Meclisi tarafından Türk ya da Kürt olması mümkün olan bir müfettişe karar verilmesi.

(3) Büyük Millet Meclisi'nin, idari işlerde becerikli, toplumda ismi duyulan ve genel olarak Kürt ulusu tarafından saygı gösterilen biri olması şartıyla Genel Vali'yi seçme yetkisi var.

(4) Genel Vali, 3 yıl için seçilir. Bu üç yılın sonunda, ya ölüm ya görevden alınmasıyla Kürt Ulusal Meclisi tarafından yeni bir Genel Vali belirlenir. Eğer Kürtlerin çoğunluğu önceki Genel Vali'nin kalmasını isterse aynı kişi görevinde kalabilir.

(5) Ve yine Büyük Millet Meclisi, Genel Vali Yardımcısı (Türk ya Kürt olabilir) belirler. Bununla beraber bu, doğrudan Kürt Ulusal Meclisi tarafından da seçilebilir. Genel Vali, Genel Vali Yardımcısı ve de müfettişin onayı için Ankara hükümetine verilmesi gerekiyor.

(6) Ulusal Kürt Meclisi, Doğu Vilayetleri'nde genel seçimle oluşturulur. Meclis, üç yıllık bir süre için görevde olacak. Her yıl 1 Mart'ta açılacak ve toplantıları 4 ay boyunca devam edecek. Eğer Meclis, bu süre içinde işlerini tamamlayamazsa, bu süre üyelerin çoğunluğu ve Genel Vali'nin isteği üzerine uzatılır.

(8) Genel Vali ile Kürt Ulusal Meclisi arasındaki anlaşmazlık ve farklılıkta, Büyük Millet Meclisi son kararını verir ve her iki taraf bunu uygulamalı.

(9) Sınırlara, ortak bir komisyon tarafından karar verilecek. Kürdistan Bölge Yönetimi Van, Bitlis, Di-

yarbakır vilayetleri, Dersim Sancağı ve kaç tane daha kaza ve nahiyeden oluşacak.

(10) Kürdistan İdaresi için, bölgelerin adap ve örf özellikleriyle uygunluk gösterecek bir adalet sistemi kurulacak. Bu sistem şimdiden resmi uzmanlardan oluşacak. Bunun yarısı Türk yarısı Kürt olacak. Türklerden birinin emekliliği durumunda bir Kürt bunun yerini alabilir.

(15) Türk dili, Kürt Ulusal Meclisi, Genel Valilik ve hükümetin idaresinde kullanılacak tek dil olacak. Her halükarda, Kürt dilinin okullarda kullanılması mümkün. Genel Vali, gelecekte Kürt idaresinin resmi dili olarak tanınması konusunda bunun bir temel olmasını talep etmemeleri şartıyla Kürt dilinin kullanılmasını teşvik edebilir.

(17) Kürt Ulusal Meclisi, Genel Vali'nin onayı olmadan hiçbir vergi şeklini uygulayamaz.

(18) Ankara'daki Büyük Millet Meclisi'ne danışılmadan ve oranın onayı olmadan önce hiçbir kanun çıkarılamaz ve hiçbir karar verilemez.

Bu özetle, Kürt temsilcilerin kanun projesini niye olağan dışı bir şekilde geriye attıklarını ve bu projenin karşısında durduklarını anlıyoruz.

Saygılarımla...
Horace Rumbold
Yüksek Temsilci

Kaynak: *Dışişleri'nin İngiliz Belgeleri: Dışişleri Bakanlığı'ndan Rapor ve Evraklar, Gizli Matbuat: Bölüm 2, Sıra B, Cilt 3, Türk Dirilişi 1921-1923, Editör Robin Bidwell. S.62-64"*

M. Emin Adıyaman, "1918-1923 Arası Kürt- Türk İttifakı Ve Kürt Otonomisi Kanun Metni - 4" başlıklı yazısında, kanunun TBMM'den geçerek yasallaştığını belirtiyor ve hatta "Otonomi Metni" mecliste "373 kabul, 64 karşı oyla kabul edildi" diyecek kadar da iddialı konuşur.

Kendi adıma, üzerinde bunca tartışma yapılmasına ve İngiliz arşivleri kaynaklı "Kürt Otonomi"

Biz Kürdistanlı Komünistler, stratejik yönelim olarak halkların özgür birliği için sosyalist fedarasyonu hedefliyoruz. Bununla birlikte, burjuva demokratik çerçevede ulusal sorunun çözümüne ilişkin görüş ve önerilerimiz var ve bunları kamuoyuna taşıyoruz.

metni belirttiğim kaynaklarca yayınlanmış olmasına rağmen, böyle bir yasanın TBMM'de oylanıp kabul edildiğine inanmıyorum. "Kürt Otonomi Kanunu" başlığı altındaki 18 maddeden oluşan belge eğer gerçekten varsa, o zaman Mustafa Kemal ve arkadaşlarının kendi aralarında kaleme alıp Batılı merkezlerle illettikleri bir belge olabilir. Yine diyelim ki TBMM bu yasa'yı tartışıp kabul etti, ama ardından TC rejimi bunu yürürlüğe koymadı, ya da yeni bir yasayla geçersiz ilan etti. Peki ama olup bitenleri o zaman ve daha sonraki uzun yıllar boyunca kamuoyuna açıklayacak hiç mi dürüst, vicdan sahibi bir milletvekili çıkmadı? Dört yüzü aşkın sayıda milletvekilinden bu uzun zaman dilimi içerisinde, "böyle bir yasa çıktı ama uygulanmadı" diyecek bir tane bile çıkmaz mı? Tarih dikkate alındığında, iddia edilen "Kürt Otonomi" yasa tasarısı Birinci Meclis tarafından çıkarılmış. Çünkü Birinci Meclis'in görev süresi, 15 Nisan 1923'te sona eriyor. Birinci Meclis'in, İkinci Meclis'ten farkı, başta Kürtler olmak üzere Meclis'te Mustafa Kemal ve ekibine birçok konuda muhalefet eden ciddi sayıda milletvekilinin olmasıdır. Haydi diyelim ki hiçbiri bu sırrı açıklamadı; yüz civarında Kürt vekilin bulunduğu dikkate alınırsa, bunlardan biri eğer kanun yasallaşmasına rağmen uygulanmamışsa, bu durumu açıklamaz mıydı? Gerek Seyit Abdulkadir ve diğer Kürt Teali Cemiyeti kadroları, gerekse Azadi Cemiyeti kadroları başta olmak üzere Kürt siyaset damarından hiç mi biri bu yasa'yı ifşa etmezdi? Böyle bir yasa Birinci Meclis'ten geçmiş olsaydı, hatta Meclis'te ciddi tartışıl-

mış bile olsaydı ifşa ederlerdi inancındayım. Gerek bu kadroların gerekse Birinci Meclis'te bulunan Kürt vekillerin bir kısmının sonradan sürgün edildiklerini biliyoruz. Sait Çetinoğlu'nun da sorun hakkında e-posta ile bana ilettiği görüşlerinde belirttiği gibi; "Kemalist iktidarın kuruluş döneminde (1920'lerde) her ne kadar M. Kemal Kürtlere yazdığı özel mektuplarında Kürtlerden söz ederse de devletin resmi yazışmalarında (iç işleri, msb, riyaset-i cumhur) Kürt sözü hiç geçmemekte, Kürt yerine aşiret terimi özellikle kullanılmaktadır. Bu zihniyetin Kürt otonomisini dillendirmesi bana göre söz konusu değildir." (15)

Yukarıda da belirttim, böyle bir yasanın çıktığına inanmıyorum, ancak bir anlık iddia edilen "Kürt Otonomi Kanunu"nun çıktığını varsayalım, bu durumda çıkan kanun irdelendiğinde, kendi içerisinde ciddi çelişkiler barındırdığı görülür. Bunlardan sadece bir-iki tanesine değineceğim. Dördüncü şıkta, "Genel Vali, 3 yıl için seçilir" deniliyor ve devamla kim tarafından seçilir sorusuna da şöyle açıklık getiriliyor: "Kürt Ulusal Meclisi tarafından yeni bir Genel Vali belirlenir"! Genel Vali olgusunun burada bir sömürge-sömürgeci ilişkisi içerisinde anıldığını belirteyim. Eğer böyle bir yasa kabul edilmişse, demek ki Ankara Hükümeti önlenemez bir Kürt özerklik gerçeği ile yüzleşirse Kürdistan ile sömürge-sömürgeci ilişkisine zemin hazırlıyor demektir. Dikkat çekici bir diğer nokta: 17. şıkta Genel Vali'yi güya Kürt Ulusal Meclisi seçiyor, ama nasıl oluyorsa kendi seçtiği Vali'nin onayı olmadan "hiçbir vergi şeklini uygulayamaz"mış! Burada da yine bir sömürge-sömürgeci zihniyetinin etkileri görülür.

Yine güya TBMM Kürtlere otonomi hakkını yasayla tanımış, hatta öyleki 1. şıkta "Türk ulusu"nun yanı sıra "Kürt Ulusu" tabirleri kullanılmış. Ama 15. şıkta "Türk dili, Kürt Ulusal Meclisi, Genel Valilik ve hükümetin idaresinde kullanılacak tek dil olacak" deniliyor. Yani

güya otonom olan Kürtlere kendi meclislerinde bile resmi dil olarak Türkçe kullanma zorunluluğu dayatılıyor!

Kürdistanlı komünistler olarak biz ne öneriyoruz? "21. Yüzyılda Özgürlük ve Sosyalizm Manifestosu" adlı belgemiz, sosyalizme ilişkin temel görüşlerimizin yanı sıra Kürt ulusal özgürlük mücadelesine ilişkin temel ve güncel yaklaşımlarımızı da içeriyor. Özetle biz Kürdistanlı komünistler, stratejik yönelim olarak halkların özgür birliği için sosyalist fedarasyonu hedefli-

yoruz. Bununla birlikte gerek acil ulusal demokratik istemler, gerekse burjuva demokratik çerçevede ulusal sorunun çözümlüne ilişkin görüş ve önerilerimiz var ve bunları kamuoyuna taşıyoruz.

KAYNAKÇA

- (1) İsmail Beşikçi, Türk Tarih Tezi-Güneş Dil Teorisi ve Kürt Sorunu, Yurt Yay. Sy,177
- (2) Ayşe Hür, 11-05-2008 Taraf Gazetesi
- (3) Ümit Kardeş, 29-11-2009 Taraf Gazetesi
- (4) Söylev, aktaran Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, cilt III, sy. 8,9, Çağdaş Yayınları
- (5) Ümit Kardeş, agy

- (6) Ayşe Hür, 23-11-2008 Taraf Gazetesi
- (7) Ümit Kardeş, agy
- (8) Fikret Başkaya, Paradigmanın İflası, Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş, Doz Yay, sy; 92,113
- (9) İsmail Beşikçi, Kürt Aydını Üzerine Düşünceler, Yurt Yay. Sy. 93
- (10) Aktaran Fatin Öznur, Atatürk'ün Kürtleri, Vaad Edilmiş Toprakların Hikayesi, sy. 25, Karakutu Yay.
- (11) Söylev, aktaran Ord. Prof. DR. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, cilt I, II, sy. 373
- (12) Bülent Tanör, 1921 Anayasası Üzerine Makalesinden
- (13) Hayata Geçirilemeyen Anlaşmalar, Çoban Ateşi Gazetesi, 25-Eylül-2008
- (14) Çoban Ateşi Gazetesi, agy
- (15) Sait Çetinoğlu, e-posta mektuptan

TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU (1921)

3. Tertip Düstur, Cilt: 1, s. 196

Ceridei Resmîye, 1-7 Şubat 1337

Madde 1- Hakimiyet bilâ kaydü şart milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına müstenittir.

Madde 2- İcra kudreti ve teşri salahiyeti milletin yegâne ve hakiki mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

Madde 3- Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükûmeti "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" ünvanını taşır.

Madde 4- Büyük Millet Meclisi vilayetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir.

Madde 5- Büyük Millet Meclisinin intihabı iki senede bir kere icra olunur. İntihap olunan azanın azalık müddeti iki seneden ibaret olup fakat tekrar intihap olunmak caizdir. Sabık Heyet lâhik heyetin içtimasına kadar vazifeye devam eder. Yeni intihabat icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin yalnız bir sene temdidî caizdir. Büyük Millet Meclisi azasının herbiri kendini intihap eden vilayetin ayrıca vekili olmayıp umum milletin vekilidir.

Madde 6- Büyük Millet Meclisinin heyeti umumiyesi teşrinisani iptidasında davetsiz içtima eder.

Madde 7- Ahkâmî şer'iyenin tenfizi, umum kavani nin vazı, tadili, feshi, ve muahede ve sulh akti ve vatan müdafaası ilânı gibi hukuku esasiye Büyük Millet Meclisine aittir. Kavanin ve nizamât tanziminde muamelat nasa erfak ve ihtiyacatı zamana evfak ahkamı fıkhiye ve hukukiye ile adap ve muamelat esas ittihaz kılınır. Heyeti Vekilinin vazife ve mesuliyeti kanunu mahsus ile tayin edilir.

Madde 8- Büyük Millet Meclisi, hükûmetinin inkısam eylediği devairi kanunu mahsus mucibince intihap kerdesi olan vekiller vasıtası ile idare eder. Meclis icrai hususat için vekillere veçhe tayin ve ledelhace bunları tebdil eyler.

Madde 9- Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından intihap olunan reis bir intihap devresi zarfında Büyük Millet Meclisi Reisi'dir. Bu sıfatla Meclis namına imza vazına ve Heyeti Vekile mukarreatını tasdika salahiyettardır. İcra Vekilleri heyeti içlerinden birini kendilerine reis intihap ederler. Ancak Büyük Millet Meclisi Reisi vekiller heyetinin de reisi tabiisidir.

İdare

Madde 10- Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadi münasebet noktai nazarından vilayetlere, vilayetler kazalara münkasem olup kazalar da nahiyelerden tereküp eder.

Vilâyat

Madde 11- Vilâyet mahalli umurda manevi şahsiyeti ve muhtariyeti haizdir. Harici ve dahili siyaset, şer'i adli ve askeri umur, beynelmilel iktisadi münasebat ve hükûmetin umumi tekâlifi ile menafii birden ziyade vilâyata, şâmil hususat müstesna olmak üzere Büyük Millet Meclisince vaz edilecek kavanin mucibince evkaf, Medaris, Maarif, Sıhhiye, İktisat, Ziraat, Nafia ve Muaveneti içtimaiye işlerinin tanzim ve idare-i vilâyet şûralarının salâhiyeti dahilindedir.

Madde 12- Vilâyet Şûraları vilâyetler halkınca müntehap azadan mürekkeptir. Vilâyet Şûralarının içtima devresi iki senedir. İçtima müddeti senede iki aydır.

Madde 13- Vilâyet Şûrası, azası meyânında icra amiri olacak bir reis ile muhtelif şubâtı idareye memur azadan teşekkül etmek üzere bir idare heyeti inti-

hab eder, icra salahiyeti daimi olan bu heyete aittir.

Madde 14- Vilâyette Büyük Millet Meclisinin vekili ve mümessili olmak üzere vali bulunur. Vali, Büyük Millet Meclisi hükümeti tarafından tayin olunup vazifesi devletin umumi ve müşterek vazaiifini rüyet etmektedir. Vali yalnız devletin umumi vazaiifile mahalli vazaiif arasında tearuz vukuunda müdahale eder.

Kaza

Madde 15- Kaza yalnız idari ve inzibati cüzü olup manevi şahsiyeti haiz değildir. İdaresi Büyük Millet Meclisi hükümeti tarafından mansup ve valinin emri altında bir kaymakama mevdudur.

Nahiye

Madde 16- Nahiye hususi hayatında muhtariyeti haiz bir manevi şahsiyettir.

Madde 17- Nahiyenin bir şûrası, bir idare heyeti ve bir de müdürü vardır.

Madde 18- Nahiye şûrası, nahiye halkınca doğrudan doğruya müntehap azadan tereküp eder.

Madde 19- İdare heyeti ve nahiye müdürü, nahiye şûrası tarafından intihap olunur.

Madde 20- Nahiye şûrası ve idare heyeti kazai, iktisadi ve mali salahiyeti haiz olup bunların derecatı kavanini mahsusa ile tayin olunur.

Madde 21- Nahiye bir veya birkaç köyden mürekkep olduğu gibi bir kasaba da bir nahiyedir.

Umumi Müfettişlik

Madde 22- Vilâyetler iktisadi ve içtimaî münasebetleri itibariyle birleştirilerek umumi müfettişlik kıtaları vücuda getirilir.

Madde 23- Umumi müfettişlik mıntakalarının umumi surette asayişinin temini ve umum devair muamela-tının teftişi, umumi müfettişlik mıntakasındaki vilâyetlerin müşterek işlerinde ahengin tanzimi vazifesi Umumi müfettişlere mevdudur. Umumi müfettişler Devletin umumi vazaiifile mahalli idarelere ait vazaiif ve mukar-reratı daimi surette murakebe ederler.

Maddei Münferide

İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meri olur. Ancak eylevm münakit Büyük Millet Meclisi 5 Eylül 1336 tarihli nisabı müzakere kanununun birinci maddesinde gösterildiği üzere gayesinin husulüne kadar müstemirren müçtemi bulunacağı cihetle işbu Teşkilatı Esasiye Kanunundaki 4 üncü, 5 inci, 6 ncı maddeler gayenin husulüne eylevm mevcut Büyük Millet Meclisi adedi mürüttebinin sülûsanı ekseriyetle karar verildiği takdirde ancak yeni intihabdan itibaren meriyül icra olacaktır.

Kaynak: TBMM

6-7 Eylül olaylarından bir görüntü.

Acılı çoğul zenginliğimiz!*

"Cevapsız sorunun boynu büküktür; hemen anlar yetim olduğunu." [1]

"Halkların kardeşliği", bu topraklarda, Şeyh Bedreddin'den Hrant Dink'e uzanan, acılı çoğul zenginliktir; onun direnç dolu tarihidir...

Egemenlerin süregelen baskı ve tasallutuna maruz kalan bu tarihte; "... 'Geç kalmış' liberal bir devrimdi" [2] diye anılan 1908'den resmi ideolojiye; İttihat ve Terakki'den Kemalizme uzanan "Türkleştirme politikaları"nın güzergâhında "resmi tarih" in daima "yok saydığı", "inkâr ettiği" çoğul zenginliğimizdir...

Oysa, oysa egemenler(imiz), "ulus-devlet" in asimile edemediği "etnisiteler" den hep nefret etti: Tehcire uğrayan Ermeniler, iki kere mübadele mağdurları, Kürtler, Struma yolcuları, Varlık Vergisi'ni ödeyemedikleri için Aşkale'de taşkıranlar, 6-7 Eylül'de ülkelerini terke

zorlananlar gibi "etnik farklılıklar", söz konusu nefret ile önce yok edildi; sonra da "mazeretler"/ "özürler" üretildi...

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı tarafından hazırlanan "Bir 'Yabancı'laştırma Hikâyesi: Türkiye'de Gayrimüslim Cemaatlerin Vakıf ve Taşınmaz Mülkiyeti Sorunu" başlıklı raporda, el konan gayrimüslim cemaatlere ait vakıf taşınmazlarının sayısının bini bulunduğu, bunun altında da devletin binçil siyasetinin yattığının açıklanmasında gözler önüne serildiği üzere!

Yahudileri hatırlayın

Boğaziçi Üniversitesi öğretim görevlisi Leyla Navaro, "500 yıl önce ecdadımın Osmanlı tarafından kabul edilmesi hâlâ borç hane mi yazılı? Doğup büyüdüğüm, bir vatandaş olarak görevlerimi yerine getirdiğim, fiilen gelişmesine katkıda bulunduğum bu topraklarda hâlâ misafir mi addediliyorum? Boynu bükük mü dolaşmalı-

yım?" [3] diye haykırırken bu "sorun"ların geride kaldığını kim iddia edebilir ki?

1941'deki Struma faciası nasıl unutulur?

Sonra da Umumi Müfettiş İbrahim Tali Öngören tarafından 1934 yılında hazırlanan bir raporda Trakya'daki Yahudilerin tehcirinin istenmesi; Yahudileri "Türklerin kanını emen casuslar" olarak suçlayan raporun sonrasında Yahudilere yönelik yağma hareketlerinin başlaması...

Rıfat N. Bali'nin, Edirne, Çanakkale, Kırklareli, Tekirdağ'da yaşayan Yahudi nüfusun 1934 yılında karşılaştığı yağma ve saldırı olaylarını araştırdığı [4] başlıklı yazıtında anlattıklarına göre, 6 Mayıs 1934 tarihinde başlayan ve 33 gün süren teftiş gezisinin üzerinden iki hafta geçtikten sonra Çanakkale, Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da aynı günlerde Yahudiler'e yönelik yağma hareketleri başladı.

İlk saldırı 21 Haziran'da Çanakkale'deki Yahudiler'e yönelikti. So-

kak çetelerinin Yahudi evlerine, iş yerlerine, mallarına yönelik üç gün süren saldırılarının ardından, 1500'e yakın Yahudi İstanbul'a kaçmak zorunda kaldı.

2 Temmuz'da Edirne'de, 3 Temmuz'da Kırklareli, 4 Temmuz'da Tekirdağ ile Çorlu ve Lüleburgaz ilçelerinde yağma hareketleri başladı. Bu olaylarda 3.000 Yahudi'nin evlerini, işyerlerini ve mallarını terkederek İstanbul'a kaçtığı tahmin ediliyor...

Asurileri unutmayın

Hayır, topraklarımızda Lazlar'dan Pontuslular'a; Ermeniler'den Asuriler'e yaşanan hiçbir şey unutulmadı...

Mesela Asurî...

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Doğu Anadolu ve Kuzey Mezopotamya'daki Ermeni ve Asurî halklarının geleneksel yurtları, boşaltıldıktan sonra, diğer mülteciler tarafından yeniden iskân edilmiştir. Çoğunlukla farklı bölgelerde yerleşmiş olmalarına rağmen, Ermeni ve Asurilerin durumu benzerlik gösteriyordu. Paris Barış Konferansı'na katılan Asurî-Kildani heyeti, savaş sırasındaki ölümlerin savaş öncesi nüfusun yaklaşık yarısını bulduğunu açıklamıştı. Ermeniler genelde ölenlerin sayısının üçte ikiye yaklaştığını öne sürerler.

Osmanlı hükümetiyle çatışmaya ilk giren Asuriler, Hakkâri Dağı'nda yerleşik özerk Nasturî aşiretliydi. Rus-Türk savaşının başlamasından birkaç gün önce, 26 Ekim 1914'te Dahiliye Nazırı Talât, İran sınırında yaşayan Nasturîlerin Konya ve Ankara vilayetlerine nakillerini emreder. Buralarda öylesine dağıtılacaklardı ki hiçbir yerde nüfusun ağırlıklı unsuru olmayacaklardı. Bunun nedeni, ihanet ve Rusya'nın işbirlikçisi olacakları şüphesiydi. Bu karara direnen Nasturiler, İran'a sığınır.

İran'ın Urmiye vilayetinde Asuriler farklı, ama bir o kadar acı bir deneyim yaşarlar. Ocak-Mayıs 1915 arasındaki beş ay içinde, bölgede jandarma, Kürt gönüllüler ve Teşkilât-ı Mahsusa ajanlarından

Karma Hıristiyan nüfus barındıran şehirler ve büyük kasabalarda, ilk infaz edilenler Ermenilerdir. Sonra sıra Katolik ya da Protestan Asurilere gelir. En son kurbanlarsa, Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlı olanlardır. Sancaktaki resmi görevlilerden bu planlara itiraz edenler suikasta kurban gittiler.

oluşan gayrinizami bir birlik konuşlandıran Osmanlı İmparatorluğu tarafından vilayet işgal edilir. 1915 Şubat sonunda, Haftevan'da 700'den fazla Asurî ve Ermeni öldürülür. Katliam, Van Valisi Cevdet Bey'in komutası altındaki birliklerce gerçekleştirilir.

Diyarbakır, cephe hattından uzak bir sancaktı. Eski bir askeri doktor olan Vali Reşid Bey, İstanbul'dan yazılı tehcir emri gelmeden aylar önce işe girişmişti. İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerinin bölgedeki bütün Hıristiyanları silip süpürmeye kararlı oldukları anlaşılıyor. İstanbul'la yaptıkları yazışmalarda, Asurîlere ya 'Ermeniler' diyor ya da 'asiler' gibi her anlama çekilebilecek bir terim kullanıyorlar.

Karma Hıristiyan nüfus barındıran şehirler ve büyük kasabalarda, ilk infaz edilenler Ermenilerdir. Sonra sıra Katolik ya da Protestan Asurilere gelir. En son kurbanlarsa, Süryani Ortodoks Kilisesi'ne bağlı olanlardır. Sancaktaki çok sayıda resmi görevli, kendilerine sözlü olarak iletilen planlara itiraz etmiştir. Bunlardan iki mutasarrıf başka vilayetlere atanırken, bazı kaymakam ve küçük memurlar suikasta kurban gittiler. Valilik, köyleri yok edecek mahalli milis güçleri kurdu. Direniş beklenen yerlerde bazı Kürt aşiretlerine de çağrı yapılacaktır. Bazı aşiretlerin bu olaylarda öne çıktığı görülür.

Ne var ki, katliamlara karşı çıkan, hatta Hıristiyanları aktif bir biçimde koruyan aşiretler de vardır. Cizre yakınlarındaki Azak köyü ve Midyat yakınlarındaki Aynwardo Asurî köyü ise, aylar süren kuşatmalara direnir. 1915 Kasım'ında mütarekeye kadar düzenli ordu sal-

dırları bile kâr etmez. Ama çoğu köy ve kasabada Hıristiyan kalmamıştır. 28 Eylül 1915'te vilayette 120 bin 'Ermeni' ile uğraştığını söyleyen vali, şimdi geride kimse'nin kalmadığını bildirmektedir...

Sonra da Ermenileri

Ya Ermeniler?!

Hayır, toprağımızdaki emekçilerin resmi ideolojinin, sermayenin Türkleştirilmesinin tarihi günahlarını savunma gibi bir sorumluluğu yoktur, olamaz da...

İndimizde bütün işçiler, ezilen halklar kardeşler... Birinin ötekinden hiçbir üstünlüğü söz konusu değildir...

Anadolu'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da, hatta Asya'da halklara pek çok kötülük eden İttihat ve Terakki ile onun sonraki bakiyesi olan Anadolu'yu Türkleştirme harekâtının "sonucu"; Ermeni soykırımı, Rumların Anadolu'dan kovulması, 6-7 Eylül olayları, Kürtlerin yıllarca yok sayılması vahşetidir...

Bunlar sermayenin Türkleştirilmesi hedefiyle ilintilidir.

Bu gerçekler karşısında; "Türkiye aleyhindeki Ermeni faaliyetlerinin ana amacı, Türkiye toprakları içinde bulunan ve tarihi Ermenistan olduğu iddia edilen bazı illerin bütününe, en azından 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nda Ermenistan olarak belirlenen bölgeye sahip olmak veya bu toprakların geri verilmemesi hâlinde Türkiye'den tazminat almak,"[5] türünden "maruzatlar"a "boyun eğemeyiz, eğmemeliyiz"...

Gerçekler, gerçektir...

Bir Ermeni tehciri olduğu ve bu sırada çok sayıda Ermeni'nin katledildiği açıktır. Söz konusu durum, bir soykırımdır.

Şükrü M. Elekdağ'ın, "Kampanyanın öncülü, Türkiye'ye hasım çevrelerle işbirliği yapan ve kendi ülkelerini arkadan vuran bir komundalar. Türkiye'yi mahkûm ettirmek istiyorlar. Bu bakımdan bizim kendilerine tavsiyemiz, akıl ve mantıkla izahı kabil olmayan ve ülkemiz çıkarlarıyla bağdaşmayan bu talihsiz ve sakıncalı girişimden der-

hâl vazgeçme sağduyusunu göstermeleridir," diye aba altından sopa gösterdiği koordinatlarda "tarihi bir gerçeği gündem maddesi kılan özür kampanyası"nı ne "küçümsemek" [6] ne de "abartmak" gerekmiyor...

Yaşanan tarihsel acı hakkında; "1915'in acı günlerinde İttihat ve Terakki emirlerine karşı gelen, birçok Müslüman Türk idareci 'Gâvursuz Osmanlı, ülke, devleti mi olurmuş, bu ne acayip, mesnetsiz emir?' diyebilmiştir. Bunu unutmamak ve bugünlerde hatırlamak gerekiyor." [7]

Evet; unutulmaması/ hatırlatılması gereken tam da budur; halkların kardeşliği ve bunun en önemli simgesi olan Ahbarik Hrant'ır...

Patrick Azadyan'ın da ifade ettiği gibi, "Dink gibi insanlar çok sık gelmiyor. Gerçekten de o 'taraf ların' adamı değildi.

Ermenilerin soykırım eylemi nedeniyle damarlarında taşıdıkları 'zehirden' kendilerini azat etmelerini istiyordu. Soykırımın kendi kimliğinin esas belirleyici faktörü olmasına izin vermiyordu.

Bedeli ne olursa olsun, ifade özgürlüğüne inanıyordu...

Şüphesiz, Dink geçmişi unutmadı. Bir keresinde soykırımdan bahsederken şöyle demişti: 'İstediğiniz ismi verin. Ben halkıma ne olduğunu biliyorum.'

Onun kendinden emin yaklaşımı, sırf geçmişe değil, şimdiki zamana ve geleceğe de son derece önem verdiğini ortaya koyuyordu. Mağdur zihniyetinden kurtulmuş bireylere mahsus güveni yayıyordu etrafına..." [8]

İrkçılık parantezi

Geçerken anımsatalım: Ermeni sorunu çözülmediği sürece, tarihsel gerçekler yerli yerine oturtulmadığı sürece, egemenlerin körüklediği ırkçılık için "motivasyon" kaynağı olacaktır...

Anımsayın; "2004 yılında Milli Eğitim Bakanlığı, Ermeni okullarının da aralarında bulunduğu ilk ve orta dereceli okullara bir genelge göndererek, 'Ermeni soykırımının asılsız olduğu' temalı konferansla-

1922'de de bir dizi yerleşim yerinin adı 'Türkçeleştirildi'. Van'a bağlı Müküs Bahçesaray, Kırkkilise Kırklareli, Üskübü Konuralp, Ankara'nın İstanos (Zîr) Yenikent, Makriköy Bakırköy, Ayastefanos Yeşilköy, Sinasos Mustafapaşa, Tirilye Zeytinbağı, İmroz Gökçeada oldu.

rın verilip kompozisyon yarışmaları yapılmasını istedi."

Genelgede, konferanslarda, konuyla ilgili seminerlere katılmış öğretmenler ile çevrede bulunan yüksek öğretim kurumlarında görevli 'uzman' akademisyenlerden yararlanılması isteniyordu: "Konferanslarda mümkünse canlı şehit yakınlarının anlamları anlatmaları sağlanacaktır. Asılsız soykırım iddiaları konusunda TRT, YÖK Başkanlığı, Kültür Bakanlığı ile bazı üniversiteler bünyesinde hazırlanan CD'lerin temin edilmesi durumunda, bu CD'lerden de yararlanılacaktır," deniyordu..." [9]

"Devlet eliyle ırkçılık" dedikleri bu olsa gerek...

Ancak bu kadarla da sınırlı değil; isim değiştirmeler de var:

Bilindiği gibi DTP Milletvekili Hasip Kaplan 20 Nisan 2008 tarihinde TBMM Başkanlığı'na bu konuda bir kanun teklifi vermişti. Teklifte 1949 yılında çıkarılan 5442 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu uyarınca değiştirilen yer adlarının eski hâline getirilmesi talep ediliyordu. Teklif gerçekten önemliydi, çünkü adı geçen kanuna dayanarak bugüne kadar 30 bin kadar coğrafi yer ismi 'Türkçeleştirilmişti.' Değişikliğin en fazla olduğu bölgeler Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgeleiydi.

Aslında bu topraklarda, coğrafi yer adlarının değiştirilmesi fikri ilk kez 1910 yılında ortaya çıkmış, resmî adım 13 Mayıs 1913'te çıkarılan İskân-ı Muhacirin Nizamnamesi ile atılmıştı. Türkçe olmayan isimlerin sistemli olarak değiştirilmesi doğrultusunda atılan adımlar savaşa girilmesiyle birlikte hızlandı. 5 Ocak 1915'te Enver Paşa tarafın-

dan askeri kıtalara gönderilen talimatnamede, "Savaş zamanının sunduğu olumlu imkândan yararlanılarak, Osmanlı topraklarında Ermenice, Rumca ve Bulgarca dillerden olan il, ilçe, köy, dağ ve nehir adlarının Türkçe'ye tahvili" isteniyor, bu değişikliklerin nasıl yapılacağı konusunda bilgi veriliyor, yeni isimlerde dikkat edilecek hususlar sıralanıyor ve hatta bazı örnekler de veriliyordu. Bu emirname 15 Haziran 1916'da kaldırıldı, ancak zamana kadar çok sayıda köy ve kasaba ismi Türkçeleştirilmişti. Dersim'deki Kızılkilise'nin Nazimiye, Muğla'daki Megri'nin Fethiye, Hüdavendigâr'daki (1918'de Bursa oldu) Atranos'un Orhanili, yine Bursa'daki Mihaliç'in Karacabey, İzmir'deki Ayasluğ'un Selçuk olması bu dönemin işlerindendi...

1922'de de bir dizi yerleşim yerinin adı 'Türkçeleştirildi'. Van'a bağlı Müküs Bahçesaray, Kırkkilise Kırklareli, Üskübü Konuralp, Ankara'nın İstanos (Zîr) Yenikent, Makriköy Bakırköy, Ayastefanos Yeşilköy, Sinasos Mustafapaşa, Tirilye Zeytinbağı, İmroz Gökçeada oldu. 1923'te İzmit ilinin adı Kocaeli'ne, 1924'te Kırkkilise'nin adı Kırklareli'ne, 1927'de Bozok'un adı Yozgat'a çevrildi. 1925'te, Artvin ilinde büyük kısmı Gürcüce olan yerleşim adları değiştirildi.

1934-36 arasında Halkevleri yurt çapında 834 köye Türkçe isimler verdi. 1935'te binlerce yıllık 'Dersim' Tunceli yapıldı. 1937'de Mamuretülaziz'e bizzat Mustafa Kemal tarafından 'bereket-bolluk' anlamına 'El'azık' denildi, sonra Elazığ'a çevrildi. 1939'da Sancak'ın adı 'Hattai' ve 'Karay' adlarının karışımından oluşan Hatay'a çevrildi. 1940'ta İçişleri Bakanlığı'nın genelgesi ile 'Türkçeleştirme' hamlesine yeniden başlandı, ancak İkinci Dünya Savaşı dolayısıyla, 1947'de Hatay ilindeki Türkçe olmayan (çoğu Arapça idi) yer adlarının değiştirilmesi dışında önemli bir adım atılmadı. Hatta 1947'de Türkçe'ye çevrilen Ernest Çapat'ın Türkiye'de Jeolojik ve Jeomorfolojik Tetkik Seyahatleri kitabında 'Galatya Yaylası', 'Likaonya

Yaylası', 'Pontik' gibi terimlerin rahatlıkla kullanılması dikkat çekicidir.

İlginçtir, en büyük isim değiştirme hamlesi nispeten 'liberal' politikalar izleyen Demokrat Parti döneminde yaşandı. 1956'da kurulan Ad Değişirme İhtisas Komisyonu, Genelkurmay Başkanlığı, İçişleri, Savunma ve Milli Eğitim bakanlıkları, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi ile Türk Dil Kurumu'nun temsilcilerinden oluşuyordu. Bu kurulca 1978'e kadar yaklaşık 75 bin yerleşme adı incelendi ve bunlardan 28 bin kadarı değiştirildi...[10]

Ayrımcılık mağduru Aleviler

"Devlet eliyle ırkçılık"; aynı zamanda inkârcılık/ayrımcılıktır da...

Örneğin Hacı Bektaş Veli'yle, "Nazarımızda kadın, erkek farkı yoktur," diye haykıran Alevilik'ten Kürtler'e, Ermeniler'den ötekilere uzanan çoğul zenginliğimiz hepimizindir; bizimidir; bu topraklar üzerinde var olmuş olandan hâlâ var olanlara dek bu zenginliğin parçası olabilenlerdir...

Biz topraklarımızdaki çeşitliliğin; enternasyonalist; interkültürel tarafıyız...

İnkârdan asimilasyona, oradan da imhaya kadar uzanan lanetli egemen politikalara şovenizm/milliyetçiliğe sonuna dek karşıyız...

Hayır; "Aleviler MHP kurultayına katılın" diyen Cem Vakfı'nın tazaklarından; "Önceliğim Alevi sorunları değil, daha önemli sorunlar var. Alevilerin sorunları o kadar büyüülecek bir sorun değil. Alevilerin sorunları ufak tefek düzenlemelerle çözülür," diyen AKP İstanbul Milletvekili Reha Çamuroğlu'nun illüzyonlarına dek olmaması gereken şey, AKP eliyle devletin Alevileri parçalama girişimlerine alet olmaktadır...

Unutulmasın/unutturulmasın; binlerce yıllık tarihi gelenekleriyle Alevilerin muhatabı devlet değil, toplum ve siyasettir...

Ayrıca her 3 (üç) Alevi'den birinin dinsel kimliğini "Alevi", ya da

Siz bakmayın Emre Kongar'ın, "Bugün eşitlikçi milliyetçilik olarak tanımladığımız Atatürk milliyetçiliği, demokratik milliyetçilik ne denli erdemli bir ideoloji ise, ayrımcı, demagojik milliyetçilik de o denli faşizan ve tehlikelidir," demesine! Ezen ulus milliyetçiliğinin "pozitif"/"negatif" yoktur.

yüzde 14.6'sının da "Ateist" olarak tanımladığı[11] gerçeğini de "es" geçmeden; Kazım Genç'in uyarılarını ekleyelim:

"Alevilik mezhep değildir. Aleviliğin dini de aşan özelliği vardır. Bir felsefe, yaşam biçimidir. İslâm'dan etkilense de, kadın konusunda ilgisi yoktur... Alevilerin gerçek adı Kızılbaş'tır. Kızılbaşlık, 1850'lerde 'Alevilik' oldu..."

Evet, "Alevilik, 'ulus' değil ama etnik bir kimlik"tir;[12] "72 millete aynı nazardan bakan bir felsefedir";[13] ezilendir; tarihi olarak başkaldırandır; ve nihayet Sivas'ta yaşananların ortaya koyduğu hakikâtteki üzere radikal sosyalistler ile omuz omuzadır.

Milliyetçilik illeti

Yalçın Yusufoglu'nun ifadesiyle, "Kurucu irade bugün, 80 yıl sonra, etniklerini biçiyor. Türkleştirmenin çimentosu olarak İslâmlaştırma/Sünnileştirme politikasının ceremesini hepimize ödetiyor"ken; burada bir parantez açarak ekleyelim: Milliyetçilik, halkları birbirine düşman eden, ötekileştiren, kırdıran bir illetir...

"Hayali vatanlar, hayali cemaatler, geleneğin icat edilmesi" gibi kavramlarla tahlil edilmesi gereken milliyetçilik, doğası gereği, kaçınılmaz bir ötekileştirmedir...

Ulusçuluk/milliyetçilik, kapitalizmle birlikte/kapitalizmin ürünü olarak doğmuş bir ideolojidir. Ulusçuluk/milliyetçilik XIX. yüzyılın başından başlayarak XX. yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar başta Avrupa olmak üzere dünyanın dört bir yanında ulus-devletlerin ortaya çıkmasında, sömürge ülkelerin bağımsızlık/kurtuluş savaşı ve savaşım-

larında motor işlevi gören egemen ideoloji olmuştur. Bu yanıyla ulusçuluk/milliyetçilik, ilerici/devrimci bir nitelik taşımaktadır, fakat aynı zamanda ırkçılık, nasyonal-sosyalizm, faşizm gibi insanlık düşmanı totaliter ideolojilerin de beşiğidir.

Siz bakmayın Emre Kongar'ın, "Bugün eşitlikçi milliyetçilik olarak tanımladığımız, Atatürk milliyetçiliği, demokratik milliyetçilik ne denli erdemli bir ideoloji ise, ayrımcı, demagojik milliyetçilik de o denli faşizan ve tehlikelidir," demesine!

Ezen ulus milliyetçiliğinin "pozitif"/"negatif" yoktur; olamaz da...

Konuya ilişkin olarak "Milliyetçilik her zaman var olan, ideoloji de değil, bir dünyaya bakma biçimidir, bir ideoloji altyapısıdır. Bu, bazı zamanlarda konjonktürel olarak daha görünür hâle geliyor, agresifleşiyor ama ortadan kalkmıyor. Bir çizginin ötesine geçmedikçe de sağlıklı, normal olarak algılanıyor. Bazı durumlarda vatanseverlik diye anılıyor," diyen Umud Özkırımlı, haklı olarak soruyor: "Ne anlaşılıyor milliyetçilikten?

Kriz dönemlerinde yükselen, sonra gerileyen, yok olan, ortadan kalkan bir şey mi...

Bu, Türkiye'ye özgü bir durum değil. Bütün dünyada da, 1989'da Sovyetler Birliği çöktü, Soğuk Savaş bitti, milliyetçilik ortaya çıktı deniyor.

İyi de, olmayan bir şey nasıl birden yükselir? Günübürlük nasıl doğar?

Birtakım aşırılıklara ve saldırıganlıklara bakarak milliyetçiliğin ölçüsünü aramak bu. MHP'nin oyları yükseldi, milliyetçilik arttı. Peki, MHP yüksek oy almadığında yok mu? 1969'da Adana Kongresi'nde MHP kurulmadan önce milliyetçi değil miydik biz? O zaman 1942'yi, 1934'ü, Varlık Vergisi'ni, Trakya olaylarını, 6-7 Eylül olaylarını nasıl açıklayacağız?"

Umud Özkırımlı'nın önemli vurgularının altını özenle, bir kez daha çizerek, kapitalizmle doğrudan ilişkili ezen ulus milliyetçiliğinin topraklarımızdaki köklerinin

derin ve yaygın bir tarihselliğine sahip olduğu unutulmamalıdır...

İttihat ve Terakki'den süzülüp gelen milliyetçilik/ırkçılık "Anadolu'nun/ve sermayenin Türkleştirilmesi" pratiğidir!

Bu doğrultuda Falih Rıfkı Atay'ın aktardığına göre Hitler, Mustafa Kemal için şöyle demişti: "Mustafa Kemal'in ilk öğrencisi Mussolini, ikincisi benim."**[14]**

Ayrıca da, "Türk ve Türkçülük her şeyden üstündür. İnsanlığı çok severim. Lakin Türkçülüğü daha çok. insanlığı duyarım. Lakin Türkçülüğü daha çok fazla. Türk her şeyden üstündür. Her şey Türk içindir. Bana denmesin ki, Türk olmayı düşünmez misin? Düşünürüm. Ama Türkü, daha çok, daha pek çok... Önce Türk, sonra insanlık, sonra başkaları,"**[15]** diyen Mahmut Esat Bozkurt daha ileri giderek Naziliğin ve faşizmin ilham kaynağının Kemalizm olduğunu söyler. "Zamanımızın bir Alman tarihçisi, gerek nasyonal sosyalizmin ve gerek faşizmin Mustafa Kemal rejiminin az çok değiştirilmiş birer şekli olduğunu başka bir şey olmadıklarını söyler. Çok doğrudur. Çok doğru bir görüştür."**[16]**

Kemalizmi faşizm ve Nazizmle eşdeğer gören ve her seferinde Atatürk'ü sözleriyle fetişleştirip ulaştırılan Mahmut Esat Bozkurt, "Türkün en kötüsü, Türk olmayanın en iyisinden iyidir."**[17]** "Benim fikrim, kanaatim şudur ki, bu memleketin kendisi Türk'tür. Öztürk olmayanların Türk vatanında bir hakkı vardır, o da hizmetçi olmaktır. Köle olmaktır,"**[18]** diyendi...

Aynı biçimde "Sadece Türk milleti bu ülkede etnik ya da irki bir takım haklar isteyebilir. Başka hiçbir kişinin buna hakkı yoktur,"**[19]** diyen İsmet İnönü de, 22 Nisan 1925 günü Türk Ocakları'ndaki konuşmasında, "Biz açıkça milliyetçiyiz. Milliyetçilik bizi birleştiren tek nedendir. Türk çoğunluğunun yanında diğer unsurların hiç bir etkisi yoktur. Her ne pahasına olursa olsun, ülkemizde yaşayanları Türkleştirecek, Türklere ve Türkçülüğe karşı çıkanları yok edeceğiz. Vatana hizmet etmek isteyenlerin her şey-

Hele faşizmin odağında bulunan devletin, Osmanlı-Türk modernleşmesinde ve Cumhuriyet kozmolojisinde oynadığı rol hatırlanırsa, milliyetçilik-faşizm ikilisinin yakın dönem Türk siyasal bilincindeki açık veya örtülü performansı daha rahat fakat daha ürpertici biçimde anlaşılır.

den önce Türk ve Türkçü olmalarını istiyoruz,"**[20]** diye haykırıyor-du!

Evet, toplarsak: Milliyetçilik, faşizme açılan perspektifte yeri geldiğinde ırkçılıkla iç içe geçmiştir ve bu, 1930 sonrası Batı'nın Nazizm, Frankoculuk hâlleriyle, Doğu'nun da Japon faşizmiyle ayrı ayrı biçimlendirdiği bir olgudur. Dolayısıyla, faşizm hem jenerik bir kavramdır, hem de özgül bir sistemdir. Türkiye açısından bakılırsa durum daha da vahimdir. 1912 sonrasında geliştirilen Türkçülük, daima Türk siyasal sisteminin yanı sıra başında bulunmuş ve onu doğrudan etkilemiştir.

XX. yüzyıl başında keşfedilmiş bu geç milliyetçi dürtü, daha sonra Cumhuriyet yönetimini etkilemiştir. Gene 1930'larda Türk Tarih Tezi ve Güneş Dil Teorisi gibi kavramlaştırmalarla, 1940'lardaysa Batı totaliter-faşist yönetimlerinin etkisi altında koyu bir ırkçılıkla tümleşmiş yoğun bir faşizmin Türkiye'de sistemleştirilmek istendiği kesindir. Buna Kemalizmin korporatizmi eklenirse durum daha da vahimleşir. Hele faşizmin odağında bulunan devletin, Osmanlı-Türk modernleşmesinde ve Cumhuriyet kozmolojisinde oynadığı rol hatırlanırsa, milliyetçilik-faşizm ikilisinin yakın dönem Türk siyasal bilincindeki açık veya örtülü performansı daha rahat fakat daha ürpertici biçimde anlaşılır.

1960'lardan başlayarak aşırı politik sağ bambaşka bir dönemeç alır. Bunun bir iç dönüşüme tekaül ettiği kesindir. 1960 sonrasında hızla gelişen Soğuk Savaş bir yandan 'komünizme panzehir' olarak faşizmi beslemiş, diğer yandan bu düşünce, vurucu kadrolarla bir ey-

lem aracı hâline getirilmiştir. Türk aşırı politik sağ bu çerçeveyi milliyetçilik ve İslâm'la bütünleştirmiştir. Farklı aşamalardan geçtikten sonra bu ideoloji Milliyetçi Hareket Partisi'yle özdeşleşmiştir. Bu kesim kendisini "Ülkücüler", vurucu timlerini "Komandolar", ideolojisiniyse "milliyetçi" diye tanımlamıştır.

CIA beslemesi/devlet destekli bir para-militer örgütlenme olarak MHP hakkında en iyi tanıma; ölümünün XII. yıldönümünde Abdullah Çatlı'yı mezarı başında yaptığı bir konuşmayla anan BBP Genel Başkanı Sivas Milletvekili Yazıcıoğlu, "Devletin felç olduğu bir dönemde yollara düşen bir kuşağın özetiyiz," sözleriyle yapmıştır...

İlet ikliminde!

Milliyetçilik illetinin ikliminde Kıbrıs'tan Kürt Sorunu'na uzanan trajedilerle yaşananlar, çözümün inkardan değil, kabulden, kabullenmekten geçtiğini gösteriyor...

Bu noktada "Türkiye'de sadece Orta Asya'dan gelen ve Türk ırkına mensup kişiler yaşamıyor"ken;**[21]** şimdi sormalıyız: Yüzyıllarca Anadolu'ya gelen, yerleşen, göç eden ya da yok olan bin bir kavmin, bunyon, kurulup/yıkılan devlet(ler)in karmaşasında çoğalan/eksilen insanlar değil miyiz? Bu durumda ezen ulus milliyetçiliğinin yarattığı ayırimcılık, kimleri besliyor, neye hizmet ediyor?

Ya da bir üniversite rektörü, hangi güç, hangi yetkiyle "Benim yetkim olsa Ahdamar Adası'na bir greyder sokar, o kiliseyi yerle bir ederim. Buraları Urartu, Hitit vb. değil, buraları baştan başa Selçuk ülkesidir," diyebiliyor...

Alın bir başka örnek! AKP Ankara İl Başkanlığı'nın sitesinde yer alan bir makale, Türkiye-İsrail ilişkilerini daha da gelecek. Makalede, Nazi hareketinin başlamasıyla Yahudilerin "çekirge sürüleri gibi Filistin topraklarına akın etmeye başladığı" ifade ediliyor.

AKP Ankara İl Başkanlığı'nın "www.akparti.org.tr/ankara/" adresli internet sitesinde yer alan "Vaat Edilen Topraklar-Filistin" başlıklı makalede İsrail'e ağır eleştiriler yö-

neltiyor.

Makalede yer alan bazı bölümler şöyle: "Hitler'in Yahudileri fırınladığı, kalabalık kitleler hâlinde öldürdüğü iddiaları tarihi gerçeklere uymamaktadır. Siyonist örgütlerin verdikleri rakamlar o tarihte Hitler'in tahakkümüne giren bölgelerde yaşayan Yahudilerden fazladır!"

Veya bir başkası: Anadolu uyarlıklarını anlatan 'Anatolia' adlı belgeselin Kayseri'deki çekimleri sırasında Bizans bayrağı galeyana neden oldu! Yaklaşık 50 kişilik grup belgeselin yönetmeni ve yapımcısı Tanyolaç Türkben'e tepki gösterdi. "Biz Müslümanız, bu haçlı bayraklarının burada ne işi var" diyen grubun tepkisi artınca Türkben, polisi arayarak yardım istemek zorunda kaldı. Bu sırada halkı yönlendirdiği gözlenen bazı kişiler, "Kalenin surlarına çıkıp bayrakları indirelim" önerisinde bulundu. Gerginlik resmi ve sivil polislerin gelmesi ve Bizans bayraklarının indirilmesiyle sona erdirilebildi. 30 kişilik belgesel ekibi de taşı tarağı toplayıp bölgeyi terk etti. Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, film ekibinin şikâyetçi olmadığını, bu nedenle gözaltına alınan olmadığını söyledi!

Ya da Malatya'da biri Alman 3 kişinin boğazının bıçakla kesilerek öldürülmesine benzer bir olay, Mersin'de yaşandı... Mersin'e 4 kilometre uzaklıktaki Mut'ta Meslek Yüksekokulu'nda okuyan Hataylı B.A, Bitlisli M.Ç. ile Adanalı bayan bir öğrencinin yaşadığı eve, 11 Haziran 2008 gecesi saat 24.00 sıralarında kimliği belirsiz 3 kişi tarafından baskın düzenlendi. Ancak bu kez baskınla yetinmeyen 3 saldırgan içeri girerek, Bitlisli M.Ç. ile Hataylı B.A'ya bir saat boyunca neşterle işkence yaptı. İnsan kanını donduran işkence, ev sahibi Zeke-riye Zengin'in durumu fark edip eve gelmesiyle son verdi. Olay yerine yarım saat gecikmeli gelen polis, ev sahibinin yakaladığı saldırgan İbrahim Ağrı'yı gözaltına aldı. Yüzleri maskeli iki saldırganın da kaçtığı öğrenildi!

Vb'leri, vd'leri...

İlköğretim kitaplarının yüzde 97'sinde, ortaöğretim kitaplarının ise yüzde 87'sinde insan hakları ihlalleri var. Örneğin tarih kitaplarını tarayan tarih öğretmeni Mutlu Öztürk, "Ermeni, Süryani, Pontus meselelerine nispeten daha fazla yer veriliyor. Bu konularda insan hakları ihlalleri artıyor" diyor.

"İyi de neden" mi?

Ezen ulusun ırkçı milliyetçiliği, resmi ideolojisiyle toplumsal dokumunun iliklerine dek işle(til)miştir de ondan!

Örnek mi? Tarih Vakfı'nın 'Ders Kitaplarında İnsan Hakları Projesi' kapsamında 2004 yılında 4 bin insan hakları ihlali saptanan ders kitapları yeniden tarandığında, içinden yine "o kafa"/resmi ideolojik söylem çıktı: "Baba ailenin geçimini sağlıyor... Teknolojiyle tek bağı elektrik süpürgesi olan anne evi temizleyip nefis yemekler yapıyor... Kız kardeş toz alıyor... Asker doğan Türkler her an savaşa hazır ve herkesten üstün... Tinerçiler boşanmış anne babaların çocukları..."

Taramaya göre yeni müfredata uygun hazırlanan kitaplar insan hakları ihlalleri açısından öncekileri aratmıyor. İlköğretim kitaplarının yüzde 97'sinde, ortaöğretim kitaplarının ise yüzde 87'sinde insan hakları ihlalleri var. Üstelik kimi kitaplarda ihlaller artmış durumda. Örneğin tarih kitaplarını tarayan tarih öğretmeni Mutlu Öztürk, "Ermeni, Süryani, Pontus meselelerine nispeten daha fazla yer veriliyor. Bu konularda insan hakları ihlalleri artıyor" diyor.

Evet, evet, çözüm inkârdan değil; kabulden, kabullenmekten geçiyor...

"Kabul" dedim; bu kuru bir özür değildir; bununla sınırlandırılmamalıdır...

"Neden" diye sormalı: Kimin itibarı, neyin iadesi?

Özür mü? Mesela Avustralya'nın özür dilediği Aborjinler...

Avustralya kıtasının yerlileri, "kayıp kuşağı", çocuklarını geri is-

tiyorlar... New South Wales (NSW) bölgesinde 4 bin 500 kadar Aborjin çocuk, devlet yurtlarında ya da koruyucu aileyle yaşıyor, güncel bir rapora göre her altı Aborjin çocuktan birinin vesayeti devletin elinde... Devlet himayesi altında olan toplam 12 bin 813 çocuğun 4 bin 575'ini Aborjinler oluşturuyor; Aborjinlerin avukatları, ülkede 1920 ve 1930'larda cüzzam tedavisi çalışmalarında Aborjin çocuklarının denek olarak kullanıldıklarını açıkladı...

Ama yine de Avustralya hükümeti, sivilaştırılmış doğalgaz tesisi inşa edilmesi için Aborjinlerden zorla toprak satın almak istiyor... Bölgedeki Aborjinlerin temsilcisi Kimberley Toprak Konseyi Başkanı Wayne Bergmann, yerli halkın evlerinden edildiği sömürge dönemlerine geri dönmek gerektiği uyarısı yaptı. Bergmann, hükümetin bu adımını Aborjinler açısından "kafalarına bir silah dayalıyken pazarlık etmek gibi" diye niteledi...

Ya da 33 milyon nüfuslu Kanada'da hâlen 1.3 milyon yerli yaşarken, hükümetin, XIX. yüzyıldan 1990'lara dek en az 150 bin yerli çocuğun ailelerinden zorla koparılıp devletin kurduğu Hıristiyan yatılı okullarına gönderen asimilasyon politikası için nihayet özür dilemesi...

Veya Japon parlamentosunun XII. yüzyıldan beri Hokkaido Adası'nda yaşayan ve Animist olan 'Ainu' halkını tanıması; "Ainuların, kendi dilleri, kültürleri ve dinleriyle yerli bir halk olduğu"nu resmen kabul etmesi gibi...

Sonra da ABD Temsilciler Meclisi'nde, köleliği kaldırılışından 140 yıl sonra ataları köleleştirilen siyah Amerikalılardan resmen özür dilenmesinin 29 Temmuz 2008 günü oybirliğiyle kabul edilip, Meclis üyesi Carolyn Cheeks Kilpatrick'in, "Bugün, ülkemizde geçmişin yaralarını sarma çabalarında bir kilometre taşdır," demesi...

Ve nihayet Amerikan Temsilciler Meclisi'nin, ABD'de Apaçi kabilesinin filmlere konu olmuş efsanevi şefi Geronimo'nun (Goyathlay) iti-

barını ölümünün 100. yıldönümünde iade etme kararı alması... Mecliste 24 Şubat 2009 günü kabul edilen, ancak bağlayıcılığı olmayan karar metninde, "Geronimo'nun olağanüstü cesaretine, kendi topraklarını, halkını ve Apaçi hayat tarzını savunma azmine" vurgu yapılmaması...

Kararda şunların denmesi: "1858'de Apaçilerle savaşı Meksika çıkardı. Apaçi yurdu önce Meksika, sonra ABD tarafından istila edildiğinde ruhani, entelektüel, askeri lider Geronimo halkının savunmasına liderlik etti. ABD ordusu tarafından sevgili yurdundan zorla sürülen halkı boyunduruk altına alındı ve özgür insanların haklarından mahrum bırakıldı. Buna rağmen Geronimo 150'den az sayıda erkek, kadın ve çocukla esaretten kaçıp, yıllarca ABD ordusunun dörtte birini oluşturan savaştığı güçlerin yanı sıra binlerce Meksika askeri tarafından yakalanmamayı başardı. ABD'ye teslim olmak zorunda kaldığında ise yurtlarına dönüş vaat edildi, ama çok uzaktaki askeri hâpishanelere konuldu. Savaş esiri olarak saygı göreceği vaat edilse de sekiz yıl ağır işe koşuldu. Ölümünden sonra bile sözler tutulmayıp,

naaşı yurduna değil, askeri mezarlığa gömüldü..."

Örnek çok. Görüldüğü üzere, "özür dileyen dileyene"... Ancak, "anlamsız"/"öznesiz" ve sorumlusu "meçhul"!

O halde "neden" diye sormalı! Kimin itibarı, neyin iadesi?

Yanıtı aranması gereken budur.

NOTLAR

[*] 16 Mayıs 2009 tarihinde Münih Barış Meclisi'nin (Almanya) düzenlediği "Anadolu Halklarının Kültür Mozaïği" başlıklı toplantıda yapılan konuşma.

[1] Metin Altıok.

[2] Aykut Kansu, "2. Meşrutiyet'in Niteliği: Geç kalmış Bir 'Liberal' Devrim", Radikal, 13 Temmuz 2008, s.8.

[3] Leyla Navaro, "Kendim ve Ülkemin Geleceği İçin Tedirginim, Üzülüyorum, Ürküyorum", Radikal, 22 Ocak 2009, s.11.

[4] Rifat N. Bali, 1934 Trakya Olayları, Kitapevi Yay. 2008;

[5] Ergün Şanlı, "Ermenilerin Sevr'e Dönüş Özlemi", Cumhuriyet, 15 Mayıs 2006, s.6.

[6] "Bir grup liberal entelektüelin... 'Özür dileme' girişimi, 'soykırım-tehcir' tartışmasını ilerletmeye asla yardımcı olmayacak bir ortamda gündeme getirildi... Bu metin, ne Ermenilerin çabalarına, ne Türklerle Ermeniler arasında daha yapıcı bir diyalogun oluşmasına ne de Türkiye'deki solun kazanımlarına hizmet etti; yalnızca çağrışı yapanlara, (ha, bir de şoven milliyetçi, ırkçı tiplere) yara-

dı..." (Ergin Yıldızoğlu, "Bir Şeyleri Çözmek Üzerine", Cumhuriyet, 24 Aralık 2008, s.4.)

[7] Raffi Hermonn, "Gayrimüslimler 'Milli' Değilse Ne?", Taraf, 18 Kasım 2008

[8] Patrick Azadyan, "Hayır, Hepimiz Hrant Dink Değiliz...", Glendale News-Press.com, 23 Ocak 2009

[9] Yıldırım Türker, "Çoktandır Sıra Çocuklarda", Radikal, 23 Şubat 2009, s.8.

[10] Ayşe Hür, "Tez Zamanda Yer İsimleri Değİştirile!", Taraf, 1 Mart 2009, s.12.

[11] Kamil Fırat-Belma Akçura, "Kentleşen Alevilik - 2: Kentli Alevilerin Yüzde 15'i Ateist!", Milliyet, 5 Temmuz 2005, s.21.

[12] Ç. Ceyhan Suvari, "Alevilik Bir Etnisite midir?", Radikal İki, 13 Kasım 2005, s.9.

[13] Yalnız Tütelođlu, "Alevilik, Sağ ve Sol", Radikal İki, 13 Ağustos 2006, s.3.

[14] Falih Rıfkı Atay, Çankaya, c.1, 1937, s.205.

[15] Mahmut Esat Bozkurt, Yeni Sabah Gazetesi, 23 Birincikanun 1943.

[16] Mahmut Esat Bozkurt, Atatürk İhtilali, Altın K., 1967, s.137.

[17] Mahmut Esat Bozkurt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1987, s.49.

[18] Mahmut Esat Bozkurt, Son Posta Gazetesi, 21 Eylül 1930.

[19] İsmet İnönü, Milliyet Gazetesi, 31 Ağustos 1930.

[20] İsmet İnönü, Yakın Tarihimiz, (Milliyet'in Tarih ve Kültür Eki.), s.447.

[21] Ömer Gökçümen, "Genetik Miras", Radikal İki, 23 Aralık 2007, s.7.

Kriz neo-liberalizmin iflasıdır

Küresel ekonomik kriz, ABD'de konut sektöründe başladı ve giderek bütün sektörlerle birlikte tüm dünyayı etkisi altına aldı. Teorik bir zemin ve kurgudan hareketle krizin ilerleyebileceği yönü tahmin etmek mümkün olsa da kimi belirsizlikler içerisinde olduğumuz söylenebilir. Bundan hareketle kendimce krizin bir açıklamasını yapmaya ve olası sonuçları üzerinde bir tartışma açmaya çalışacağım.

Arka plan

Öncelikle şunu söylemek gerekir; kriz, kapitalizmin içinde barındırdığı tüm çelişkilerin ürünüdür. Kapitalist sermaye birikiminin doğası ve işleyişi, krizin kaynağını oluşturur. Yani kapitalist gelişmenin bir diğer yüzünü de kriz gerçeği oluşturur. Diyebiliriz ki, kapitalizm kriz yüklü bir gelişimdir. Marx'a göre, "Krizler, sürekli var olan çelişkilerin; ancak ani ve zora dayanan çözümleridir. Onlar, bozulmuş dengeyi bir süre için yeniden kuran şiddetli patlamalardır. Çelişki, genel bir deyişle, kapitalist üretim tarzının değer ve bu değer içerdiği artı değer ve kapitalist üretimin oluştuğu toplumsal koşullar dikkate alınmaksızın, üretici güçlerin mutlak gelişimine doğru bir eğilim taşımasından ileri gelir; öte yandansa onun amacı, mevcut sermayenin

değerini korumak ve kendi kendini genişletmesini, en yüksek sınırına ilerletmektir." (Marx, Kapital, C.3, s.244)

Kendisinden önceki geleneksel kriz kuramlarına bağlanmayan Marx, krizlerin kapitalizmin gelişimi bağlamında incelenmesi yöntemini benimsemiştir. Bu yöntemle Marx, "gerçek krizin, ancak kapitalist üretim, rekabet ve kredinin gerçek hareketinden çıkabileceği"nin altını çizerek ekler: "Kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir. İşte bu sermaye ve onun kendi kendini geliştirmesidir ki, üretimin başlama ve bitiş noktası, itici gücü ve amacı olarak görülür. Bu üretim, yalnızca sermaye için üretimdir; ama tersi doğru değildir; üretim araçları, salt üreticiler toplumunun yaşama sürecinin sürekli genişlemesine yönelik araçlar değildir." (Kapital)

Hangi somut biçimi alırsa alsın kriz, sürekli olarak kapitalizmin içsel çelişkisinden kaynaklanıp, onları güçlendirerek açığa çıkarır. Çünkü paranın değişim aracı olduğu ve ücretli kölelik sistemi üzerinde yükselen bir ekonomik yapıda, yani satın alma ve satmanın birbirinden ayrıldığı değişim ekonomisinde kriz, sistemin 'olmazsa olmaz'lığıdır. Marx'ın, yeniden üretim süreci-

nin tümünden altüst olma aşaması olarak tanımladığı kriz, birikim sürecinin ve ona dayalı toplumsal ilişkilerin tıkanıdığı, köklü yenilenmelere muhtaç olduğu kesitler olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kriz dönemleri, gelişme sürecinde çözümlenmemiş çelişkilerin birikmesi ve değişiklik ihtiyaçlarının büyüdüğü olağanüstü dönemlerdir. Yeni düzenleme gereksinmelerini toplumun önüne koyan kriz dönemleri, niteliksel sıçrama momentleridir.

Evet, var olan pazarların ihtiyacını aşan üretim krizlere neden olur. Bu basitçe arz ve talep açısından analiz edilir: Eğer talep arzdan büyükse, fiyatlar yükselir ve sonuç olarak arz belli bir derece yükselir. Pazara çıktığı andan itibaren fiyatlar düşer; ve arz talebi aşarsa, fiyatlarda o kadar belirgin bir düşüş olur ki talep bir kez daha yeniden canlanır. Bu böyle sürer gider... diyor Engels.

Bu aşırı üretim, talep ve üretimi eşitleyecek bir planın olmamasının ve kapitalistlerin hem işçilerin hem de diğer kapitalistlerin önüne geçme yönündeki çılgın çabalarının sonucudur.

Engels'e göre, "Rekabet yasası arz ve talebin sürekli olarak birbirini tamamlayan çalışması ve dolaylı-

sıyla bunu asla başaramaması demektir... Sermayeye karşı sermayenin, emeğe karşı emeğin, toprağa karşı toprağın mücadelesi... Üretimi çığırına vurdu. Üreticiler tüketicilerin ihtiyacının ne kadar olduğunu bilselerdi, üretimi buna göre örgütleselerdi ve bunu kendi aralarında paylaşıyorlardı, o zaman rekabet dalgaları ve kriz eğilimi imkânsız hale gelirdi." Bunun ötesinde Engels, plansız üretimin niçin talebi aşmak zorunda olduğunu açıklamaz.

Genişleme, aşırı üretim, kriz ve iyileşme biçiminde işleyen süreç yenilenen bir süreçtir; "...kuyruklu yıldızlar gibi düzenli olarak yeniden görünen ve ortalama beş ila yedi yılda bir karşımıza çıkan ticari krizler. Son seksen yıl boyunca yaşanan bu ticari krizler, tipki geçmişteki büyük felaketler gibi düzenli olarak ortaya çıkmaktadır..." (Engels)

Kapitalizm geliştikçe krizler de zaman içinde daha kötüye gider; "...bir krizin devamı olan her kriz, daha evrensel boyutlara ulaşır ve bu yüzden bir önceki krizden daha kötüdür." (Engels)

Sonuç olarak kriz, sınıflar arasındaki çatışmayı derinleştirir ve nihayet devrime yol açar "ve sonunda ekonomistlerin felsefesinde asla hayal bile edilmeyecek olan bir toplumsal devrime neden olur." Dolayısıyla devrim, sermayenin uygun bir yanıt bulmadığı, "işçi sınıfı tarafından üretilen" bir kriz olarak anlaşılmalıdır. Bu yüzden tarihteki bütün çatışmaların kökü, üretici güçler ile ilişki biçimi arasındaki çelişkidir. (Marx-Engels)

Başta dönecek olursak, kapitalist sistemin II. paylaşım savaşı sonrasında ABD öncülüğünde yaşadığı yükselişin 1970'lerde hızının kesildiği açık bir gerçektir. Bunun bir sonucu olarak, 1944'teki Bretton Woods anlaşmasından beri uluslararası eşdeğer rolü oynayan doların istikrarı bozulmuştur. ABD ve Avrupa ülkeleri arasında rekabet kızışmaya başlamış, Avrupa Amerika'ya

Her ne olursa olsun, son tahlilde kazanılan fırsatların ve zamanın da bir sınırı vardır. Keynesçi politikalarla, yüksek kamu harcamalarıyla krizleri ilânihaye erteleyebilmek mümkün değildir. Mümkün olmadığından, kriz doğal olarak patlak vermiştir.

karşı kendi para sistemini örgütlemeye girişmiştir. 1971 yılında Bretton Woods sistemi çökmüş ve dolar, yerine bir başkası konmadan uluslararası eşdeğer rolünü yitirmiştir. Bu gelişme aslında kapitalist sistemin içine girdiği sıkıntılı dönemin dışı vurumudur. Buna rağmen sistemi sarsacak derinlikte bir kriz ileriki yıllara ertelenebilmişse, bunun en önemli nedeni, dünya burjuvazisinin işçi hareketinin zayıflığı yüzünden kazandığı ekstra fırsatlardır. Fakat her ne olursa olsun, son tahlilde kazanılan fırsatların ve zamanın da bir sınırı vardır. Keynesçi politikalarla, yüksek kamu harcamalarıyla krizleri ilânihaye erteleyebilmek mümkün değildir. Mümkün olmadığından kriz doğal olarak patlak vermiştir.

Öyle ki bugün küresel kapitalizmin ilk genel kriziyle karşı karşıyayız. Küreselleşme anlamında 1929'u da geride bırakan bir kriz. Bu ne tek başına finansal bir krizdir ne de salt ekonomik durgunluktan ibarettir. Söz konusu olan kapitalizmin tarihsel bunalımıdır ve bu bugün çıkmış da değildir. Yukarıda da vurguladığımız gibi kriz süreci 1970'lerde başlamıştır; o tarihten itibaren inişli çıkışlı bir seyir içinde ilerleyip, kapsamını her geçen gün biraz daha genişletmiş ve bugün bu noktaya varmıştır. Kuşkusuz bu ölçekte ve çapta bir bunalım ilk kez de yaşanmıyor. Eğer kapitalizm devam edecek olursa, bu onun son genel bunalımı da olmayacaktır. Çünkü kapitalizmin sürekli krizlere mahkûm olmasının temel nedeni kapitalist üretimin anarşik doğasıdır.

Bu noktada iki tür krizi ayırt et-

mek gerekiyor. İlki devrevi (periyo-dik) veya iş çevrimleri (ticari krizler) olarak da adlandırılan, yani belirli aralıklarla gündeme gelen ve daha çok üretim ile tüketim arasındaki görece dengesizlikten doğan kısa süreli (geçici) krizlerdir. İkincisi ise, uzun süreli ve genel-yapısal krizlerdir. Bunun örnekleri 1873-93, 1929-40 aralıklarında görülmüştür. Bu her iki kriz türü de kapitalizme içkin olup, esasen onun yapısal bir özelliğini oluşturur. Bu yüzden kimi ekonomistlerin -özellikle liberallerin- öne sürdüğü gibi kriz(ler) geçici, arızı veya sisteme dışsal olgular değildir. Çünkü kapitalizmde üretimin insan ihtiyaçları yerine "kar" mantığına dayanması, üretim ile tüketim arasındaki dengenin bir türlü kurulamaması sonucunu doğurur. Krizi daha iyi kavramak/anlamak için bazı genel açıklamalara ihtiyacımız var.

"Birincisi, kapitalizmin krizleri ile birikim ve sınıflar mücadelesi arasında tarihsel ve yapısal bir bağ bulunur." (Engels)

İkincisi, birikim krizlerinin, salt iktisadi sonuçlar doğurmakla kalmayacağı, aynı zamanda tüm toplumsal ilişkilerde ve siyasal-ideolojik üst yapıda da tıkanmaya yol açacağıdır. Çünkü üretim, salt ekonomik-teknik süreçlerden ibaret değildir; aynı zamanda insan faktörünü, dolayısıyla insan ilişkilerini ve ondan doğan çatışmaları da içeren sosyal bir süreçtir. Bundan ötürü, ekonomik krizlere onlarla eş zamanlı ve ardışık bir biçimde gelişen sosyal ve siyasal bunalımların eşlik etmesi kaçınılmazdır. Nitekim geçmişte yaşanan tüm birikim krizleri kapitalist toplumsal formasyonların yeniden kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Üçüncüsü, birikim krizlerinin, ya da üretim tarzı içinde toplumsal formasyonun yeniden kurulmasıyla -yeni bir birikim tarzına geçişle- ya da başka bir üretim tarzına geçişle -devrim- sonuçlanacağıdır. Hangi şıkın geçerli olacağını hiç kuşkusuz sınıflar mücadelesi belirleyecektir." (T.Öngen)

Evet, bundan önce yaşanan iki büyük kriz ekonomiden siyasete,

kültürden ideolojiye kadar tüm kapitalist toplumsal formasyonların dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda bugün yaşanan krizin, insanların siyasi bilinçlerinde dönüşüm, özellikle ileri kapitalist toplumlarda siyasi bilinçlerde dönüşüm yaratması umudundan düne göre daha fazla söz edebiliriz.

1929 büyük bunalımı, I. paylaşım savaşı sonrasında özellikle Amerikan emperyalizminin yükselişi temelinde yaratılan kapitalizme tapınma dönemini sona erdirmişti. Günümüzde patlak veren sistem krizi de benzer bir terminatör gibi yol alıyor. Kuşkusuz her iki tarihsel örnek arasında bazı açılardan farklılıklar vardır. Diğer yandan kapitalizmin bugün yaşadığı büyük kriz de eskisine benzer biçimde, devrime davetiyeler çıkartan ve Marksizm'in haklılığını dünyanın tüm burjuvalarının suratına çarpan keyifli boyutlar içermektedir. Burada bir noktanın altını daha çizmek gerekir. Bugün herkes yaşadığımız krizin 1929'daki krizle benzer yanları olduğunu dile getiriyor. Evet, bugünkü kriz de, 1929'da olduğu gibi aşırı birikim olgusundan doğan ve doğrudan üretim alanıyla ilgili bir tıkanıklığın ürünüdür. Ama bu krizin öncekilerden bir farkı, finansal sermayenin küreselleşmiş ve bütünleşmiş olması ve kapitalist ekonominin işleyişinin neredeyse ana motoru haline gelmiş bulunmasıdır (sermayenin üretimden uzaklaşıp paradan para kazanmaya yönelmesi). Bu da, krizin hem küreselleşmesine neden olmakta hem de yapısal sorunların çözümünü sınırlamaktadır.

Bugünkü krizin bir diğer farkı ise, siyasal iktidarların ellerindeki çözüm seçeneklerinin büyük ölçüde tükenmiş bulunmasıdır. Bu olgu da, krizin ekonomiden sosyal ve siyasal alana taşınmasında ve çözümsüzlüğün artmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Neo-liberalizmin çöküşü

Uzunca bir süredir neo-liberaler, devletin piyasadan elini çekmesi, piyasanın kendi kendini düzen-

Söz konusu olan sadece bir finansal kriz değil, sadece reel ekonomiyi kapsayan bir ekonomik kriz de değil. Bu aynı zamanda sistemin tüm veçhelerini, tüm kertelerini ve bileşenlerini angaje eden bir kriz. Söz konusu olan, kapitalizmin kendi suretinde yarattığı dünyanın krizidir.

lemesi gerektiği noktasında ısrarlarını sürdürüyorlardı. ABD'de kriz patlak verdiğinde bu neo-liberaler devletlerin müdahale etmesini kabullenmek istemediler. Buna karşı kimileri itirazlarını dillendirdi. Hatta bazıları daha da ileri giderek, ABD'de yapılan devlet müdahalesini "Amerika Birleşik Sovyetler Birliği" olarak değerlendirdiler. Oysa bu dünyada (kapitalist üretim ilişkilerinin hâkim olduğu dünya) kendi kendini düzenleyen piyasa diye bir şey mümkün değildir. Böylesi bir anlayış kapitalizm ve onun temel eğilimlerinden ve işleyiş mekanizmalarından bihaber olanlara mahsus bir kuruntudur. Devlet müdahalesi olmadan ne piyasa diye bir şey var olabilir ne de işleyebilir. Çünkü devlet ve kapitalizm bir ve aynı şeydir. Kapitalizm varsa devlet de vardır. Sorun devletin ekonomiden elini çekmesi değildir. Zaten 'eli oradan çıkarmak' mümkün değildir. Halk deyimindeki "testiyi kırmadan içindekini çıkarma"nın mümkün olmaması gibi. Amaç sermayenin önünü açmak, kâr oranlarını restore etmenin, daha çok kâr etmenin koşullarını yaratmaktır. İşte devlet bu amaç için, sadece bu amaç için müdahale eder. Bugüne kadar böyle olmuştur. Bundan böyle de kapitalizm var olduğu sürece devlet sadece sermayenin tek yanlı çıkarını gözetmek ve o amaçla müdahale edecek demektir. Evet devlet egemen sınıfın, kapitalist sınıfın, daha geniş anlamda burjuvazinin bir egemenlik aracıdır, aynı zamanda bir politik mücadele alanıdır da.

ABD'de başlayarak dünyaya yayılan krizden çıkarılacak ilk ve önemli ders; neo-liberalizm ve "serbest piyasa" ideolojisinin iflas etti-

ğidir. Yani yaşanan krizle birlikte neo-liberalizm iflas etmiş ve tarihin çöplüğünde yerini almıştır. Ve bugün yaşanan kriz, bir kez daha altını çizmek gerekirse, aşırı üretim krizi, yani sermayenin birikim krizidir. Her büyük krizde olduğu gibi bunda da bizzat devletin işlevi ve konumu yeniden düzenlenmeye çalışılacaktır. Bugün yaşanan kriz birden bire ortaya çıkmamıştır. Bir süredir zaten kimi aralıklarla krizler yaşanıyordu. Bu krizi diğerlerinden ayıran daha kapsamlı ve küresel olmasıdır. Marx'ın Kapital'de vurguladığı gibi "çöküş birden bire zuhur edene kadar işler daima iyi gider, kumpanya her zaman yoluna devam eder." (Kapital, C.3)

Kimilerinin iddia ettiği gibi söz konusu olan sadece bir finansal kriz değil, sadece reel ekonomiyi kapsayan bir ekonomik kriz de değil, bu aynı zamanda sistemin tüm veçhelerini, tüm kertelerini ve bileşenlerini angaje eden bir kriz. Söz konusu olan kapitalizmin kendi suretinde yarattığı dünyanın krizidir. Eğer bu kör gidiş vakitlice durdurulmaz ise, insanlığı bekleyen gelecek hiç de umut verici değil.

Çünkü küresel kriz her geçen gün bütün ezberleri bozarak derinleşiyor. Bütün dünyada işsizlik, açlık, yoksulluk ve yoksunluk rekor düzeylere ulaşmış durumda. Dünyanın her yerinde devletin ekonomiye müdahale etmesi dillendiriliyor. Ve müdahaleler gerçekleştiriliyor. Oysa 1997 Asya krizi boyunca ve 2001 Türkiye ve Arjantin krizlerinde uluslararası finans kesimi bugün gerçekleştirilen devlet müdahalelerini kesinlikle yasaklamış ve devletin küçültülmesi ve yeni özelleştirme dalgalarıyla kamu varlıklarının tasfiyesi hızlandırılmıştı. Anlaşılan, gelişmekte olan ülkelerde "ahlaki tehlike", verimsizlik, israf ve her türlü kötülüğün anası olarak değerlendirilen "devlet müdahaleleri", kapitalizmin hegemonik gücünde finans kesiminin çıkarları söz konusu olunca, gerekliliği tartışma götürmüyor.

Financial Times'ın baş ekonomisti Martin Wolf, karışık duygular

Gelinen noktada, büyük bunalmıdan bu yana en ciddi ekonomik krize girdiğimiz konusunda artık kimsenin kuşkusu kalmadı. Kriz dönemleri yalnızca ekonomik süreçleri değil, toplumsal ve siyasal yapıları da derinden etkileyen dönemlerdir. Öyleyse bu krizin izlerini çok gerilerde aramalıyız.

içerisinde 24 Mart 2008 tarihli köşe yazısında, "14 Mart 2008 tarihini unutmayınız; bu tarih bundan böyle küresel serbest piyasa kapitalizm düşünün öldüğü gün olarak anılacaktır" diyordu. (akt. Erinç Yeldan) İzah edilmeye çalışılan, kapitalizmin küresel ekonomik krizi tüm tahripkâr etkileriyle birlikte derinleşmeye devam ediyor. Yoğunlaşan kitlesel işten atmalar sonucu dünyanın her yerinde katlanarak artan işsizlik, düşük ücretler ve yaşam standartlarının kötüleşmesi gitgide ağır bir karabasan gibi çökmüş durumda. İster saklansın, ister utança kabul edilsin, tüm veriler mevcut krizin kapitalizmin tarihinde ender görülen cinsten derin bir kriz olduğuna işaret ediyor. Aslında her gün biraz daha ortaya çıkmaktadır ki, bu kriz uzun yıllardır ertelenmiş, bu nedenle de derinliği ve şiddeti olağanüstü boyutlar kazanmıştır. Bu bakımdan belirtilerin işaret ettiği gibi, kapitalist ekonomide güçlü bir çöküntü biçimini almaktadır. Adları bile adeva salavatla anılan çok sayıda dünya devi şirketin birbiri ardına batması ya da batma noktasında olması, kapitalist çevrimin sıradan krizlerinde rastlanacak türden olgular değildir. Çünkü dünyanın bir zamanlar sarsılmaz olarak görülen devleri (Lehman Brothers, Bear Sterns, Goldman Sachs, Halifax, Citibank, Chrysler, General Motors, Ford) ya yıkıldı ya da devlet desteğiyle ayakta kalabildi. Kısa bir zaman aralığında gerçekleşen böylesi çok sayıda ve devasa batışlar, ancak derin çöküntü dönemlerini işaret eden türden olgulardır. Böylece 2008, aynı zamanda 1990'ların başında zaferi ilan edilen kapitalizmin sonu mu geldi, yine aynı dönem öldü denilen sosyalizm canlanıyor mu sorularının da sıkça sorulduğu bir yıl oldu.

Gelinen noktada, büyük bunalmıdan bu yana en ciddi ekonomik krize girdiğimiz konusunda artık kimsenin kuşkusu kalmadı. Kriz dönemleri yalnızca ekonomik süreçleri değil, toplumsal ve siyasal yapıları da derinden etkileyen dönemlerdir. Öyleyse bu krizin izlerini çok gerilerde aramalıyız. Kapitalist eko-

nomi uzun süredir bu yönde eğilimler barındırıyordu. Yani gelişmeler aniden ortaya çıkmış değil. Uzun dönemli kriz eğilimlerinin, kapitalizmin içinde kapitalizme özgü olan kapasite fazlası ve aşırı sermaye birikimi krizlerinin ürünüdür. Artık neo-liberal kapitalizmin sonudur, yani neo-liberalizm iflas etmiştir.

Kriz derinleşiyor

"unutulanlar hariç yeni bir şey yok"

Erich Fromm'un "(var) olma"nın "sahip olma"ya eşitlendiği tüketim kapitalizmi evresinde metaların değeriyle insan(lar)ın değeri arasındaki denklemeden söz edelim.

Marksistler, en azından Marx'ın Feuerbach'la girdiği tartışmadan bu yana, insanın somut, iktisadi-siyasal, tarihsel-toplumsal bir varlık olduğunu, evrensel ve ebedi bir "insanlık durumu"ndansa, somut koşullar içerisindeki durumundan söz edilebileceğini bilirler.

Bir başka deyişle, "insan(lık) durumu"nu biçimlendiren verili bir mekânda, somut, tarihsel koşullardır; bu tarihsel koşullar ise, insanların maddi yaşamlarını üretmek için birbirleriyle giriştikleri ilişkilerin, yani üretim ilişkilerinin tezahürleridir. Eğer bu böyleyse, "insanlık durumu" dediğimiz durum ve koşullar karmaşası, üretim ilişkileriyle bağlantılı, tarihsel, yani değişken/dinamik bir görüngüdür; bir üretim tarzından diğerine, ya da mevcut üretim ilişkilerinin salınımları çerçevesinde farklılaşır. (S.Özbudun)

Kriz süreçleri özellikle de yoksul ülkelerde insan sağlığında net

bir değersizleşmeye yol açmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik krizlerin en gözle görünür sonuçları gelirlerin düşmesi, işsizliğin artması, yokluk ve yoksulluğun belirginleşmesidir. Bugün ABD'den Asya'ya kadar, dünyanın büyük bölümünde her geçen gün yüz binlerce kişi işsizler ordusuna katılıyor. Ve birçok ülkede işsizlik rekorları kırılıyor. Ayrıca her yaşanan kriz döneminde olduğu gibi, mevcut hükümetler her yerde sağlık ve eğitim alanlarına yapmış oldukları sosyal harcamaları kısımaya başlamışlardır. Yaşanan krizle birlikte gelir dağılımındaki adaletsizlik her geçen gün artmaya devam ediyor. Bir de bu adaletsizliğin sağlığa yansımaması düşünülemez.

Yukarıda da değindik. Sistemin 1970'lerden itibaren çökmeye başlaması ve bugün yaşadığımız krizin aslında 1970'lerde başlayan ve fordist-keynesçi birikim rejiminin çöküş sürecinin sonu olduğunu da söyleyebiliriz. 1980'lerde tam anlamıyla devreye giren neo-liberal düzenleme kesinlikle iddia edildiği gibi sınıf sonrası yeni birikim rejiminin yeni yüzü olmadı. Neo-liberal düzenleme yalnızca ulus-devlete dayanan emperyal tekelci kapitalizmin çöküşünü geciktiren bir ara dönemdi. Şimdi bu krizle bu da iflas etti. Neo-liberal uygulamaların krizle birlikte çökmesi ve kurtarma operasyonlarının "devletleştirme" olarak algılanması da kafaları bir hayli karıştırıyor. Ama kapitalist devletin ta başından beri en büyük "piyasa" oyuncusu olduğu unutuluyor. Oysa devlet iktidarı aynı zamanda ekonomik hegemonyanın tesisi aşamasını da içerir. O halde hatırlatmakta fayda var: Mevcut devleti yalnızca "zor ile kuşanmış" bekcı olarak görüp, bundan sonra da -kapitalizm kaldıkça- öyle olacağını sanarlara bu son kriz iyi bir ders oldu. Özünde toplumsal bir ilişki olan paranın/sermayenin dağılımı ve yönetimi hem liberal dönemde hem de tekelci devlet kapitalizmi döneminde devletin ekonomik hegemonyasından hiçbir zaman ayrı olmamış, hatta bizatihi onun tarafından yönlendirilmiş ve

yönetilmiştir. Yani kapitalizmin işleyişi ta başından beri zaten devleti öngörür ve onusuz olmaz. Marx, "Kapitalizm pratikte gerçekleşmiş idealizmdir" der.

Dün olduğu gibi bugün de kriz kelimesi kapitalizmle birlikte telâfuz edilmez. Kimilerinin iddia ettiği gibi, sermayenin devlet müdahalelerine karşı olması asla mümkün değildir. Sermaye sınıfı sermayenin tek yanlı çıkarını gözetenler dışındaki müdahalelere karşıdır demek gerçeğe daha uygundur. Ya da iddia edildiği gibi kendi kendini düzenleyen piyasa tam bir mittir.

Evet, kriz gittikçe derinleşiyor. Öyle ki, IMF ve Dünya Bankası'nın rolü bile sorgulanmaya başlandı. Ya da geçmiş durumu hep toz pembe gösterme gayretinde olmuş IMF bile, dünya ekonomisinin 60 yıldır ilk kez bu yıl küçülme yaşayacağını açıklamak zorunda kaldı. Üstelik Çin gibi yüksek büyüme hızlarına sahip "dünyanın yeni atölyesi" konumundaki ülkelere rağmen. Zaten yukarıda da izah ettiğimiz gibi ciddi ölçekte devlet müdahalelerinin gündeme gelmesi de kendi başına krizin ciddiyetini göstermektedir.

Bütün bunlara rağmen, bugüne kadar düzen sözcülerinin tutumunun genel seyri; önce krizin varlığını inkar etmeye çabaladılar, sonra da bunu isteksizce kabullenip bu kez boyutlarını inkar etmeye yöneldiler. (Hatırlanacaktır; krizin ilke günlerinde TC hükümetinin en yetkili ağızları "kriz bizim krizimiz değil", "kriz bizi teğet geçer" diyorlardı. Ama yaşananlar bunun hiç de söylendiği gibi olmadığını ispatladı.) Çünkü hiçbir zaman kriz kelimesi kapitalizmle birlikte telâfuz edilmez. Bugün ise sürekli olarak krizin sonuna gelindiğini ve yükselişin başlamak üzere olduğunu söyleyip duruyorlar. (iddia edildiği gibi kriz aşılmış durumda ise ve şimdi bir yükselişe geçildi ise, niye hala diken üstünde duruyorlar.) Kötü bir ekonomik veri ya da haberin olmadığını düşündükleri tek bir hafta geçse bunu yaptılar, yapmaya devam ediyorlar. Bu noktaya özellikle dikkat çektik ve çekmeye devam

Bu dönemin başlıca özelliklerinden birisi de, burjuva ideolojisinin kapitalist piyasa ekonomisine ebedi üstünlük atfetmesi ve kitlelerde kapitalizme karşı sempati ve güven hissi yaratmasıdır. Öyle ki, burjuva ideologlarından Fukuyama "Tarihin sonu"nu bile ilan etmişti.

edeceğiz. Zira sözüm ona objektif bilimsel analizler kılığında burjuva iktisatçılar ve ideologlar tarafından sunulan görüşler, özünde tümüyle ideolojik karakterdedirler. Yani gerçeği anlamak ve ortaya koymak amacıyla değil, egemen sınıfın çıkarını korumak saikiyle ileri sürülürler. Bu saikle, kapitalist düzeni emekçi sınıfların gözünde meşrulaştırmaya ve sonuçta onların gazabından korumaya gayret ederler. Oysa kapitalist düzeni aklama yönündeki tüm ideolojik çabalara rağmen bir gerçek var ki, kapitalizmin ideolojik olarak mağrur görüntüsü bozulmuştur. Ve ideologların tüm argümanları da artık son çeyrek yüzyıldır hüküm süren o kibirli havadan uzak savunmacı nitelikte argümanlardır.

Tarihte çeşitli kereler yaşanmıştır. Kendi varlıklarını ve düzenlerini çok güçlü hisseden egemenler bu durumun ilânihaye böyle devam edeceği vehmine kapılırlar ve düzen karşıtı her çeşit eleştirel yaklaşıma hoşgörüyle bakmaya başlarlar. Diğer üretim tarzları bir yana, kapitalizmde bunu doğrulayan sayısız örnek vardır. Bu bağlamda çarpıcı bir örnek olarak, 1980 dönemeciyile ve özellikle de sosyalist blokun çözülmesiyle birlikte girilen dönem hatırlanabilir. Bu dönemin başlıca özelliklerinden birisi de, burjuva ideolojisinin kapitalist piyasa ekonomisine ebedi üstünlük atfetmesi ve kitlelerde kapitalizme karşı sempati ve güven hissi yaratmasıdır. Öyle ki, burjuva ideologlarından Fukuyama "Tarihin sonu"nu bile ilan etmişti.

Oysa yaşanan küresel krizle birlikte bir kez daha dünyanın üzerin-

de burjuvazinin yüreğine korku salan bir heyula dolaşüyor. Bu kimileri tarafından yok sayılrsa da... Marksizm, burjuva ideolojisi ve onun peşinden sürüklenen inkarcı ve örnek unsurların marifetiyle yok sayılmaya çalışılan dünya işçi ve emekçi hareketinin elinde işildamaya, gerçek gücüne kavuşmaya başlayacaktır.

Sonuçlar ve olasılıklar

"Görünenlerle gerçekler aynı şeyler olsalardı, bilim yapmak gereksiz olurdu." (Marx)

Şeylere, sorunlara ve olgulara kimin tarafından bakıldığı önemli. Şeylere küresel oligarşi tarafından bakanların gördüğüyle, "yeryüzünün lanetlileri" tarafından bakanların gördüğü çok farklı olmak zorunda. O zaman işe "sayın seyirci" olmayı reddederek başlamak gerekiyor. Zira "sayın seyirci"nin tarih yapması, olayların seyrini değiştirmesi mümkün değildir. Çünkü tarih, son tahlilde soru soran, itiraz eden, direnen, ütopya üretebilen, mücadele ve hayal eden, proje yapan ve uygulayan insanların eseridir.

Evet, kriz süreçlerinde bir yandan sınıflar arasındaki çatışma artar ve toplumsal kutuplaşma derinleşirken, öte yandan sistemin yeniden yapılanmasının koşulları da oluşur. Öncelikle belirtmek gerekir ki, yaşanan kriz kapitalizmin çöküşü demek değil. Bunu ancak işçi sınıfı ve müttefiklerinin devrimci mücadelesi gerçekleştirebilir. Yani sonucu sınıflar mücadelesi belirler. Daha açık bir ifadeyle ya tercihini sosyalizmden yana yapan tarihsel öznelerin kolektif iradesi üstün gelecektir ya da -demeye dilim varmıyor-, başarılmayıp barbarlığa bir kez daha teslim olunacaktır. Bugün yaşanan krizle bu durum düne göre daha yakıcı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Çünkü dünya sınıf mücadeleleri açısından patlamalı bir döneme doğru ilerliyor. Bilinir, kapitalizmin büyük kriz dönemleri yalnızca ekonomik yaşamda devasa sarsıntılar yaratmakla kalmaz, ayrıca siyasal

yaşamda da nice istikrarsızlık üretir. Yani kapitalizmin derin kriz dönemleri işçi sınıfının öncü güçleri açısından devrimci mücadelenin yükseleceği tarihsel kesitlerdir. Bu nedenle Lenin, devrimci hareketin bütün ayaklanmalarının ekonomik kitle hareketi temelinde başladığına işaret eder. Genel olarak emekçi kitlelerde önemli bir ruhsal değişim yaratan kriz koşulları, devrimci öncüler bakımından bile bir canlandırıcıdır. Bu bağlamda önümüzdeki dönem, artık sorumsuzluk derecesine varan devrimci lafazanlıkla hiç mi hiç bağdaşmayacak denli önemli görevlerle yüklü bir dönem olacaktır.

Yukarıda da vurguladık; önümüzdeki dönem "ya barbarlık ya sosyalizm" ikileminin bir kez daha, üstelik daha net bir biçimde karşımıza dikildiği bir tarihsel eşik olacaktır. Bir yandan meta üretiminin fazlalığından doğan israf, öte yandan insan ihtiyaçlarının karşılanmasından doğan sefalet... Ya israf ve ondan doğan sefaletle son vereceğiz ya da enkaz toplamaya ve bu enkazın dehlizlerinde sürünmeye devam edeceğiz.

Bilinmesi gerekir ki, kriz herkes için aynı anlama gelmez. Bazıları silinirken, başkaları güçlenir. Her kriz tekelleşme sürecini kamçılar. Başka türlü ifade etmek gerekirse, bir tür düzeltme, hizaya getirme operasyonu gerçekleşmiştir. Söylem farklıdır; "Herkes elini taşın altına koysun" demeye başlanır. Aslında taşın altına konacak eller değişmez, hep aynıdır ama taşın ağırlığı artar sadece... Çünkü her zaman krizin yükü ezilen ve sömürülen sınıfların omzuna yüklenir. Zaten işçi ve emekçilerin tarihsel kazanımları son otuz yıldır neo-liberal saldırı-ganlık karşısında hızla erimişken, bu krizle birlikte az da olsa geride kalan kazanımlar da birer birer yok sayılacaktır/sayıyor.

Dünyanın her yerinde, özellikle de ileri kapitalist ülkelerdeki işçi ve emekçi hareketinin kriz koşullarıyla birlikte yeniden savaşmaya davet edildiği tarihsel bir anda bulunuyoruz. Çünkü kapitalizm sosyal ve

Kritik bir eşikteyiz ve teorik olarak iki şık söz konusu; kapitalist sınıf ya tekrar hegemonik bir sistem kurmayı başaracak ya da bunu beceremeyip, zor ve baskıyı daha da arttıracaktır. (Hem iktisadi zoru artıracak hem de bunu siyasal, askeri zorla destekleyecek.)

kültürel hayatın tüm cephelerini, ailede, toplulukta ve toplumda derin krizler yaratarak metalaştırmıştır. Salt bu değil. Neo-liberalizm politikalarıyla son otuz yıl boyunca emekçileri sınıf kimliğine yabancılaştıran ve sınıf politikalarından uzaklaştıran, sınıfı kendi içinde parçalayan ve örgütsüzleştiren, sermayenin mutlak tahakkümü altına sokan yeni bir düzen tesis edilmiştir. Yukarıda da belirttik; bu düzen neo-liberalizmdir. Bugün bir kez daha altını çizmek gerekir ki, krizle birlikte bu da iflas etmiştir.

Kritik bir eşikteyiz ve teorik olarak iki şık söz konusu; kapitalist sınıf ya tekrar hegemonik bir sistem kurmayı başaracak ya da bunu beceremeyip, zor ve baskıyı daha da arttıracaktır. (Hem iktisadi zoru artıracak hem de bunu siyasal, askeri zorla destekleyecek.) Bu son şıkkın geçerli olması durumunda, baskının artması ve çatışmacı stratejilerle toplumun kontrol altında tutulması kaçınılmaz olacaktır. Önümüzdeki dönemde faşizmin yükselmesi, askeri diktatörlüklerin veya benzeri otoriter rejimlerin gelişmesi, bölgesel ve yerel savaşlar ile iç savaşların yaygınlaşması pekala olasıdır. Çünkü kriz yönetiminin ancak savaş devleti ile mümkün olacağı ortadadır.

Öyle ki, yaşadığımız dünyada geniş kitlelerin en zorunlu ihtiyaç maddelerini satın almaya gücü yetmezken, kapitalizm üretimin kâr beklentisiyle bir aşırı üretime dönüşmüş kaotik bir sistem haline almıştır. Onun kitlelerin ihtiyacı için üretim yapmak, planlı bir ekonomi oluşturmak diye bir derdi yoktur, olamaz.

Tarihsel olarak gelişim sürecine

baktığımızda kapitalizmin tarihi, ekonomik krizle devrimci durum arasındaki karmaşık ilişkiyi sergileyen çeşitli ve farklı örneklerle doludur. Bugün yaşanan küresel kriz koşullarında, Latin Amerika ülkelerindeki gelişmeler aslında bir değişimin habercisidir. Kuşkusuz önümüzdeki süreç hangi somut gelişmelere gebe, olaylar yaşanmadan kesin bir yargıda bulunamayız. Ancak daha şimdiden biliyoruz ki, kapitalizmin gidişatı ve elde edilecek sonuç, neticede dünya işçi ve emekçi hareketinin böylesi kritik dönemlerde vereceği cevaba bağlıdır. Çünkü her dönem ekonomik krizler işçi ve emekçi hareketinin devrimci mücadelesinde otomatik olarak yükselişlere yol açmıyor. Tarihsel koşulları incelediğimizde görürüz ki, ekonomik kriz koşulları bazen devrimleri tetkiklerken, bazen de işçi ve emekçi hareketini genel bir duraklama ya da gerileme içine sürükleyebilir. Ama işçi ve emekçilerin yoksulluğunun alabilirdiğine derinleştiği ekonomik kriz ortamları genelde devrimci fırsatlar yaratır. Sınıf hareketinde bu yükselişi mümkün kılacak asgari koşulların var olması halinde, kriz sınıfın kitlelerini yaygın ve giderek militanlaşan bir ekonomik mücadelenin içine çekebilir. Lenin, proletarya arasında yoksulluğun ve ekonomik mücadelenin büyük ölçüde arttığı dönemlere özel bir önem atfeder. Devrimci harekette dikkate değer bütün büyük ayaklanmaların ekonomik kitle hareketi temelinde başladığı unutulmamalıdır. Her ne kadar sistemden devrimci kopuşu aklının ucundan bile geçirmeyenler, işçi ve emekçi hareketinin ekonomik mücadele içerisinde kalarak, burjuvaziyle baş edeceğini düşünseler de bu bir yanılsamadır. Bu ekonomizmdir. Bu sınıf hareketini burjuvaziye yedekelemektir. Bugün ülkede birçok sendikaların yaptığı da budur. Oysa Lenin'in vurgu yaptığı bu değildir. Ya da kendilerini uluslar arası proletaryanın aktif politik örgütlenmesine adayın Marx ve Engels, ekonomik krize akademik teorisyenler olarak değil, militanlar olarak baktılar. Ve bir noktanın altı-

Sermaye örgütleri 2001 krizinde de yaşandığı üzere, uzun süredir çıkarmak istedikleri yasal düzenlemeleri krizle birlikte hızla hayata geçiriyorlar. Kriz gibi konjonktürel bir durumdan yararlanılarak, sermayenin uzun erimli çıkarları hayata geçiriliyor.

*Bir devrim rüzgârı esiyor,
Fırtına ufukta.”(Tocqueville)*

Binlerce değişkenine karşın hala değişmeyen iki temel gerçek var; birincisi, görünümündeki farklılaşmaya karşın öz olarak değişmeyen emek-sermaye çelişkisi. Diğeri ise, emek-sermaye çelişkisi oldukça sürececek olan sınıf mücadelesi ve devrimin güncelliğine bağlanmış anti-kapitalist iktidar perspektifi! Kuşkusuz tarihte hiçbir önemli sorun sadece Marksizm’in teorisi ile çözümlenmemiştir. Devrimci teorinin yeniden yapılanması sadece teorik bir sorun değil; toplumsal pratik ve insan eylemiyle doğrudan bağlantılıdır. İnsanın teorileştirme gücü, insan eyleminin kapsamının gerisindedir.

Evet, bir süre önce ABD’de finansal sektörde başlayan ve giderek tüm sektörlerle birlikte bütün dünyayı etkisi altına alan küresel krizin, bütün iddia edilenlerin aksine henüz sonuna gelinmemiştir ve durgunluk gittikçe daha da derinleşmektedir. Bu durum ise dünyadaki işçi ve emekçileri, sendikaları ve federasyonları daha radikal programlar geliştirmeye ve krize karşı durmak için daha ciddi eylemlere itecektir. Diğer yandan, yaşanan krizle birlikte işçiler sola meyledecektir. Ya da kriz işçi ve emekçileri sola itme eğiliminde olacaktır. Bu durumda, her ne kadar şimdilerde işçi ve emekçi hareketi önünde bir bariyer görevi görseler de sendikalar da kriz karşısında işçi ve emekçilerle birlikte hareket etmek zorunda kalacaktır. Yoksa temsil ettiklerini iddia ettikleri işçi ve emekçi hareketi-

nin kontrolünü ellerinden kaçıracaklar. Her ne kadar bugün hiçbir ses tek bir federasyon tarafından dile getirilmese de, krize karşı ciddi ve büyük bir mücadele başlatma isteği ancak birkaç sendika tarafından dile getirilse de, bunların hiçbirinin derdi mevcut kapitalist sistemi sonlandırmak değildir.

Türkiye gerçeğinde ise durum daha vahim! Nasıl ki 2001 yılında batan gemiden ilk önce sermayedarların şirketlerini kurtarmak için “İstanbul Yaklaşımı” olarak tanımlanan planı hayata geçirdiler ise bu krizde de şirketlerin nakit ihtiyaçları için önleyici fon ve benzeri tedbirleri hayata geçiriyorlar. Bugüne kadar açıklanan “istikrar paket”lerinin tamamı buna yönelik.

Sermaye örgütleri 2001 krizinde de yaşandığı üzere, uzun süredir çıkarmak istedikleri yasal düzenlemeleri krizle birlikte hızla hayata geçiriyorlar. Kriz gibi konjonktürel bir durumdan yararlanılarak, sermayenin uzun erimli çıkarları hayata geçiriliyor. Kıdem tazminatına yönelik talepler, işsizlik fonuna el koyma, istihdam vergilerinden kurtulma, bölgesel asgari ücret, vb. istek ve beklentiler hayata bir bir geçiriliyor. Hem de kimi sendikaların desteğini alarak. Onlarla ortaklaşa krizin yükünü işçi ve emekçilere fatura edecek.

Oysa bütün bunlara rağmen, “Kanserli sistemi yapısal anlamda kendi kendisini imha etmekten kurtaracak hiçbir kapsamlı büyük strateji ya da planın herhangi bir işareti mevcut değil” (Henry Lui - iktisatçı ve yazar) dediği üzere...

Bugün ihtiyacımız olan, bu kanserli sistemden kurtulmak için uğruna savaşmamız gereken tek şey, gerçek bir rejim değişikliği; 21. yüzyıl sosyalizmidir. Bunun için yapmamız gereken, yenilenmiş bir sınıf mücadelesini aşağıdan yükseltmektir. Ve emek kendi küllerinden yeniden doğmalıdır.

nı özellikle çizdiler: İşçi sınıfı açısından felaketten kaçmanın tek yolu olarak işçi sınıfının bağımsız eylemi olması gerektiğinin.

Devrim ancak iki etken çatıştığında mümkündür; modern üretici güçler ve burjuva üretim biçimleri... Yeni bir devrim, ancak yeni bir krizin sonucu olabilir ve krizin geleceği ne kadar kesirse, devrimin geleceği de o kadar kesindir. (Marx, 1852)

Yukarıda da bir biçimde değindik; kapitalizm bir anarşi ve kaos sistemidir. Bu böyle olmakla birlikte krizlerden her zaman devrimci durum çıkamaz. Ama krizler, genel olarak her iki taraf için de, burjuvazi için de proletarya için de riskler ve fırsatlar içerir. Engels’in belirttiği gibi “kaçınılmaz olan daha büyük kavgalar” a emekçileri hazırlayan “okul” lardır krizler ve bu “okullar”ın örgütlenmesi, yönetilmesi, geliştirilmesinin imkânlarının ortaya çıkması, fırsat ve görev olarak karşısına çıkar devrimcilerin. Eğer bu fırsat değerlendirilmez ise bu krizin de olası sonuçları olarak faşistleştirme ve savaş çıkabilir karşımıza.

Çünkü kriz dönemlerinde örgütlü inisiyatif hangi sınıflar blokundaydı, kuşkusuz çarklar ondan yana döner ve devrimci ya da karşı devrimci durumu esas olarak bu olgu belirler. Yani sınıflar mücadelesi belirler. Marx, her büyük krizin sınıflar arasındaki çelişkiyi çıplak biçimde ortaya çıkardığını belirtir. Sorun bu çelişkiyi örgütleyebilme sorunudur. Ayrıca krizin derinleşmesi sınıflar arasındaki çelişkiyi her geçen gün daha da sertleştirecektir.

Başka bir noktada ise kriz, yığınsal bir komünist yapılanmanın, işçi sınıfıyla bağlarını yeniden tesis etmiş bir devrimci hareketin inşasını da yine acil bir görev ve fırsat olarak ortaya çıkarır.

Sonuç yerine

*“Bir volkan üzerinde uyuyoruz...
Dünyanın yeniden sallanmaya başladığını
Görmüyor musunuz?”*

Latin Amerika'da inşa halinde bir dinamik:

Yeni toplumsal hareketler*

"Toplumsal hareketin siyasal hareketi dışladığını söylemeyin. Aynı zamanda toplumsal olmayan siyasal hareket yoktur." [1]

X. yüzyılın sonları, ezilenlerin mücadeleleri açısından uçsuz bucaksız bir deneyim birikimine sahne olan Latin Amerika'da yeni bir mücadele biçiminin yükselişine tanık oldu. Meksika güneydoğusunda, Chiapas eyaletinde "Ya Basta!" şiarıyla neo-liberalizme karşı ayaklanan Zapatista Mayalar; Boliviya'da su ve doğalgazın özelleştirilmesine karşı patlak veren sokak savaşları; Ekvator'da art arda üç devlet başkanını deviren yerliler; XXI. yüzyılın ilk yıllarında Arjantin'i sarsan iktisadî kriz sırasında bütün büyük kentlerde birden meydana çıkarak toplumsal yaşama el koyan *piqueteros* hareketi; Brezilya'da 21 eyalette örgütlü, işgal ettikleri çiftliklerde işletmeleriyle, kendi eğitim sistemleriyle, kooperatifleriyle bir çeşit alternatif top-

lum oluşturan Topraksızlar Hareketi... Araştırmacıları bu tip hareketleri "yeni toplumsal hareketler" olarak adlandırma konusunda genel bir uzlaşma sergiliyorlar.

Aslına bakılırsa neyin "yeni" olduğu, ayıklanmaya muhtaç. Hiç kuşku yok ki, söz konusu olan, Alain Touraine'in savladığı üzere, "Sınıf mücadeleleri bitti, sınıflar ortadan kalktı. Artık devir, 'kimlik mücadeleleri' devridir," türünden bir postmodern "son"lar söylemine teslim olmak değildir, olmamalıdır.

Neyin "yeni" olduğunu ayıklamak için ise, Latin Amerika tarihindeki toplumsal mücadeleler tarihine bakmak gerek. En azından XX. yüzyıl mücadelelerinin tarihine...

Kıtanın işçi hareketleri

İşçi hareketi, XX. yüzyılın büyük bölümünde kıtadaki halk mücadelelerinin lokomotifi olabilmişti. İlk işçi örgütlülükleri, XIX. yüzyıl sonlarındaki madencilere dayanır. İlk sanayileşme dalgası kıtanın pek

çok ülkesinde XX. yüzyıl başlarında gerçekleşecekti. Bu gelişme, Avrupa, özellikle de İspanya ve İtalya'dan bol miktarda göçmen işçinin kıtaya akın etmesini sağladı. Bunlar beraberlerinde anarşist ve anarkosendikalist fikirleri de getirmişlerdi. Bu fikirler, Latin Amerika kentlerinin zanaatkâr ve küçük işletmecileri arasında da hızla yayılacaktır.

Devrimci genel grev girişimleri, başlangıçta yerel oligarşilerin şiddetli önlemleriyle bastırılır. Ne ki, Rus devrimine ilişkin haberler, ilk işçi örgütlenmelerine damgasını vuran anarşistlerin de komünist enternasyonale dâhil olmasına yol açacak ve bölgede 1920'lerde önemli bir komünist işçi hareketi boy gösterecektir.

1930'lu yıllardan itibaren ise, - Arjantin gibi, başlıca işçi partisinin sosyalist enternasyonale üye olduğu ülkeler dışındaki- işçi hareketindeki komünist hegemonya, yeni sınıf burjuvazi ve kuramcılarının

göçmen kırsal nüfusu yeni bir sınaî dalga için kentlere doğru itmesiyle karşı karşıya kaldı. Bu çapı hızla genişleyen yeni işçi sınıfı, 1929 kapitalist buhranından sonra geliştirilen ulusal-kalkınmacı paradigma çerçevesinde, ulusal-demokratik hatlarda biçimlenecekti. "Sınaî burjuvazinin desteklediği bu yöneliş, -komünist ve sosyalistlerin kapasitesi ölçüsünde- ulusal sorunları Kuzey Amerika kapitalizmine karşı ulusal mücadeleleri motive eden antiemperyalizmle eklemlenme olanağını da yaratmaktaydı." (Dos Santos 2005: 87)

Bu yöneliş, özellikle 1950-60'lı yıllarda BM Latin Amerika Ekonomik Komisyonu (ECLA) uzmanlarınca formüle edilen kalkınma kuramı tarafından da desteklenmekteydi; merkez ile çevre arasındaki eşitsiz mübadelelerden hareket eden kuram, 1929 krizi, özellikle de II. Dünya Savaşı sonrasında Kore Savaşı bitimine dek olan dönemde alt-kıtada olan bitenlere dayanmaktaydı. Hedef, o güne dek ithal edilen mamul malları yerinde üretmek, ithal ikameci sanayileşme modeli ve giderek bu malların ihracına dayalı bir ekonomiyi kurmaktı. Bir başka deyişle, devlet planlaması ve yönetimine dayalı, korumacı önlemleri, tarım ve eğitim reformunu da öngören karma bir modeldi söz konusu olan.

Le Bot (1914: 17) bu modelin gerisinde bir önceki yüzyılda kazanılan bağımsızlığı iktisadî olarak pekiştirme arzusunun yattığını vurgulamaktadır. Kalkınma "içeri doğru" gerçekleştirilecek, ulusun entegrasyonu sağlanacak ve dış bağımlılıktan kurtulunacaktı.

Ulusa biçim verme, onu iç kasta ve dünya pazarındaki farksızlaşma durumundan kurtarma görevi ise devlete düşüyordu. Latin Amerika'da popülist-korporatist hükümetler devri açılmıştı. Niceliksel olarak büyük bir işçi sınıfını ve güçlü bir sendikacılığı öngören bu ortam içerisinde emek cephesi ve sosyalist hareket görece rahat serpilebileceği bir ortam bulabilmişti.

Anti-emperyalist cephenin oluş-

Bugün oldukça sınırlı ölçülere gerilemiş olsa da, 1960'lı yıllarda ve 1970'lerin ilk yarısında neredeyse tüm kıtayı kasıp kavuran gerilla hareketlerinden günümüz isyancılarına, yeni bir hümanizm anlayışı, doğrudan eylem biçimleri, tabandan değişim isteği ve radikal eşitlikçilik kalmıştır.

ması Brezilya'da 1950'lerde zirveye ulaştı. Sadece iki yıl süreyle legalitede kalabilen komünistler -1947'de yeraltına geçeceklerdi- 1960'ların başlarında yeniden yarı-legal bir statü kazanabilmişlerdi. Bu dönemde ulusal burjuvazi ile işçi-köylü-öğrenci hareketinin birliği tezi temel stratejiyi oluşturuyordu.

Ancak bu tasavvurun, ulusal güvenlik adına ABD destekli bir dizi darbeye berhava edilmesi fazla zaman almadı. (Brezilya, Arjantin, Bolivya...)

Bu, aynı zamanda Latin Amerika'da yeni bir stratejinin yükselişe geçmesine denk düşmektedir: 1962'de Küba'da kolektivist/sosyalist bir rejime geçiş, sosyalizm tartışmalarına yeni bir boyut katacaktır. Solun geniş kesimlerini derinlemesine etkileyen bu olayın doğrudan etkisini, Şili'de Allende öncülüğündeki Halk Birliği'nin sosyalist programında bulmak mümkündür. Şili'deki 1970-73 yılları arasında sosyalizme demokratik yollardan geçiş deneyiminin ABD destekli vahşi bir darbeye son bulması, kıtada "geleneksel" olarak nitelenebilecek işçi hareketleri açısından "sonun başlangıcı"na da işaret eder...

Arjantin'de Peronizm'in legaliteye dönüşü ve 73 seçimlerindeki zaferi, paniğe kapılan bölge oligarşilerinin askerî rejimlerin arkasına geçmesine yol açan gelişmelerden bir başkası oldu.

İşçi hareketinin 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerde, daha ihtiyatlı mücadele biçimlerini benimseyişi ve insan hakları, genel af, demokrasiye dönüş gibi konular üzerinde yoğunlaşması, bölgede adeta bir zincirleme reaksiyon şeklinde

birbirini izleyen, birbirinden baskıcı askerî rejimlerle açıklanabilecektir.

Diğer biçimlendirici etkenler: Gerilla Hareketleri, Kurtuluş Teolojisi

Kitadaki yeni sosyal hareketlerin ideolojik biçimlendirici etkenlerinden bir başkası da, özellikle 1960'lı yıllarda, Küba örneğinin ardından yaygınlaşan gerilla hareketleridir. İthal ikameci modele dayanarak sanayileşmenin sınırlılıklarına yönelik köktenci bir eleştiri olarak "bağımlılık kuram(lar)ı"nın kuramsal zeminine yerleşen Latin Amerika gerillası, popülist ve liberal örgüt ve güçlerle ittifaka yönelen ve sanayileşmenin güçlü bir işçi sınıfı ortaya çıkartacağı beklentisi ile devrimci dönüşümleri bu sınıfın ortaya çıkmasına erteleme eğilimindeki komünist partilerle de kopuşa işaret etmektedir. Ama KP'ler ve halkçı hareketlerle anti-oligarşik, anti-liberal, anti-Amerikan ve milliyetçi söylem unsurlarını paylaşırlar.

Le Bot'un (1995: 29) deyişiyle 1960'lı yıllarda Castro-Guevara hareketinin başlıca özgünlüğü, hem "reel sosyalizm" in soğuk hesapçılığından, hem de ulusal-popülizmden uzak, yenilenmiş bir enternasyonalizmdir. Castro ve Guevara'nın 1960'lı yıllarda Arjantin kuzeyinden Guatemala dağlarına dek tutuşturduğu gerilla ocaklarının hedefi önce kıta, ardından da dünya (trikontinental) devrimi idi. Ancak kırsal gerilla önce Andlarda (Peru, Bolivya, Venezüella, Kolombiya), ardından da Orta Amerika'da (Guatemala ve embryon hâlinde Nikaragua'da) yenilgiye uğrayacaktı.

Bugün oldukça sınırlı ölçülere (Kolombiya'da FARC ve ELN, Meksika'da zaman zaman eylemlerde bulunan EPR) gerilemiş olsa da, 1960'lı yıllarda ve 1970'lerin ilk yarısında neredeyse tüm kıtayı kasıp kavuran gerilla hareketlerinden günümüz isyancılarına, yeni bir hümanizm anlayışı, doğrudan eylem biçimleri, tabandan değişim isteği ve radikal eşitlikçilik kalmıştır.

Bir kimlik talebi olarak “yerlilik”in yükselişi, denilebilir ki, neo-liberal paradigmanın yükselişine denk düşer. Latin Amerika yerlileri, kısa bir süreliğine de olsa, ulus-devlet karşısında özerklik taleplerini destekleyen neo-liberal politikalarla ittifaka gireceklerdir. Ama bu “balayı” uzun sürmez...

Ve nihayet, yeni toplumsal hareketlerin biçimlenişinde sözü edilebilecek son etken, Kurtuluş Teolojisi'dir. 1968'de Kolombiya'nın Medellín kentinde düzenlenen Latin Amerika Piskoposları II. Konferansı'nın “yoksullardan yana tercih”i vurgulamasından sonra tüm kıtada hızla yaygınlaşan ve özellikle kırsal kesimlerde, yerliler arasında çalışan “taban kiliseleri” kıta madunlarının örgütlenme süreçlerini hızlandıracak, Kurtuluş Teolojisi'ne bağlı rahiplerin sağladığı sığınak, yoksulları askerî diktatörlüklerin en acımasız uygulamaları karşısında güçlendirecektir. Özellikle Kurtuluş Teolojisi'nin örgütlenme temelini oluşturan “taban cemaatleri” yeni “toplumsal hareketler” için elverişli bir model oluşturmuşa benzer...

Ve yerli hareketi

Günümüzde Latin Amerika sokaklarına damgasını vuran toplumsal muhalefet hareketleri arasında en önemlilerinden biri de, hiç kuşku yok ki, 1990'lardan itibaren yeniden tarih sahnesine çıkan yerli hareket(ler)idir.

Uzun bir direniş tarihinin taşıyıcısı kıta yerlileri, kıta ülkelerinde cumhuriyet rejimlerinin tesis edildiği XX. yüzyıl başlarından itibaren, yürürlüğe sokulan asimilasyonist politikalarla, “köylülük” içerisinde massedilmiş gözüküyordu. Ama bu, mücadeleyi bıraktıkları anlamına gelmemektedir; 1940-50'li yıllarda kıtayı sarsan köylü ayaklanmalarına karakterini veren, özellikle Meksika, Guatemala, Peru, Bolivya, Ekvator gibi yerli nüfusun yoğun olduğu ülkelerde, yerlilerdi...

Bir kimlik talebi olarak “yerlilik”in yükselişi, denilebilir ki, neo-liberal paradigmanın yükselişine denk düşer. Latin Amerika yerlileri, kısa bir süreliğine de olsa, ulus-devlet karşısında özerklik taleplerini destekleyen (ve bu yolla da yoksullukla mücadelenin masraflarını cemaatlerin sırtına yükleyen) neo-liberal politikalarla ittifaka gireceklerdir. Ama bu “balayı” uzun sürmez... Yerli cemaatlerin kolektif/kültürel hakları ile ülkelerde yürürlüğe sokulan neo-liberal siyasa-

ların yol açtığı toplumsal aşınma ve özellikle yerli kesimleri etkileyen kitlesel yoksullaşma/yoksunlaşma süreçleri arasında giderek keskinleşen çelişki, kısa sürede kendini duyumsatacak; kuramsal olarak kaynaklarının denetimi hakkına kavuşmuş dahi olsalar, ÇUŞ'ların toprakları üzerindeki ve altındaki doğal kaynaklara yönelik tasarrım ve tasarrufları, artan çevresel riskler, yatırım projelerinin devreye soktuğu kitlesel yerinden edilme (dislocation) tehditleri, sosyal harcamalardaki kesintiler, özelleştirme girişimleri... yerli halklar karşısındaki yeni tehdit ve meydan okumaları oluşturacaktır.

Latin Amerikalı “yerli hareketleri”, bu tehdit ve meydan okumalara karşı duruşu gündemlerine eklemede gecikmezler. Son birkaç yıl içerisinde kıta ülkelerinde yerlilerin yığınsal kalkışmalarına verilebilecek birkaç örnek, durumu açıklığa kavuşturmak için yeterlidir: Bolivya'da su için, hidrokarbonlar ve koka üretimi üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması için, özelleştirmelere, çokuluslu şirketlere karşı; Arjantin'de topraklarının gaz şirketlerinden talan edilmesine ve 1999'da inşa edilen boru hattının topraklarına verdiği zarara karşı; Brezilya'da topraklarını işgal eden çiftlik sahipleri ve madencilere karşı; Kolombiya'da yerli toprak ve kaynaklarının yabancı şirketlerce işletilmesine, Ekvator'da ekonominin dolarizasyonuna, Honduras'da kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine, uluslararası malî kurum yasalarının dayatılmasına, özelleştirmeci Inter-American Bankası'nın Puebla Panama Planı'na, Peru'da enerji sektörlerini özelleştirme girişimine karşı

mücadeleler son yıllara damgasını vurmuştur.

Evet, kıta yerlileri, bugün Latin Amerika “yeni toplumsal hareketleri”nin önemli bir bileşenidir...

Neo-liberalizm sahnede

Neo-liberal proje, askerî diktatörlüklerin biçimlendirdiği sahnede uygun bir zemin buldu. Neo-liberal tasavvurun sol partileri kolonize etmesi de aynı döneme rastlar; 1990'larda, Avrupa'dan ithal “üçüncü yol” söylemleriyle bu durum daha da karmaşık bir hâl alacaktı. “Üçüncü yol” basitçe, iktisatta neo-liberal tasavvurun alternatifi olmadığı fikri ile sosyal politikaları bağdaştırma girişimiydi. Bu önerinin kuramsal ve pratik zaafı ortada olmasına ve kısa sürede terk edilmesine karşın, işçi sınıfı bu ideolojik bulanıklığın etkisi altındaydı ve ulusal kalkınmacı hamleler sürecinde kazandığı siyasal yetilerinin büyük bölümünü yitirecekti. (Dos Santos 2005: 88)

İşçi hareketinin gerileyişinin bir başka rasyoneli de hiç kuşkusuz, kıta ülkelerinin adeta bir deneme tahtası işlevi gördüğü neo-liberal politikaların emekçi halklara getirdiği yıkımdır.

Şöyle ki, 1980'de kıta nüfusunun en zengin yüzde 10'luk dilimi en yoksul yüzde 10'dan 24 kat zengindi; 20 yıllık neo-liberal deneyimin ardından günümüzde bu oran 34 kata çıkmış durumdadır. 2003'te 225 milyon Latin Amerikalı yoksulluk sınırı altında yaşıyordu: bunların 100 milyonunu ise kıta yerlileri oluşturmaktaydı. Kıta çocuklarının yüzde 60'ı UNICEF tarafından “yoksul” olarak sınıflandırılmaktadır. (Duterme 2005: 10)

Başka deyişle, askerî diktatörlüklerin geride bırakıldığı, 1990'ların “demokratik” denilen rejimlerinde Latin Amerika modern tarihinin en büyük emek mülksüzleştirilmesi gerçekleştirilmişti. Günümüzde kıta nüfusunun yüzde 60'tan fazlasını oluşturan yoksulların yarıdan fazlası, aşırı yoksulluk koşullarında yaşamaktadır. Servet yoğunlaşması ise son 20 yıldır durmaksızın artış gösteriyor: 1999'da kıtanın

en yoksul yüzde 40'lık dilimi toplam gelirin yüzde 15'ini alırken, en zengin yüzde 10'luk dilim, gelirin yüzde 40'ına el koymaktaydı.

Salt dış borç ödemesi olarak kıtadan 1992-2001 arasındaki nakit çıkışı 1,221 milyar doları bulmuştu. Ve bu durum, aynı dönem içerisinde borcun ikiye katlanmasını engellememişti! 2001'de yoksulluğu "azaltmak" için zengin ülkelerden alınan her bir dolar için Latin Amerika ülkelerinin yaptığı geri ödeme miktarı altı dolar olarak hesaplanmaktadır. Ve kıtada zenginler pratikte hemen hiç vergi ödemezler. (Stolowicz 2005: 51-52)

Bir başka deyişle, Latin Amerika askerî rejimleri ve onların sonlarına doğru devreye giren neo-liberal uygulamalar, XX. yüzyıl boyunca gelişen Latin Amerika proletaryasını apansız marjinalleştirerek yerini Frei Betto'nun deyişle *pauvretariat*'ya ("yoksullar sınıfı") bırakmasına yol açtı.

Öte yandan, kıtanın geleneksel sınıf dinamiklerini aşındıran, salt neo-liberalizmin iktisadî cebrinden ibaret değildi. 1990'larda devreye giren "liberal" (?) siyaseti de sınıf politikalarını dönüşsüz bir erozyona uğratacaktı.

Gerçekten de, 1980'lerin sonlarına doğru, Latin Amerika halklarının büyük bölümü nihayet temsilî demokrasiyi yaşamaya başladığında, tarihin en tutucu liberal demokrasi uygulamasıyla karşı karşıya kaldılar (*democracia gobernable*). Statüko idari politikasının aracı, sınırlı ve seçkin bir demokrasiydi bu. Pratikte, toplumun bütünü adına kendileri için kendileri karar verecek elitlerin devşirilmesi ve hükümetlerin oluşturulmasından ibaretti ve bu model, toplumda "yapısal bir temel konsensüs" olduğunu varsayıyordu: Piyasanın dayattığı yazgıyı hiç kimsenin değiştiremeyeceği inancı... Piyasa yasalarına karşı çıkılamazdı. Sermaye kararlarıyla çelişen her türlü talep ya da itiraz, demokrasiye bir saldırı sayılıyordu. Siyasal istikrar arayışı olarak yönetilebilirlik fikri, demokrasiyi ikame etmekteydi.

Bir başka deyişle, Latin Amerika askerî rejimleri ve onların sonlarına doğru devreye giren neo-liberal uygulamalar, XX. yüzyıl boyunca gelişen Latin Amerika proletaryasını apansız marjinalleştirerek yerini Frei Betto'nun deyişle *pauvretariat*'ya ("yoksullar sınıfı") bırakmasına yol açtı.

Bu siyasal modelde partilerden iki işlev bekleniyordu: 1- Elitlerin seçilmesinde araç görevi görmeleri; 2- Kapitalist hedeflerle çelişen çıkarların ulusal politikalara dönüşmesi karşısında filtre görevi görmeleri. Siyasal partiler, madun çıkarlarının temsilini filtrelemenin yanı sıra, bu çıkarların taşıyıcılarının taleplerini ifade etmek için örgütlenmelerini de engelleme işlevi görmekteydiler. Saygıdeğer ortak statüsüyle oyuna kabul edilebilmek için Latin Amerika solundan beklenen koşullar, bunlardı. Bu boyun eğme, şantaj ve baskıları, kooptasyon ve rüşvetleri, liberal-tutucu fikirlerin içselleştirilmesini içermekteydi. Sisteme dâhil olabilmek için siyasetin rekabete dayalı bir tüketiciler (seçmenler) piyasası olduğunu ve her satılacak ürün gibi imajın içerikten önemli olduğunu kabullenmesi bekleniyordu.

Bu model, kamusal özgürlüklerin muhafazası adına, eşitlikçi taleplerle demokrasiyi tehlikeye sokmaktan feragat eden bir toplum kesiminin hoşgörüsüyle on yılı aşkın süre geçerliliğini koruyacaktı. Örgütsel dağılma, iktisadın getirdiği bireyselleşme, eğitsel ve kültürel karşı-reformlar, devletin sağladığı kaynaklar hususunda yoksullar arası rekabet de talep düzeyini düşüren etkenler arasındaydı.

Ama en önemli etken, hiç kuşku yok ki, yeni "liberal demokrasi"lerin "muhafazakâr" kadrolarının girtlaklarına kadar yolsuzluğa belenmekten çekinmeyeceklerinin kısa sürede görülmesiydi. Böylelikle örneğin, Arjantin Devlet Başkanı Carlos Menem iktidardan çekildikten sonra, 2001 Temmuzunda Ekvator ve Hırvatistan'a yasadışı silah

satışı suçlaması nedeniyle ev hapsine alındı. Ve aynı yıl Kongre Soruşturma Komitesi, Başkan'ın yasadışı silah satışları, uyuşturucu ve altın kaçakçılığında edinilmiş kara servetini aklamaya faaliyetlerine ilişkin kapsamlı bir dosyayı ele aldı... Ya da Paraguay'da yurtdışına milyonlarca dolar kaçırırken sınırda yakalanan Merkez Bankası yöneticilerinden Luis Angel Gonzalez Macchi, sonradan devlet başkanı olabilirdi!

Böylelikle, siyasetçilerin, partilerin ve siyasetin itibar yitimi, elitizm ve yolsuzlukların reddi, temsilî kurumlar, özellikle de parlamentonun nüfusun büyük bölümünü etkileyen iktisadî gerçekliği değiştirmede yetersiz olduğu fikrinin yaygınlaşmasının zemini hazırlanıyordu: 1990'ların sonlarında temsilî sistemin krizi, yönetilebilirlik oyununun kurallarını kabul eden sol partileri de kapsayacak şekilde genişlemiştir.

"Bu" siyasetten soğumanın en önemli göstergelerinden biri, oy kullanma oranlarının yüzde 50'nin altına düşmesidir - oysa ülkelerin yarısında oy kullanma zorunludur. Ne ki, bu siyasal apati anlamına gelmez; oy verme tabanı daralırken, çeşitli biçimleriyle toplumsal mücadeleler yükselmektedir. Amerikalı Kalkınma Bankası'nın 2000 tarihli raporu, yüzyıl sonunda Latin Amerikalıların yüzde 65'inin "bu" demokrasiden mutsuz olduğunu ortaya koymaktaydı. (Stolowicz 2005: 57-59)

'Yeni' toplumsal hareketler: Ortak yönler

Şu hâlde, Latin Amerika'da "yeni" denilen toplumsal hareketler, kitadaki "eski" halk ve muhalefet hareketlerinin, neo-liberalizmin yarattığı yıkıntılar arasında yeniden karılmasından oluşmaktadır. Bu hareketlerin "yeni" olarak tanımlanmasına yol açan kimi ortak özelliklerine gelince... Ouviaña (2005: 93-104)'dan da yararlanarak, aktaralım:

"Toplumsal Hareketler" terimi, bilindiği üzere son 20 yılda artan

toplumsal dışlama, temsil krizi ve siyasal katılım mekanizmalarının aşınımı sonucu ortaya çıkan kolektif özneleri tanımlamada kullanılmaktadır. Bu orijinal protesto biçimleri kısmen tedrici sanayisizleşme ve kolektif haklar yitiminin damgasını taşıyan yeni bir sosyo-ekonomik yapıya yanıt verir niteliktedir. Son onyıllarda mücadelelerin çoğu, tutunum ve kimlik ortamı olarak çalışma mekânıyla (özellikle fabrika) bağlantılıydı. Günümüzde toplumsal protesto modaliteleri çalışma sorunsalını aşip öncelikle teritoryal tipte pratiklere konumlanmaktadır. Konut, beslenme, ekoloji, kamu hizmetleri, insan hakları ya da geleneksel değerlerin geri kazanılması günümüz toplumsal hareketlerini kat eden başlıca eksenleri oluşturuyor.

Bir siyasal boşluğa toplumsal yanıt oluştursalar da bu, bu hareketlerin aynı zamanda 'siyasal' olmadığı anlamına gelmez. Bunlar eylem biçimleri toplumsal kurumların kabul ettiği meşruiyet sınırlarına denk düşmese de toplum tarafından siyasal aktör olarak tanınmayı talep etmektedir. Yanı sıra, elde edilmeleri toplumun tümünü etkileyecek talepleri bulunuyor. Latin Amerika'da siyasal partilerden, özellikle de devletten yabancılaşmaya denk düşen toplumsal muhalefet hareketleri, çoğunlukla iktidar mücadelesine girişme ya da gelecekte hükümet çoğunluğunu oluşturmayı hedefleyen katı bir parti yapısına bürünme konusunda gönülsüz gözükmektedir. [Yine de Boliviya'da MAS (Sosyalizme Doğru Hareket) içerisinde yer alan gruplar, Ekvator'un en önemli yerli örgütü CONAIE'nin siyasal kolu *Pachakutik*, Venezüella'da V. Cumhuriyet Hareketi içerisindeki toplumsal örgütler gibi, iktidar perspektifini gündemlerinden düşürmemiş olanlar da vardır]. Ne ki, hedefleri çok daha radikaldir. Hareket etme ve düşünme tarzında köklü bir dönüşüm için mücadele etmektedirler. "Yaşam paradigmasında değişim" projesi, Zizek'e göre "biçimsel demokrasinin temellerini kemirmektir".

Piqueteros hareketlerinin çoğunluğu seçim süreçlerini ve parlamentoyu reddetmektedir; hareketin devlet gündemine tabi olmaması önemli öncelikleri arasındadır. Brezilya'da topraksızlar hareketi MST'nin iktidardaki İşçi Partisi ile ilişkisi bu duruma çarpıcı bir örnek oluşturur.

Bu "çağdaş kapitalizmin bünyesinde ortaya çıkan, değişen toplumsal protesto ilişkileri"nin ortak kökenleri, iktidar ve tahakküm ilişkilerinin maddiyatıyla doğrudan ya da dolaylı çelişkidir.

Yeni toplumsal hareketlerin ortak yönlerinden bir başkası da, otomatik ilişki biçimlerinden kaçınmalarıdır. "Geleneksel hareketlere özgü yetke uygulamasının dikey modalitelerinden bilinçli bir kopuş", diyor Luis Alberto Restrepo.

Kapitalist ülkelerdeki yeni sosyal hareketlerle çeperdekiler arasında karşılaştırma yapacak olursak, "birinci dünya"dakiler (feminizm, ekolojizm, barışçılık, başka dünyacılık vb.) toplamında merkez kesimlerden kalkınan kolektif hareketleri oluştururken, Latin Amerika'dakiler sosyal bileşimleri açısından "saçaklardan doğru isyan" olarak tanımlanabilir. Günümüz Latin Amerika'sında mevcut mücadelelerin büyük bölümü, eğitim düzeyi son derece düşük olan "dışlanmışlar", işsizler, yerliler, kırsal emekçiler tarafından veriliyor.

İkinci olarak, devlet yapılarıyla kurdukları ilişkilerin çeşitlilik gösterdiğini kaydedelim: Avrupa'da yeni toplumsal hareketlerin büyük çoğunluğu, eylemleri devlet bünyesinde bir müzakere ve toplumsal dönüşüm mekânı oluşturmayı hedefleyen örgütler hâline gelmiştir (örneğin, Alman Yeşiller Partisi). Oysa Latin Amerika'da Zapatistalar, *piqueteros* ya da topraksızların iktidar perspektifi yoktur. Aşırı bir vakayı EZLN'nin temsil ettiğini söyleyebiliriz. Örgüte üye olmanın koşulu, adayın her türlü politik görev hevesinden vazgeçmesidir. Yatay dayanışma ve direniş ağlarının ve

"sivil toplum"un güçlendirilmesi, EZLN'nin olduğu kadar, Latin Amerika'daki diğer "toplumsal hareketler" in de ana hedefleri arasında yer alır.

Piqueteros hareketlerinin çoğunluğu seçim süreçlerini ve parlamentoyu reddetmektedir; hareketin devlet gündemine tabi olmaması önemli öncelikleri arasındadır. Brezilya'da topraksızlar hareketi MST'nin iktidardaki İşçi Partisi ile ilişkisi bu duruma çarpıcı bir örnek oluşturur: Bazı eyaletlerde ortak adaylar gösterecek keredede sıkı bağlantılarına karşın, İşçi Partisi'nin hegemonik akımını "kriz yöneticisi" olarak eleştirmekten geri durmamaktadır MST. Ve solun yönetimindeki bölgelerde de *hacienda* işgallerini durdurmuş değildirler. Ve nihayet, Ekvator'daki yerli örgütü CONAIE ve siyasal kolu *Pachakutik*, kendi bölgelerindeki maden kaynakları üzerindeki haklarının ve çoğul yurttaşlık temasının yeni anayasada yer almayacağı anlaşıldıktan sonra, ilk dönem sıcak ilişkiler sürdürdüğü solcu devlet başkanı Rafael Corea'yla ilişkilerini geçtiğimiz yıl (2008'de) koparmış, yeniden "ayaklanma"dan söz etmeye başlamıştır.

Üçüncü olarak, karşı-iktidar örgütlerinin oluşumunun ökoşulu, gündelik yaşam içerisine gömülü yeni toplumsal ilişkilerin yaratılıp deneyimlenmesi olarak gözükmektedir. Brezilya köylülerinin kırsal kooperatifleri ve ülke çapında faaliyet gösteren, 4 milyona yakın öğrencinin öğrenim gördüğü 1,200 ilköğretim okulu; *piqueteros*'un istihdam yaratan projeleri; Chiapas'taki özerk cemaatlerde ortaklaşa işlenen topraklar... Bunlar, ekonomiyle siyaseti kaynaştıran girişimler, yaşamın bütünsel dönüşümünü "şimdi ve burada" pratiğe geçirme girişimleridir. Buna karşılık Batı dünyasındaki "altermondiste" hareketleri oluşturan grupların çoğunluğu alternatif pratiklerini uluslararası mali örgütlerin yöneticilerinin Avrupa kentlerinden birinde toplandığı momentlerdeki protesto gösterileriyle sınırlandırmakta, medyatik ve sanal protesto biçimle-

rine öncelik vermektedir.

Yine de her iki eğilim arasında buluşmalar ender değildir: Dünya Sosyal Forumu; köylü hareketlerinin dünya ölçeğinde eklemlediği *Via Campesina* vb. forumlar bunlara örnek gösterilebilir.

Meksika, Brezilya ve Arjantin'deki geniş siyasal ve toplumsal hareketlerin tam bir analizi olanaklı kılan bir dizi karakteristik içerdiğini söyleyebiliriz: Toplumsal bileşim; örgütlenme, söylem ve mücadele biçimleri.

Toplumsal bileşim açısından en önemli özellikleri marjinallikleridir. Yerliler, topraksızlar, köylüler, kırsal işçiler, işsizler, Arjantin'in çeper bölgelerinde yoksullaşmış orta sınıflar vb. "Dışlanmışlık karakteri" ortak yönlerinin belki de en önemlisidir.

Örgütlenme biçimleri açısından doğrudan demokrasi ve yataylık bu hareketleri eklemleyen iki ana eksenini oluşturmaktadır. Zapatista hareketinin örgütlenişi, bu açıdan tipiktir; karar alıcı zirvede taban bulunmakta; bunun altında üyeleri cemaatler tarafından atanan Yerli Gizli Devrimci Komitesi yer alıyor. Bu, EZLN'nin 'en üst yetke mercii'dir. 2003 Ağustosunda kurulan "iyi yönetim cuntaları", "isyancı özerk belediyeler"i koordine eden bölgesel özyönetim mercilerini oluşturmaktadırlar.

Piquetero hareketi ise çeşitli gruplar arasındaki ideolojik farklılıkların ötesinde, "meclisci" pratiğiyle ayırt edilmektedir. En üst karar organını çalışma grupları, üretici girişimler ya da mahalle mutfakları delegeleri oluşturur. Topraksızlar Hareketi ise demokratik biçimde "kolektif" bir siyasal yönetimi görevlendiren komisyonlar temelinde işlemektedir. Her üç oluşumda da liderlerle diğer katılımcılar arasındaki mesafe asgârdır.

Devlet karşısında özerklik talebi ve kendini öncü ilan etmeme de bu tip hareketlerin gündeme getirdiği radikal bir yeniliktir. Yanı sıra, her üç hareket de "saygınlık" önemli bir temadır. Siyasetin, dışlanmanın kaynağı devlet ve

Örgütlenme biçimleri açısından doğrudan demokrasi ve yataylık bu hareketleri eklemleyen iki ana eksenini oluşturmaktadır. Zapatista hareketinin örgütlenişi, bu açıdan tipiktir; karar alıcı zirvede taban bulunmakta; bunun altında üyeleri cemaatler tarafından atanan Yerli Gizli Devrimci Komitesi yer alıyor.

ÇUŞ'ların reddi de önemli bir bileşendir. EZLN *Ya Basta'sı*, *piqueteros*'un yol kapatmaları, bu durumun açık örnekleridir. Çevre ve doğal kaynakların savunusu, cinsiyet eşitliği de temel talepleri arasında yer alır. Ve nihayet, "toplumsal muhalefet hareketleri" doğrudan eyleme dayanmaktadır.

Sonuç yerine: Birkaç saptama

Latin Amerika'nın arka sokaklarından merkezi meydanlarına doğru yönelen ve kıta siyasetindeki sol yönelişte aslî bir rol üstlenen toplumsal hareketler, özetle yineleyecek olursak, şu ortak özelliklerle karakterize olmaktadır:

Toplumun en yoksul ve marjinal kesimlerini harekete geçirebilme yetisi;

İktidar perspektifinden uzak durup, toplumsal yaşamı gündelik hayattan kalkınarak dönüştürmeye ilişkin bir dizi pratik ve deneyimi devreye sokmaları. (Bu pratik ve deneyimler, aynı zamanda neo-liberal politika ve uygulamaların yaşamlarında yarattığı tahribatın etkilerinin hafifletilmesi hedefine yöneliktir);

Kapitalizmin, özellikle de neo-liberal versiyonuna karşı, pratik ve söylem olarak net bir reddiyeyi ifadelendirmeleri;

Örgütlenme modeli olarak, hiyerarşik yapıları reddedip, yatay, demokratik bir ilişkilenemeyi öngörmeleri;

Doğrudan eylem anlayışına dayalı bir pratiği gündemleştirmeleri;

Tahripkâr olmayan insan-çevre ilişkileri, kadınların kurtuluşu, kültürel farklılıkların tanınması gibi kimlik konularını gündemleştirmeleri;

Sol/sosyalist olanlar dâhil siyasal partiler ve iktidarlar karşısında özerkliklerini muhafaza yönündeki kararlı tutumları...

Şu hâlde, Latin Amerika'nın "yeni" toplumsal hareketlerinin kıtadaki sınıf ve halk mücadelelerinin birikimi ve 20 yıllık neo-liberal tahribatın yarattığı yıkıntılar üzerinden yükselen bir "hayatta kalma" hamlesi olduğunu söyleyebiliriz.

"Ya yok olacağız, ya da direneceğiz" ikilemine sıkıştırılmış bir halkın/halkların direnmeyi seçişidir. Ve bu, her bir ülkede mevcut güçler dengesi içerisinde, kendi biçimini almaktadır... Dolayısıyla (çoğu Batı Avrupalı) "post-" ideologların tanımlamayı sevdiği gibi bitmiş, tamamlanmış öğretiler değil; pek çok taşın yerinden oynadığı, eski kesinliklerin yitip gittiği neo-liberal yıkım çağında deneme-yanıma yoluyla ilerleyen, iç-gerilimlerden azade olmayan, heterojen arayışlardır. Ve deneyim, "iktidar" kavramı karşısındaki antipatinin eninde sonunda hareketlerin önünü tıkayan bir engel oluşturduğunu göstermektedir; öyle ki, "iktidar-karşıtlığı şampiyonu" EZLN Subcommandante'si Marcos'a, Ocak 2009'da San Cristobal de las Casas'da (Chiapas) düzenlenen "Birinci Dünya Saygın Öfke Festivali"nde yaptığı konuşmalardan birinde, "Şimdi, Lenin'in *Devlet ve İhtilal*'ni son satırını hatırlamaya her zamankinden çok muhtacız," dedirtecek kadar...

Çünkü iktidarın dışında, ona kayıtsız kalarak yaşamı değiştirebilmenin bir sınırı vardır; üstelik de bu sınır ihlâl edilmediğinde hareket, yoksulları, sistem dışına itilmişleri, marjinalleştirilmişleri kendi başlarının çaresine bakma konumuna iten, dolayısıyla da "masrafları"ndan elini yıkayan neo-liberal rejime eklemleme riskiyle karşı karşıyadır. Pek çok iyi niyetli "sivil toplum" sahnesi, iktidarsızlara, yoksullara "güç verme" adına iyi niyetle işe başlayıp sonunda "hayır cemiyetleri"ne, hatta daha da beteri, yolsuzluk aygıtlarına dönüşmüş bir sürü "sivil toplum örgütü" ile

doludur...

Üstelik, Latin Amerika'daki sol yükselişin, -özellikle de neo-liberal politikardan kopuşu, giderek bir sosyalist kuruluşu öngören varyantı: Chávez Venezüellası, Morales Bolivyası, Correa Ekvatoru- bu halk hareketleriyle örtüştüğünde, eşsiz bir momentum yaratabileceğini, Boliviya örneği gözler önüne sermektedir. "Yeni toplumsal hareketler" in sol/sosyalist siyaset ve iktidarlarla eleştirel ama eylemli birlik-teliği, bir yandan siyaset için "iktidar"ın getireceği yozlaşmalara karşı güvence oluşturacak, bir yandan da hayatı ezilenlerden yana değiştirmenin araçlarını sağlayacaktır. Çünkü uzun süreli pratiği belki bunu unutturmuştur ama sosyalizmin nihai ve asıl hedefi, yaşamı kimse-nin kimseyi sömürmediği, kimsenin kimseye tahakküm etmediği bir dünya kurmak üzere dönüştürmektir...

Evet, yıllar sonra Latin Amerika'daki gelişmeler, "başka bir yaşamın, başka bir dünyanın mümkün" olduğunu, sıradan insanların, "tarihin çöp sepetine atmak" üzere iktidarı ellerine almalarının mümkün olduğunu bize gösteriyor. Umalım ve omuz verelim ki, ABD -son dönemlerde kimi alarm verici göstergelerin işaret ettiği üzere- eski "arka bahçesi" üzerine mesaisini yeniden yoğunlaştırmaya karar vermesin...

10 Mayıs 2009 / Ankara

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Dos Santos, Theotonio (2005). "Les mouvements sociaux latino-américains: de la résistance à l'offensive?" (81-92). *Mouvements et pouvoirs de gauche en Amérique latine. Points de vue latino-américains. Alternatives Sud*, vol. 12-2005/2.

Duterme, Bernard (2005). "Editorial: Conditions, formes et bilans du retour de la gauche en Amérique latine." (7-19)

Mouvements et pouvoirs de gauche en Amérique latine. Points de vue latino-américains. Alternatives Sud, vol. 12-2005/2.

Le Bot, Yvon (1994). *Violence de la modernité en Amérique latine. Indianité, société et pouvoir*. Editions Karthala, Paris 1994.

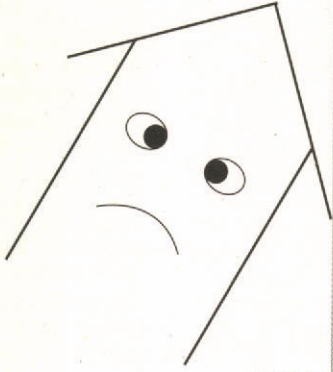
Ouviaña, Hernán (2005). "Les nouvelles radicalités politiques en Amérique latine: zapatistes, piqueteros, et sans-terre..." (93-109). *Mouvements et pouvoirs de gauche en Amérique latine. Points de vue latino-américains. Alternatives Sud*, vol. 12-2005/2.

Stolowicz, Beatriz (2005). "La gauche latino-américaine: entre épreuve du pouvoir et volonté de changement" (47-71) *Mouvements et pouvoirs de gauche en Amérique latine. Points de vue latino-américains. Alternatives Sud*, vol. 12-2005/2.

NOTLAR

[*] 14 Mayıs 2009 tarihinde Bilkent Üniversitesi'nde (Ankara), "Enternasyonalist Düşünce Komitesi" tarafından düzenlenen "Latin Amerika İzlenimleri" başlıklı toplantıda yapılan konuşma.

[1] Karl Marx.

Şu Çatı Partisi Hikayesi

Size 3 Kasım 2002 milletvekili genel seçimlerinde tanık olduğum bir olayı anlatayım. Belki anlatacaklarımı şaka sanacaksınız, ama inanın ki şaka yapmıyorum.

Çoğunlukla 1994 yılında evleri köyleri yakılarak sürgüne gönderilmiş yoksul Kürtlerin oturduğu mahallede küçük bir bakkal dükkanı işlettiğim için sabah erkenden kalkarım. O gün yine erken kalkmıştım. Başım ağrıdığı için saat dokuzda bakkal dükkanını eşime bırakarak eve gittim. Dinlenmek için kanepeye uzandım. Daha gözlerimi kapar kapamaz Onuncu Yıl Marşı'yla korkuyla kanepeden fırlayıp pencereye koştum. Acaba askeri darbe mi olmuştu? Tanrıya şükür ki askeri darbe olmamıştı; Onuncu Yıl Marşı'nı çalarak mahallede dolaşan CHP'nin seçim arabasıydı. Derin bir nefes aldım. Doğrusu çok kızmıştım. Ağrıyan başımın ağrısını dindirmek için bir ağrı kesici atıp kanepeye uzandım, nafile. Böyle

seçim günlerinde siyasi partiler insanı uyutur mu? "Kürt sorununun çözümünü istiyorsan, Avrupa Birliği'ne girmemizi istiyorsan oyunu DEHAP'a ver!" diye bağırarak bir sesle kanepeden kalktım, pencereye gittim. Bu kez evimin önünden geçen DEHAP'ın seçim arabasıydı. Seçim arabasındaki genç, bütün enerjisiyle boğuk bir ses çıkaran mikrofonda "Kürt sorununun çözümünü, Avrupa Birliği'ne girmemizi istiyorsan oyunu DEHAP'a ver!" diye bağırıyordu. O yıl Türkiye'nin AB'ye girmesi gündemde olan bir tartışmaydı. Ülke AB'ye girmeye taraf olanlarla karşı olanlar diye ikiye bölünmüştü. Bu iki kamp arasında şiddetli tartışmalar yaşanıyor. Daha DEHAP'ın seçim arabası uzaklaşmadan sokağa mehter marşı çalarak dolaşan MHP'nin arabası girdi. Bir daha da kanepeye uzanıp uyumayı denemedim.

O gün DEHAP'ın seçim arabasındaki konuşmacı akşama kadar

mahallede "Kürt sorununun çözümünü istiyorsanız, Avrupa Birliği'ne girmemizi istiyorsanız oylarınızı DEHAP'a verin!" diye bağırırdı; CHP'nin seçim arabası Onuncu Yıl Marşı'nı, MHP'nin seçim arabası da mehter marşını çalarak dolardı. Diyeceksiniz ki bunları neden anlatıp zamanımızı alıyorsun. Bunlar her seçimde olan şeyler. Sabırlı olun. Bence de buraya kadar her şey normal.

İkinci gün sabah erkenden DEHAP'ın seçim arabası yine mahalleye geldi. Bu kez mikrofondaki konuşmacı şöyle bağırıyordu: "Kürt sorununun çözümünü istiyorsan, Avrupa Birliği'ne girmememizi istiyorsan oyunu DEHAP'a ver!"

Allah... Allah... Ben gece yattık, bu parti kurultayını yapıp bu konuda politik değişiklik mi yapmıştı? Benim bildiğim DEHAP, ülkemizin AB'ye girmesinden yanaydı. Şimdi DEHAP seçim arabasındaki konuşmacı bize "AB'ye gir-

mek istemiyorsanız oyunuzu DEHAP'a verin!" diyordu. Bu nasıl olurdu? Dün "Kürt sorununun çözümünü istiyorsan, ülkemizin Avrupa Birliği'ne girmesini istiyorsan oyunu DEHAP'a ver!" diye bağırarak mahallede dolaşan seçim arabası bugün ise "Kürt sorununun çözümünü istiyorsan, ülkemizin Avrupa Birliği'ne girmesini istemiyorsan oyunu DEHAP'a ver!" diye bağırıyordu. Şaşırdım kaldım! Bu nasıl olurdu? Mutlaka seçim arabasında yapılan anonsu ben yanlış duyuyorum, yanlış anlıyordum; eşime sordum, o da benim duyduklarımı duyuyormuş. İnanamadım, kızım sordum, o da eşimi onaylayınca, çaresiz duyduklarımın inanmak zorunda kaldım. Evet, bir gün önce mahallede "AB'ye girmek istemiyorsanız oylarınızı DEHAP'a verin!" diye anons yapan DEHAP seçim arabası, bir gün sonra "AB'ye girmek istemiyorsanız oylarınızı DEHAP'a verin!" diye anons yapıyordu.

Başınızı yormayayım, aynı araba akşama kadar "Kürt sorununun çözümünü, Avrupa Birliği'ne girmememizi istemiyorsanız oyunuzu DEHAP'a verin!" diye bağırarak mahallede dolaşıp durdu. (Bu garip, gülünç olduğu kadar acı oyun seçim boyunca sürdü.)

Ülkemiz için hayati önemde bir konuda birinci gün "evet", ikinci gün "hayır" yönünde oy isteniyordu. Allaha şükür ki seçmenimiz cahil. Eğitimli bir seçmenin olduğu ülkede siyasi partiler böyle şeyleri yaparlarsa, bırakın oy almayı, insanlara madara olurlar.

Bu durum benim canımı sıktı. En yakın seçim bürosuna gidip durumu öğrendim. Meğer seçimde ittifak eden DEHAP ile Emeğin Partisi tek seçim arabasını paylaşmışlar. Bir gün DEHAP seçim arabasıyla parti propagandasını yapıyor, bir gün de Emeğin Partisi aynı seçim arabasıyla propagandaya çıkıyormuş. DEHAP ülkemizin AB'ye girişinden yana, Emeğin Partisi ise ülkemizin AB'ye girmesine karşı olduğu için bu durum yaşanıyormuş. Böyle seçim ittifakına can kurban!.. Böyle bir seçim ittifakı ancak bizim

Stratejik konularda farklı düşünen partilerin seçim ittifakı hem gerçekçi değil hem de verimli olmaz. Varsayalım ki 2002 seçimlerinde halk DEHAP ve Emeğin Partisi ittifakına oy vererek iktidara getirdi. Size sorarım: Bu iktidar kaç gün yaşardı ve Avrupa Birliği'ne girme konusunda ne yapardı?

ülkemizde olur. Bu partilerin seçim ittifakından anladıkları seçim arabasını paylaşmış. Gülsem mi, ağlasam mı, bilemedim. Acıdan yüreğim yarıldı. Kime ne diyebilirdim ki... Çekip evime gittim. Bir ay boyunca seçim arabasını bir gün DEHAP, bir gün Emeğin Partisi kullanılarak mahallede dolaştı.

Sakın farklı siyasi düşüncelerde olan partilerin seçim ittifakına karşı olduğumu düşünmeyin. Seçim ittifaklarından yana bir insanım. Tabii ki bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de partiler seçimlerde seçim ittifaklarına gidebilirler; ama bu, üzerinde uzlaşma sağladıkları seçim boyunca, hatta daha ileride iktidara geldiklerinde bağlı kalacakları bir programla olur. Bunun için temel stratejik konularda düşünceleri birbirine yakın partiler seçim ittifakına gider, iktidara geldiklerinde yapacaklarını bir program haline getirip halkın karşısına çıkarlar. Temel stratejik konularda farklı düşünen siyasi partilerin seçim ittifakı hem gerçekçi değil hem de verimli olmaz. Size küçük bir örnek vereyim; varsayalım ki 2002 milletvekili genel seçimlerinde halk DEHAP ve Emeğin Partisi ittifakına oy vererek iktidara getirdi. Size sorarım: Bu iktidar kaç gün yaşardı ve ülkemizin temel bir sorunu olan Avrupa Birliği'ne girme konusunda ne yapardı?

Şimdi, geçmişte doğru dürüst bir program oluşturup seçim ittifakını başaramamış, seçim ittifaklarını yüzüne gözüne bulaştırmış siyasi partileri bir araya getirmeyi amaçlayan "Çatı Partisi" hikâyesi çıktı. Ülkemizin ve dünyanın so-

runlarının çözümü konusunda farklı politikalara, çözüm araçlarına ve amaçlarına sahip olan insanlar bir araya gelip harıl harıl Çatı Partisi için konuşuyorlar. Varsa yoksa Çatı Partisi... Temel stratejik konularda düşünceleri birbirine yakın farklı siyasi partilerle belli bir amaç etrafında bir ittifak veya cephe oluşturmak mümkün, ama düşünceleri birbirine ters siyasi partileri bir parti çatısı altında toplama fikri de bize özgü bir inci olmalı. Dünyanın hiçbir yerinde, temel sorunlarda farklı düşünen, farklı siyasi amaçları, projeleri olan siyasi partileri bir tek parti çatısı altında toplamaya kalkışmak görülmüş duyulmuş şey değildir. Bir parti iktidara geldiğinde sosyalist bir iktidar kuraçığını söylüyor, bir partiye kapitalist bir demokratik cumhuriyet kurmayı amaçladığını söylüyor. Çatı Partisi girişimi içerisinde olan partilerden biri siyasi iktidara gelme, devleti ele geçirme gibi bir amaçlarının olmadığını söylüyor, ulus üstü devlet örgütlenmelerinde yer almayı amaçlıyor; diğer biri ise ulus üstü devlet örgütlenmelerinde yer almayı vatana ihanet sayıyor. Ve kalıp, düşünce olarak, amaç olarak birbirine tezat bu partileri tek parti çatısı altında bir araya getirmeye çalışıyoruz. Siyasetçilerimizin can sıkıldığı için zamanlarını geçirmeye çalışıyorlar galiba.

Şu sol siyasetçileri anlayamıyorum. Evde kalmış kız gibi görücüye çıkmışlar. Ne olursa olsun, kim olursa olsun birleşmeye, bütünleşmeye hazır olduklarını söylüyorlar. Bu kadar ilkesizlik, amaçsızlık olmaz. Siyasi partilerin kuruluş amaçları var. Partiler kendilerine bir amaç edinir, o amacı hayata geçirmek için siyasi iktidara gelmeye çalışır. Bu faaliyetler içerisinde olan partilerin samimi olmadıklarını 29 Mart 2009 yerel seçimlerinde yaşadık. Yapılan seçim ittifakının göstermelik olduğunu, hayata geçirilmediğini yaşayarak gördük. Çünkü ittifak yapan siyasi partilerin hem ülkemizin hem de dünya sorunlarının çözümü konusunda bakış tarzları farklıydı.

Siyasal düşünceleri birbirinden farklı siyasal partilerin ortak bir parti çatısı altında toplanma çabaları, gerçekleşmesi mümkün olmayan böyle bir şey gerçekleşse bile kısa sürede yeni bölünmelere yol açacak bir çabadır. Ama siyasal düşünceleri birbirine yakın siyasal partilerin bir parti çatısı altında toplanıp yeni bir parti kurmaları mümkündür. Aslında Türk ve Kürt solunun öncelikli yapması gerekli olan şey bu olmalıdır. Ne yazık ki sol bu konuda hiç samimi değil. En son ÖDP'nin yaşadığı tecrübe bunun kanıtı.

Dersim'de bir söylence var. Derler ki; iki Dersimli adam Munzur Dağları'nın doruklarına çıkarak Erzincan Ovası'na bakmışlar. Biri diğerine "Erzincan Ovası bir kişiye

fazla, iki kişiye az, sen buradan geri dön, ova benimdir" demiş. Öbürü de ovanın kendisinin olduğunu söyleyerek, geri dönmeyi ret etmiş. İkisi Munzur Dağları'nın doruklarında Erzincan Ovası'nı paylaşamamışlar, bu kavgaya tutuşmuş, bu kavgada ikisi de ölmüş. Solun hali, Erzincan Ovası'nı paylaşamamışlar birbirini öldüren Dersimli iki adamın halini andırıyor. Başkasının olan iktidarı paylaşamıyor sol.

Kısacası "Çatı Partisi" projesi, enerjiyi boşuna çarçur etmekten başka bir şey değil. Enerjimizi böyle gerçekleşmesi mümkün olmayan çabalarla tüketeceğimize, siyasal düşüncelerimize yakın partilerle bir araya gelme, bütünleşme çalışmasına harcasak çok daha hayırlı bir iş yapmış oluruz.

Bu yazının konusu olmamasına rağmen, önemle altını çizerek vur-

gulamak istediğim bir konu da şu: Günümüzde siyasal partiler yalnızca ülke içinde kendileriyle yakın düşüncede olan siyasal partilerle ilişki kurmakla yetinmemeli, dünyada insanlığın sorunlarının çözümü konusunda kendi düşüncelerine yakın olan başka uluslardan/ülkelerden siyasal partilerle de ilişki kurmalı, hatta bir tek parti oluşturmalıdır. Günümüzde sol siyasal partiler yalnızca yerel iktidarlarla değil, dünya çapında kapitalist iktidarlarla hesaplaştıkları için, ancak global kapitalizme karşı emeğin global örgütlenmesiyle zafere ulaşabilirler. Özellikle bu konuda sol partiler yetersizdir. Global kapitalizmle yerel partiyle başa çıkmanın mümkün olmadığını henüz anlamış değiller.

Milliyetçiliğin haddi hesabı

Günümüz dünyasında uluslar arası ilişkilerde çıkar denklemleri halen milli varlıklar üzerine kuruluyor. Bu denklemlerin içinde yer alabilmek ise, esasen dev şirketlerin yönlendirmesi altındaki emperyalist güçlerin belirlediği 'milli çıkar'ın oranını, daha doğrusu payınıza düşeni kabul etmekten geçiyor. Yani bağımlı ve yarı bağımlı ülkelerin 'milli yarar'ının ne olduğuna nihayetinde büyük kapitalist ülkeler karar veriyor. Bu yüzdendir ki bağımlı ülkelerde ezilen sosyal tarafın/tafaların yıllarca duymazlıktan gelinen söz ve önerileri, günü geldiğinde -daha doğru bir deyişle, büyük güç hatırlattığında(!)- bir de bakmışsınız askeri yetkililer dahil tüm devlet yetkilileri tarafından dikkate alınmış, durumdan vazife çıkarılmış, "çözüm" sözleri verilmeye başlanmış bile... Tıpkı yıllardır duymazlıktan gelinen PKK'nin çözüm önerilerinin, Hasan Cemal'e verdiği röportajda KCK Başkanı Murat Karayılan'ın ağzında yeni keşfedilmesi gibi...

Bölgesel ya da küresel ilişkileri analiz edenlerin genellikle "konjonktür" ya da "siyasal atmosfer" olarak tabir ettiği uluslar arası ortamların oluşumu da yine büyük oranda emperyalist güçlerin dönemsel yönelimlerinin birer sonucu

olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu "atmosfer"de, en büyük emisyon hacmine sahip emperyalist güçlerin ağır havası her şekilde hissedilmektedir. Bağımlı ulusların tüm 'milli yarar' tamamları veya milliyetçilikleri, "konjonktür"e uygun yazılmış senaryoda kendilerine biçilen rolün üç adım ötesi ..e üç adım berisinde dolaşmaktan daha fazlası değildir.

Bu nedenle, günümüzde bağımlı ülkelerde devlet siyaseti olarak yürütülen milliyetçiliğin yüzü dışa değil, daha çok içe dönüktür; ezen büyük güçlere yönelmekten çok ezilen mazluma yönelir. En 'babayığit' milliyetçilik bile, bağımlı küçük ulusların birbirlerine karşı yaptığı milliyetçilik boyutlarını aşmamaktadır. Örneğin; on yıllardır Türkiye'de devletin ya da onu yönetmeye talip olan MHP ve CHP gibi ırkçı partilerin bütün milliyetçilikleri 'Kürt tehlikesi' ile başlayıp 'Kürt karşıtlığı' ile son bulmaktadır. En kallavisi bile, Yunanistan, Suriye, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Güney Kürdistan vb. dengi ya da kendisinden daha kuvvetsiz birkaç komşu ülkeye dış bilemekten öteye geçememektedir. ABD'nin herhangi bir icraatının yarattığı rahatsızlığa verilen tepkinin tamamı ise, bir meclis grup toplan-

tısında sarf edilen 'gayet terbiyeli' birkaç laftan ibaret kalmaktadır.

Ermenistan'la kapalı kapıların açılması hazırlıklarını, yakın zamana kadar Türk Devleti'nin kırmızı çizgileriyle başı dertte olan Kürt Federal Hükümeti'yle ilişkilerin geliştirilmesini, içeride PKK ile az-büyük dolaylı uzlaşma yönelimlerini ve Karayılan röportajıyla birlikte verilen Kürt sorununa çözüm tartışmaları ortamını doğuran sebeb-i hikmeti de uluslar arası ilişkilerin bugünkü biçiminde aramak gerekiyor. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün "fırsat" olarak değerlendirildiği ortamı, sadece PKK'nin çatışmazlık kararıyla ya da hükümetin felsefi duruşuyla izah etmek eksik bir değerlendirme olur. Çünkü daha önce defalarca tekrarlanan ateşkesleri, -Özal'ın sonuçsuz kalan girişimleri dışında- değerlendiren, kaale alan olmadı.

Olan biteni yeni konjonktürle izah etmeyen her değerlendirme eksik değerlendirmedir. Aksi takdirde, yerel seçimler öncesinde Kürtlere karşı "ya sev ya terk et" noktasına gerileyen Başbakan Erdoğan'ın, son günlerde, özellikle etnik kimliklere karşı uygulanan imha politikalarıyla ilgili olarak devlet adına tarihi özeleştiriler vermesini,

tek başına O'nun iradi tutumuyla izah etmek mümkün mü? Bir de CHP'nin jet hızıyla bir tavır değişikliği var ki üzerinde derin düşünmeye değer. Kürt sorununda izlediği Ergenekon'la uyumlu ırkçı politikalar yüzünden Sosyalist Enternasyonal'den atılmakla yüz yüze kalan CHP'nin, bazı Kürt illerindeki oy oranı % 2'lere düşmüş durumda. Bu partinin oluşan yeni ortama balıklama atlayıp, "çözüm için AKP iki öneriyle gelirse, biz dört öneriyle geliriz" noktasına gelmesini ve parti yöneticilerinden Mesut Değer'in DTP Genel Başkanı Ahmet Türk'le sürpriz görüşmesini, bir gece yarısı uyandığında akli başına gelen Baykal'ın sosyal demokrasi kimliğine aniden barış öpücüğü kondurmasıyla mı açıklayacağız!?

Sorulduğunda, "Türk milletinin menfaatleri ve devletin âli çıkarları o gün öyle gerektiriyordu, bugün böyle gerektiriyor" gibi Demirel tarzı bir cevap alınacağı belli. Ama bu tablo değişimini yukarıda izah etmeye çalıştığım ilişkiler çerçevesinde okumak gerekiyor. Obama'nın başkanlığa seçilmesiyle birlikte ABD, Avrasya Stratejisi ve Büyük Ortadoğu Projesi'nde kimi uygulama rötüşlarına gitti. Bu çerçevede Türkiye'nin, kendisine biçilen yeni ek rol gereğince Ermenistan'la gerilimi düşürmesi, Kürt Federal Hükümeti'ni resmen tanıyıp çıkar ilişkileri kurması, bunun için de 'kendini Kürdü ile barışmaya' yönelik adımlar atması, yani PKK'nin çitayı epey düşürülmüş taleplerini kaale alması gerekiyordu. Olan biten de, yapılmaya çalışılan da bundan ibarettir. PKK Kürt halkı adına öne sürdüğü taleplerde çitayı düşürürken ABD'nin yeni yönelimini ne kadar dikkate aldıysa, Türk Devleti de kısmi barış ortamını oluşturma planında aynı merkezi bir o kadar dikkate almış gözüküyor.

Ne idi, ne oluyor?

Modern çağın ve burjuvazinin ideolojisi olarak milliyetçilik 18. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış ve Fransız Devrimi'nin ardından hızla dünyaya yayılmıştı. Bur-

Burjuvazi için "vatan", ulusal pazardan başka bir şey değildir. Ve burjuvazi, servet ve mülkiyet dışında hiçbir olguya kutsiyet biçmez. Bazı 'kutsiyetler' burjuvazinin ağzından hiç düşmez; ama işin aslında söz konusu kutsiyetler vurgusunu, ezilen emekçileri 'ulusal pazar'ın bekçileri olarak değerlendirmek için yapar.

juvazi, milliyetçiliği veya ulusçuluğu (nasyonalizm); ortak bir dil, din, tarih veya kültür temelinde bir arada bulunan insanlardan oluşan bir topluluğun (yani ulusun) siyasal birliğini ve egemenliğini savunan görüş olarak tanımlar.

Oysa uluslaşma sürecinin sonunda ulus devletlerin ortaya çıkması, burjuvazinin pazar ihtiyacının sonucudur. Ulus-devlet adıyla çizilen sınırlar aslında birer gümrük duvarıdır ve burjuvazinin kendi pazarına egemen olmayı garantiye almasının en kalıcı biçimidir. Kapitalizmin gelişmesiyle burjuvazi, üretilen metayı pazara sürmek ve bir başka ulusun burjuvazisi ile rekabet şansını yitirmemek için ulusal devletler biçiminde örgütlenmeyi, varlığını sürdürmenin tek yolu olarak gördü.

Feodaliteden iktidarı devralmak için burjuvazi, önderlik ettiği mücadeleleri işçi ve köylülerle birlikte sürdürdü. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik temalarıyla mücadeleye çektiği bu sosyal sınıfları, amacına ulaştıktan sonra saf dışı etti ve sınıf olarak tek başına egemenliğini ilan etti. Ulusal pazar 'ulusal-devlet'le garantiye alınırken iktidarın nimetlerinden yararlandırılmayan işçi ve köylüler, sonraları ancak ulusal pazar tehlikeye girdiğinde "vatan" ve "millet" temaları üzerinden geliştirilen milliyetçilik şiarıyla yeniden ulusu savunma mücadelelerine davet edilmeye başlandı. Örnek olsun: Adı 'Susurluk Çetesi' ile birlikte anılan eski başbakanlardan Tansu Çiller, Kürt halkının mücadelesinin ivme kazandığı dönemlerde "Çakıl taşı bile vermem!" edebiyatıyla, iktidar dışı emekçi yığınların milliyetçilerine dair duygularını

okşar ve emekçi çocuklarını davullarla "vatan için" ölüme gönderir. Ama kendi oğlunu aynı yolculuğa çıkarmaz; ona, gerçekten sahibi olduğu vatan -pardon, yalıda- sözüm ona askerlik yaptırır. Burjuvazinin iktidarında vatan uğruna "şehitlik", "cennete yolculuk" emekçi çocukları içindir; bu 'güzellikler'den iktidar sahipleri nasiplenmek istemezler, bu konuda oldukça 'cömert' ve 'fedakar' davranırlar(!) Burjuvazi için "vatan", ulusal pazardan başka bir şey değildir. Ve burjuvazi, servet ve mülkiyet dışında hiçbir olguya kutsiyet biçmez. Ne milli onur, ne din, ne vatan, ne askerlik vb. hiçbir şey burjuvazi için kutsal değildir. Bu 'kutsiyetler' burjuvazinin ağzından düşmez; ama işin aslında söz konusu kutsiyetler vurgusunu, ezilen emekçileri 'ulusal pazar'ın bekçileri olarak değerlendirmek için yapar. Yani "çakıl taşı", emekçi çocukları için "cennete gidiş" yolunun yapımında bir düşme malzemesi olarak kullanılırken, Çiller'in oğlu için üzerinde güneşlenmenin keyfinin çıkarıldığı ve hiç de kutsal olmayan doğal bir şeydir.

Peki burjuvazinin ulusa bakış açısı böyle koyu menfaat yüklüyse, bu gerçeklik bir toplumda "ulusal kimlik", "ulusal aidiyet" duygusu ve onurunun olmadığı ya da tamamen bir yanılsamadan ibaret olduğu anlamına mı gelir? Elbette hayır! İnsan olarak doğuştan gelen bazı aidiyetlerimiz, bu aidiyetleri ifade eden kimliklerimiz ve bu kimlikleri ezdirmemek için taşıdığımız onurumuz vardır. Ulusal kimlik bunlardan biridir ve belki de en önemlilerinden biridir.

Her toplumsal kurumlaşma gibi geçicilikle malul ulus, insanlık tarihinin bir evresinde de olsa toplumsal yaşamı şekillendirdiği ve bizi doğuştan bazı hazır toplumsal zemینlerle buluşturduğu için bağlılık duyduğumuz bir aidiyettir. Bu aidiyetin özgürleştirilmesi, diğer türdeş aidiyetlerle eşitlenmesi için verilen mücadelede "milliyet aidiyeti" önemli rol oynar. Ve bu duygular, burjuvazinin özellikle kendi sı-

nıfsal erkini kurduktan sonraki sahte söylemleriyle özünde barışık olmayan duygulardır. İnsanlığın eşitlik ütopyasına giden yolda ulusal özgürlük mücadelesi sınıf mücadelesinin bir parçasıdır ve komünistler bu mücadelede önderlik rolü oynarlar ya da en azından aktif rol üstlenirler.

Komünistlerin bu alandaki itirazı, ulusal pazara egemen hale gelmiş burjuvazinin daha çok pazara sahip olmak, dolayısıyla başka ulusları baskı altına almak amacıyla kendi işçi ve emekçilerinin ulusal duygularını sömürmesiyle başlar. Çünkü bu noktada bir kurtuluş, bir özgürleşme çabasından söz edilemez ve milli duygular ırkçılık seviyesinde kullanılmaya başlamıştır artık. Böylesi durumlar ise insanlığın eşitlenme yürüyüşünde bir ilerlemeye değil, bir gerilemeye işaret eder. Ve komünistlerin eleştirilerini, itirazlarını hak etmeye başlamış demektir.

Elbette milliyetçiliği bir cümleciğe sığdırıp tek renk tonuyla tanımlamak, bu akımın günümüzdeki gerçeğini tam karşılayamaz. Çünkü tıpkı diğer ideolojiler gibi milliyetçilik de süreç içerisinde geniş yayılma alanları bulmuş, egemenlik ilişkileri açısından farklı konumdaki uluslarda farklı algılanma ve farklı uygulanma biçimlerine kavuşmuştur. En tehlikeli türü Nazi ırkçılığı biçiminde 1940'lar Almanya'sında uygulanırken, klasik sömürgelelerin ulusal kurtuluş mücadelelerinde ve emperyalist işgallere karşı verilen savaşlarda ise siyasal hareketlerin halkçı bir karakter kazanmasında olumlu işlevler üstlenmiştir. Bu yüzden komünistler, ezilen ulus milliyetçiliği ile ezen ulus milliyetçiliğini birbirinden ayırmış, ikisi arasındaki tarihsel işlev farkını ortaya koyma gereği duymuşlardır. Ezilen ulus milliyetçiliğini tamamen burjuvazinin yüklediği anlamlarla tanımlama yanlışlığının farkına varmış; çoğunlukla içinde yaşadığı ulusu sömürgeci güçlere karşı savunma ve ulus olarak diğer ulus-

"Kızıl Elma" cılar çok söz konusu oluyor, ama Türk milliyetçiliğinin etkilediği sol alan çok daha geniştir. Geçmişte Marksizm-Leninizm'in ulusal sorunun çözümüne temel yaklaşım prensiplerini bolca işleyen Türk sosyalist hareketleri, Kürt halkının özgürlük mücadelesi ciddi boyutlar kazandıkça bu prensiplerden uzaklaşmışlardır.

larla eşitlenme talebi biçiminde öne çıkan bu eğilimi "yurtseverlik" olarak tanımlamışlardır. Devlet politikası olarak uygulanma alanı yakalamış ezen ulus milliyetçiliği ise, ırksal üstünlüğü ifade eden "şovenizm" olarak adlandırılmıştır. Sosyalizmin vatani sayılan geçmişin sosyalist ülkelerinde dış saldırılara karşı vatana sahiplenmenin bir ideoloji olarak "milliyetçilik"le bağıntı tamamen koparmış -burjuvazinin olmadığı yerde ideolojisi de olmazdı zaten-; sosyalizm ile yurtseverlik kavramlarını yan yana kullanmaya başlamıştır. Bu literatür farkı genel kabul gördüğü için, yarım asrı aşkın bir süredir, işçi sınıfının damgasını taşımayan, sosyalistlerin önderlik etmediği ulusal kurtuluş mücadelelerinde bile, bir araya getirici ve yapıştırıcı tema "yurtseverlik" olarak tanımlanmaktadır.

Ancak "sol" kavramı ile iyi komşuluk ilişkileri kurmuş, çoğu zaman yan yana durabilen "yurtseverlik" kavramı da saydam haliyle kalamamış, yıllar içinde farklı uygulama alanlarında farklı işlevler yüklenilerek savunulmuştur. Örneğin Türk solunun özellikle Ergenekon felsefesiyle hareket eden kesiminin yurtseverlikten anladığı; ezilen Kürt halkının hakları söz konusu olduğunda bunu emperyalistlerin yarattığı bir yapay sorun olarak görüp karşı çıkmak, uluslar arası ilişkilerde burjuvaziden bile daha geride bir anlayışla sınır muhafızlığına soyunmak olmuştur. Emperyalizmi "anti-ABD'cilik" seviyesine çeken bu kesim için solculuk, yine önemli oranda emperyalistlerin kendilerine bir 'hediyesi' olan, Kürt halkı için ise bir cendereden başka

bir şey ifade etmeyen 'Misak-ı Milli'yi kutsamak anlamına geliyor. Çoğu zaman Kürt halkına karşı kendi devletlerinden bile daha katı bir tutum sergileyerek, 80 yıldır uygulanan asimilasyonun Kürtleri eritememesinden yakınacak kadar Türk ırkçılığı yapan bu siyasal topluluk, Kürtlerin tamamen tarihe gömülmesinden Türk burjuva sınıfının yanlış uygulamalarını sorumlu tutmaktadır.

Aslında belki koyu tonuyla öne çıkan ve bir bölümünü "Kızıl Elma" cıların oluşturduğu bu kesim göze fazla görüldüğü için çok söz konusu oluyor, ama Türk milliyetçiliğinin (şovenizm) farklı tonlarla etkilediği sol alan çok daha geniştir. Geçmişte Marksizm-Leninizm'in ulusal sorunun çözümüne temel yaklaşım prensibi olan "Kürt ulusunun bağımsız devlet kurma hakkı dahil kendi geleceğini belirleme hakkı" nı davranışa yansıtma düzeyinde olmasa da en azından kendi programlarına alan Türk sosyalist hareketleri, Kürt halkının özgürlük mücadelesi ciddi boyutlar kazandıkça bu prensipten uzaklaşmışlardır. Kitleye açılım sağlayamamış bir-iki küçük grubun dergi sayfalarının satır aralarında zikredilme seviyesinde kalan bu prensibi, hafif büyüme eğilimine girmiş örgütler, gazetelerden demecileri eksik olmayan liderler neredeyse ağızlarına almaz oldu. Üstelik neredeyse bunların tamamı, bu hakkı zikretmemeyi, Kürt halkının 'çıkartları' ya da bu halkı 'emperyalistlerin oyunlarına alet olmaktan kurtarma' çabası olarak yorumlamaktadır.

Örgüt kurmuş, örgüt yönetmiş koca koca adamların Türk şovenizminden zehirlenme zayıflığına düşmeleri ne acı! Bunu Kürt halkının çıkartlarını düşünme ya da sosyalist politikasının bir gereği gibi yansıtmaları ise daha acı!.. Dikkatinizi çekmiştir; Kürt halkı adına hareket eden örgütler özgürleşme taleplerinde çıktayı düşürdükçe Türk sosyalist örgütlerinin, bu koca adamların ilgi ve yakınlıklarını görmekte; daha ileri taleplerle ortaya çıktıklarında ise "milliyetçilik" ve "bölücü-

lük" yapmakla suçlanmaktadırlar. Paralellik kurmak abartılı olacak ama, aslında devletin yaklaşımı da biraz böyle değil mi? PKK'nin gelişim sürecine bakın, bu gerçeği çok net olarak görürsünüz. "Bağımsız Kürdistan" talebiyle 1984'te silahlı mücadeleye başladığı yıllar, Türk solunun bu örgütten alabildiğine uzak durduğu yıllardır. Dahası PKK'nin ilk gerilla mücadelesi kararı, 'büyük Türk Ordusu' karşısında bir çeşit "intihar" girişimi ve "Kürt milliyetçiliğinin yeniden canlanması" olarak değerlendirilmiştir. Aradan geçen yılların sonunda Öcalan'ın -ne bağımsızlık ne federasyon ne de özerklik- hiçbir biçimiyle devlet veya Kürt iktidarlaşması istememe noktasına gelmesiyle, dahası devletleşmenin Kürtlere zararlı olduğunu söylemeye başlamasıyla, hem Öcalan'a hem de PKK'ye yakınlık duyma oranında ciddi bir artış gözlenmiştir.

Şimdi burada kendini ele veren ciddi bir eğilimi görmek gerekiyor. Bu koca adamların, kocaman örgütlerin PKK'ye mesafesini asıl belirleyen, bu örgütün solculuk/sosyalistlik düzeyi değil, Kürt halkı için taleplerinde çıtayı ne kadar yükselttiği veya düşürdüğüdür. Ulusal özgürlükle ilgili taleplerde çıta yükseldikçe uzaklaşmış, çıta düş-tükçe yakınlaşmışlardır. Yani yakınlaşmanın mesafesini asıl belirleyen eğilim, şovenizmin derin izlerini taşıyor. Yaklaşımlarını belirleyen sosyalist çizgideki düzey olsaydı, "bağımsız Kürdistan" talep ettiği dönemde PKK'nin Marksist-Leninistliği çok daha koyu tonlu, çok daha belirgindi. Denemesi zor değil; bağımsızlık orada kalsın, PKK bugün federasyon gibi anlamlı bir Kürt iktidarlaşması talebiyle öne çıksın, paralelinde Marksist çizginin karesiyle kendini ifade etse bile Türk solundan çoğu 'dost'unu anında kaybeder.

Kendi halkıyla enternasyonalist dayanışmaya giren Kürtler!

Çok daha çarpıcı ve epey de yaygın bir durumu birlikte gözlemleyelim. Türk milliyetçiliğinin kök-

Şimdi burada kendini ele veren ciddi bir eğilimi görmek gerekiyor. Bu koca adamların, kocaman örgütlerin PKK'ye mesafesini asıl belirleyen, bu örgütün solculuk/sosyalistlik düzeyi değil, Kürt halkı için taleplerinde çıtayı ne kadar yükselttiği veya düşürdüğüdür. Çıta yükseldikçe uzaklaşmış, çıta düştükçe yakınlaşmışlardır.

leşmişliğini ve etkileme gücünü ortaya koyması bakımından gerçekten çok çarpıcı bir durum! Siz, dünyada kendi halkıyla enternasyonalist dayanışmaya giren veya girmeye çalışan sosyalistler/komünistler gördünüz mü hiç? Zor bir soru değil mi? Çünkü şu anda bir garabeti size aratmış oluyorum. Ama bu garabetten, gariplikle malul sosyalistlerden bizde bolca var. Türk egemenlik sisteminin ulusal asimilasyon çarkına paçayı kapıtıp iyice adapte olmuş 'yarım Kürt'leri saymıyorum; ulusal kimliği Kürt, siyasal kimliği sosyalist olan binlerce kişi var Türk solunun saflarında ve bunlar komünist bir Kürt hareketinde bile yer almamaya neredeyse yeminlidirler. Bazıları için bu tercihte Kürtlüğün günümüz Türkiye'sindeki olası 'risk' faktörü önemli rol oynarken; önemli bir bölümü ise, -hareketin adı komünist veya sosyalist olmuş fark etmez- her türlü Kürdistan örgütlenmeyi milliyetçiliğin birer versiyonu olarak görüp değerlendirmektedir. Türk sosyalisti olarak başlattığı siyasal yaşam sürecini, ayrı ulus/ülke gerçeğinin farkına varduktan sonra bile, "Ben Türkiye devrimine mal olmuş bir insanım, kendi halkımın davasına katkımı da zaten sosyalist çizgiyle ve halkımla dayanışarak yapıyorum" diyerek sürdürmeye çalışan binlerce insan var.

Bakar mısınız: Kürtlerin ayrı örgütlenmesine, dolayısıyla esasında Kürt halkının iktidarlaşmasına karşı çıkan, kendilerine rağmen bu halkın yarattığı örgüt ve eylemlerle ise ancak 'dayanışan' ve üstelik bu konumlanmayı sosyalist çizgiyle, enternasyonalizmle izah etmeye çalı-

şan Kürtler!.. Dünyanın bambaşka diyarlarındaki halklara bağımsızlıktan daha azını yakıştırmayı racona ters bulan, ama kendi halkının ürettiği ayrı örgütler gerçeğine bile karşı çıkan sosyalist/komünist Kürtler!.. İşte, okun ucunu fazlasıyla içe, yani ezilen halka/halklara yöneltmiş olan Türk milliyetçiliğinin etki alanının vardığı boyutlar! Buna da gelin "siyasal asimilasyon" diyelim biz. Bu kanaldaki asimilasyonu Türkiye'de en çok dinci örgütlenmeler sürdürüyor, çünkü savunularıyla bu işleve çok daha müsaittirler. Dolayısıyla bu alanda, -haksızlık etmeyelim- siyasal İslam solu sollamış durumdadır.

Dayanakları zayıflıyor mu?

Sermayenin serbest dolaşımı ve bunun bağımlılığa dayalı uluslar arası ekonomik ilişkileri eskisine oranla ciddi derecede arttırmasının 'milli sermaye' ve 'milli pazar' olgusunu giderek zayıflatması, gümrük duvarlarına hapsedilmiş 'milli yarar'ı topluma abartılı duygusal söylemlerle aktarmanın zeminini önemli ölçüde salladı. Milli pazara sahip çıkmak çoğunlukla orta sermaye çevrelerine kaldı ki, bu güçlerin pazarı yabancı sermayenin belirleyiciliğinden kurtarma şansı pek yok. Rusya ve Çin'in halen sosyalizmden etkilenme 'yatırımlarda devlet denetimi' ile Latin Amerika'da sol eğilimli hükümetlerin anti emperyalist bir uygulama olarak devreye koydukları şirketleri millileştirme programlarının oluşturduğu bariyer kısmen dizginlese de, uluslar arası sermayenin dünyanın büyük bölümündeki bu belirleyiciliği sürüyor.

Bundandır ki 'kutsal vatan uğruna şehitlik' edebiyatı, bugün ancak geri toplum özellikleriyle anılan toplumlara özgü olarak kaldı. Gelişmiş sanayi toplumlarında burjuvazinin 'kutsal vatan'ı bir çıkar sahası olarak kullandığı o kadar açık ve bireylerin tüm ilişkilerinde günün her dakikasında bunu anlaması o kadar mümkün hale geldi ki, insanları sadece "ahrette cennet" vaadiyle silah altına alıp sa-

vaştırmanın inandırıcı yanı kalmadı. Duygu yüklü olması gereken tüm ilişkiler kapitalizmde duygu yerine para ve çıkar yüklenmeye başladığı için, gelişkin kapitalist ülkelerin çoğunda şimdi askerlik de parayla yapılıyor. Yani bir Türk askerini 'şehitlik' edebiyatıyla Afganistan'a gönderip savaştırma şansınız hala var, ama bir ABD askerini, bir İngiliz askerini salt bu söylemle gönderme şansınız artık yok. Elbette ABD askeri de "Tanrım Amerika'yı koru!" duaları ve 'yüce Amerikan çıkarları' ile motive ediliyor; ama tek motivasyon aracı bu olmuyor, 'yüce Amerikan çıkarları'nın yanında kendi bireysel çıkarı da koklatılıyor. Nitekim, giderek yaygınlaşan bir uygulama olarak paralı askerlik (profesyonel ordu) hazırlıklarına Türkiye'de de başlanmış bulunuyor.

İletişim teknolojisindeki baş döndürücü gelişmenin beraberinde getirdiği hızlı ve yaygın bilgi akışı, ulusal sınırların, bu sınırları bekleyen muhafızların, medya alanındaki 'tedbir' yasalarının rolünü toplumlara sorguluyor. Tüfekle bekleyen askerin çok üzerinde gökyüzünde kurulan sanal iletişim trafiği, halkların birbirini direkt tanımalarını sağlıyor, bu da ulusal yönetimlerin toplumu uzun süre yalanla yönlendirebilme şansını azaltıyor. Halklar bu iletişim sayesinde birbirini daha yakından tanıdıkcı, 'üstün ırk' iddiasına dayalı ve başka halkları aşağılayan şoven milliyetçiliğin zemini de yok oluyor.

İran'da cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonraki olaylar, iletişim teknolojisindeki gelişmenin toplumsal ilerlemedeki rolünü ortaya koyan bir örnek oldu. Muhafif göstericilerin internet üzerinden dünyaya hızlı haber geçişleri bir yana, mollalar iktidarının batıya yönelik suçlamalarının çoğu da enformasyonla ilgiliydi.

Sermayenin sınır tanımayan do-
laşımı ve iletişim alanındaki hızlı

Diyebiliriz ki; tekelci burjuvazi sermayeyi büyütme uğruna yaptığı son ekonomik, sosyal ve siyasal hamlelerle, kendi yarattığı ideolojinin canına okuyor şimdi. Bu ideolojiyi tarihe gömmek ise, uzun vadeli olarak sınıfsız ve sınırsız bir dünya için mücadele yürüten komünistlere nasip olacaktır.

gelmeye ayak uydurmaya çalışan bir kapitalist proje olan Avrupa Birliği projesinin önemli bir kısmıyla başarılı olmuş olması, ulusal sınırları Avrupa halklarının gözünde anlam-sızlaştırmakla kalmadı, kıta dışındaki diğer halklara da bu sınırları sorgulatmaya başladı.

Sınırsız bir dünya ideali ile donanmış olan komünist hareketin şaşkın bakışları altında gerçekleştirilmeye çalışılan bu proje, başta salt Avrupa sermayesinin büyüme adımı olarak görüldü ve tepki gösterildi. Ancak bu tepki şimdi yerini, "burjuvazi kendi çizdiği ulusal sınırları kendi elleriyle ortadan kaldırıyor, sınır muhafızlığına soyunmak komünistlere düşmez, bu adımın diğer sosyal getirileri sayesinde kapitalizm karşıtı örgütlenmeyi Avrupa çapında merkezileştirmek ve 'Emeğin Avrupası'nı yaratmak gerekir" eğilimine bıraktı.

Milliyetçi söylemin ne kadar zayıf zeminlere dayanmaya başladığını göstermesi bakımından, hayatımızda her gün yüz yüze olduğumuz futbol ve müzikten iki örnek çok çarpıcı.

Uluslararası karşılaşmaları izlerken dikkatinizi çekmiştir. Yarısını Türk olmayan futbolcuların oluşturduğu Türk futbol takımlarından biri gol attığında, üstelik pası veren de golü atan da yabancı futbolcu olduğu halde "Şuuut ve goool! İşte Türkün kazanma hırslı! İşte Türkün gücü!" diye bağırılmaya başlar spiker.

Son yıllarda Eurovizyon şarkı yarışmalarına Türkiye'yi temsilen katılan müzisyenler, şarkılarını in-

gilizce seslendiriyorlar. Zaten melodileri Türk müziğinin yakınından geçmeyen bu şarkıların bir de İngilizce okunmaya başlanması, seslendirenin Türk olması dışında aslında olayı tamamen Türklüğün dışına taşıyor. Ne var ki, en son Hadise'yi izlerken tanık olduğumuz gibi, bu alanda kazanılan başarı da "Türkün gücü, başarısı" olarak topluma aktarıldı. Yarışma-müzik yarışmasıydı; yarışan "düm tek tek" parçası ne kadar Türktü, varın siz tartışın...

Kısaca vermeye çalıştığım bu örnekler, klasik milliyetçi ideolojinin teknesinin artık çok su aldığı gösteriyor. Bu ideolojinin duygulara hitap eden motive edici boyutu giderek küçülüyor, küçülenin yerini ise tamamen çıkar ve para doldurmaya başlıyor. Öyle ki; günümüzde milliyetçi eğilimleri önde toplumlardan biri olan Türkiye Türklerinin, bunca 'Milli Misak' andına rağmen, kapılar açılıp tamamen serbest bırakılırlarsa, daha iyi yaşam özlemiyle %70'inin anında soluğu Avrupa'da alacağını söylersek abartmış olmayız.

Bu söylenenler klasik milliyetçiliğin tamamen yok olmaya yaklaştığı anlamına gelmiyor elbette. Çünkü dayanakları zayıflasa da, günümüzde ulusal sol akımlara, İslamcı akımlara, yabancı işçi karşıtı hareketlere monte olarak direnme ve kaybettiği yaşam alanlarını yeniden kazanma çabalarını sürdürüyor. Ancak dünya genelinde bundan sonra klasik milliyetçiliğin eskisi kadar zemin bulamayacağı ve prim yapamayacağı artık rahatlıkla görülebiliyor.

Diyebiliriz ki; tekelci burjuvazi sermayeyi büyütme uğruna yaptığı son ekonomik, sosyal ve siyasal hamlelerle, kendi yarattığı ideolojinin canına okuyor şimdi. Ulusal sınırlar var oldukça -eskisi kadar geniş olmasa da- yaşama şansı bulacak olan bu ideolojiyi tarihe gömmek ise, uzun vadeli olarak sınıfsız ve sınırsız bir dünya için mücadele yürüten komünistlere nasip olacaktır.

Irak yeni bir iç hesaplaşmanın eşliğinde

Amerikan askeri birliklerinin kent merkezlerinden çekilmeye başladığı ilk günlerde, petrol rezervlerinin yaklaşık %25'ine yakın oranını içeren ve toprak hilafları açısından en sorunlu bölgesi olan Kerkük'te, ardından Musul 'vilayeti'nde gerçekleştirilen o meşum eylemler, Irak'ın geleceğine ilişkin tedirgin edici yeni süreç ve bu sürecin bağrında taşıdığı karakter hakkında yeterince bir fikir veriyor. Şüphesiz ki etnik farklılık, siyasi çeşitlilik ve toplum sal bileşim açısından Irak'ın aynası diyebileceğimiz Kerkük ve Musul, aynı zamanda bölgesel güçlerin üzerindeki itiştiği, izdiham halinde olduğu bir alan. Tarihsel bir kökeni olduğu kadar politik ve ekonomik koşullu olan sorunların yaşandığı bu alanda Kürtlerle Arapların, Türklerle Kürtlerin arasında geçmişten gelen husumetin nötrleştirilmemesi, Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin Bağdat'ın rızası olmadan yabancı şirketlere petrol kuyularını geliştirme ruhsatı vermeye başlaması, merkezi hükümetin petrol gelirlerinin paylaşımında adil davranmaması,

işaret edilen gerilimli süreci daha da derinleştirecek, birleşik Irak projesine umut besleyenleri yarı yolda bırakacak ve genel anlamda Irak siyasi atmosferini zehirleyecek gibi görünüyor.

Öte yandan önümüzdeki ocak ayında gerçekleştirilecek parlamento seçimlerinde Kerkük, Musul gibi illerdeki her siyasi grup veya dini/mezhebi taraflar ister istemez (askeri güç yoksunluğu nedeniyle) "kim tarafından korunuyorsa onun gölgesinde dinlenmek zorunda kalacak." Böylesi bir vaka ise merkezi Kerkük ve Musul olmak üzere Türkiye, KYB ve Suriye'yi kapsayan geniş alana yayılma ihtimali yüksek bir sarsıntıya neden olacaktır. Bu arada, El-Kaide'nin pusuda olduğu söylentisi, sansasyonel eylemlerin failinin birden çok tarafa mal edilmesi ve ihtilafçı olan resmi veya gayri resmi kimi güçlerin adının dolaşması gündeme gelecek, Irak politik ortamını belirsiz bir yöne savuracaktır.

Velev ki Irak'ta kimi hassas bölgeler merkezli siyasi dengeler bir iç

muhasebenin tetikleyicisi olmadı. Fark etmez, zaten sömürgeci güçlerin tarihi göstermiştir ki her çekilme eyleminde, gelecekte kullanılacak, sömürge halkını/halklarını birbirine düşürecek yeterli nifak tohumları ekerek ayrılır. Birinci Dünya Savaşı sonuçları incelenirse bu tür örneklerle fazlasıyla rastlanır. Özellikle Ortadoğu ve Balkanlar'da bu durum çok bariz. Her sabah uyandığımızda Afrika'nın ya da Asya'nın şu veya bu boylamında sınır hilafından veya dini/mezhepsel sorun ekseninde gerilimlere, çatışmalara ve savaşlara tanık oluyoruz, emperyalistlerin geçmişte neden olduğu yaraları kaşımaları sonucudur. Bugün Irak, Afganistan, Somali, Sudan vb. ise, yarın konjonktür gereği ummadığımız bir başka ülke ve halk bu musibetten nasibini alabilir. Ta ki güçlü anti-emperyalist bir muhalefet yaratılana kadar.

Amerikan askerlerinin çekilmesinin ardından, Irak'ın durumu üzerine biri Mısır'ın başkenti Kahire'de, diğeri Ürdün'ün başkenti

Amman'da olmak üzere iki seminer düzenlendi. Birincisi: "İşgalin ardından Arap Birliği'nin uzaktaki rolü." İkincisi: "Irak'ta Stratejik Yöneliş."

Bugüne kadar olan gelişmeler prizmasından baktığımızda, bu iki seminerin arasından bilinçli bir organizasyon sırtır; Araplar 1993'ten beri neden suskundu ya da Suriye hariç tüm Arap rejimleri neden Irak'taki yangını dışsal bir olguyumuş gibi gösterme ve "üstü örtük" biçimdeki ABD yanlısı tutumlarını değiştirerek, şimdilerde seyirci konumdan faal bir aktörlüğe soyunuyor? Bu sorunun cevabı net: ABD ve müttefik güçler kaçışırken, Kahire liderliğinde Arapları vekil olarak tayin etme kararlılığında. Öyle ya, özellikle son altı yıldır Irak'ın tanığı olduğu vahşet, dünyadaki savaşların kaydedeceği vakalardan biri olabileceği rahatlıkla söylenebilir. Dolayısıyla, ABD çekilme sürecine eşzamanlı olarak Arapların aktif bir misyon yüklenmesi ve bu sinerji hayra alamet olamaz. Altı yıldır seyirci konumundaki Arap rejimleri, durup dururken ne oldu da Irak ve Ortadoğu genelinde aktif ve kolektif bir role hazırlansın?

Görünen o ki, Amman ve Kahire seminerlerinde öne çıkarılan şiarlar net olmadığı gibi, stratejik belirlemeler de bir bulamaç. Zira hem birleşik Irak, konfederasyon veya olmazsa Kürt, Şii, Sünni üç devletçik üzerinde egzersizler yapılıyor, hem de Arap Irak Cumhuriyeti, Arap İslam Cumhuriyeti ve Arap kavramını silip sadece İslam Cumhuriyeti kavramı üzerinde fikir yürütülüyor. Belli ki ABD ve işbirlikçi bölge rejimlerinin kafası oldukça karışık, var olan dengeleri realize etme kudretinden yoksun ve meydana öne çıkan siyasi dengelerin seyrine göre esas aktör ve projeye yatacaklardır. Barak Obama "Irak'ı işgal etmek hataydı" açıklamasında haklıydı, çünkü bir türlü pirincin taşlarını ayıklayamıyor. İşgal süreci boyunca emperyalist askeri koalisyonun 'istikrar' sağlama hamlelerini etkisiz kılan dinamiklerin başında gelen İran'la bile ittifak senaryosu ABD'nin itibarını zedelemiş,

İran'ın Batı ve İsrail'e cepheden muhalefet yürütmesi, İslami doktrinini olabilecek en geniş coğrafyaya yayma faaliyetlerinde ısrarcı oluşu, zaman zaman emperyalizme diklenmesi, Irak sahasındaki uzantısı olan Şiilere güven veriyor. İran, komşusu Irak'taki olası bir iç kargaşadan en güçlü olarak sıyrılmak istiyor.

Amerikan askeri varlığına güvenererek İran'la hırsla Körfez ülkelerini ürkütmeye başlamıştır. İran'ın Batı ve İsrail'e cepheden muhalefet yürütmesi, kendi İslami doktrinini olabilecek en geniş coğrafyaya yayma faaliyetlerinde ısrarcı oluşu, zaman zaman emperyalizme diklenmesi hatta meydan okuması, Irak sahasındaki uzantısı olan Şiilere güven veriyor. İran, komşusu Irak'taki olası bir iç kargaşadan / iç hesaplaşmadan en güçlü siyasi güç olarak sıyrılmak istiyor. Şöyle de söylenebilir: İran, ABD'nin Irak'ı işgal etmesini, Afganistan'daki savaşı daha da tırmandırmasını fırsat bilerek değerlendirmiş, bölgede ve uluslar arası siyasi denkleme olmazsa olmaz bir unsur haline gelmiştir. Gerçekten de Ortadoğu genelindeki ideolojik-politik-askeri ve finansman desteğiyle yeşertip büyüttüğü siyasal İslam üzerinden sağladığı bölgesel etki, onu atlayarak Irak üzerinde yapılacak hesapların Bağdat'tan dönmesine neden olabilir.

O nedenle emperyalist askeri koalisyonun Irak'tan ricat etmesi durumunda bunu fırsat olarak algılayacak olan İran, Şii cenahtan Kürtlere kadar, Büyük Ortadoğu Projesi'ni engelleme hatırına Suriye'den Hizbullah'a, Hamas'tan Taliban'a kadar uzanan geniş yelpazeli ittifakı derleyip toparlayarak, Irak üzerindeki stratejik emellerine ulaşmanın mücadelesini yükselterek, ABD ve şürekasının ayaklarına bir pranga gibi dolanacaktır.

Tarafsız Arap tavrı ve İran'ın stratejik emelleri

Arap rejimlerinin edilgen, silik politik tavrı İran'ın önünü açmış,

daha geniş sahada cirit atma olanağını arttırmıştır. ABD yönlendirmesi olarak işbirlikçi Arap rejimlerinin bu tavrı, İran'ın, ABD-Irak arasında imzalanan 'güvenlik anlaşması'nı sabote etmesine, belgenin geçersiz ve boş bir vesikadan ibaret olduğunu kanıtlama çabasına, "benimle anlaşmadan istikrar sağlayamazsınız" şeklinde iddialarda bulunmasına neden olan bir faktör.

Sünni siyasi gruplar ve tekil şahsiyetlerin yanı sıra aydınlarla olan ortak paydayı güçlendiren, Mücahid-i Halk örgütü ile laik-demokratik-ulusalcı kuvvetler arasındaki fikirsel çelişkileri giderecek / uzlaştıracak ve bunları anti Amerikancı eksende toparlayacak olan İran, işgalci devletlerin ihtişamına gölge düşürdü. Dolaylı Suriye desteği ve İran'ın cepheden tavrının diğer gruplara moral kaynağı olması, koalisyon kuvvetleri ile olan çelişki ve çatışmalı seyrin biçimi ve sonucunun Irak'a bire bir yansımaları, öteki komşu Arap rejimlerini tedirgin etmedi diyemeyiz. O nedenle, 30 Mart 2009 yerel seçimlerinde suskunluğunu bozan, Şii akımının yayılmacı politikasından rahatsız olan S.Arabistan, BAE, Kuveyt, Bahreyn gibi ülkelerin müdahalesi, İran yanlısı tarafın oy kaybına neden oldu. Bir önceki seçimde %11 olan oy oranı %3'e kadar gerileyen Şii kesimi, önümüzdeki ocak ayında yapılması planlanan parlamento seçimine daha ciddi hazırlanmakta, asli unsur olarak kalma ihtirasının kamçısıyla hiçbir külfetten kaçınmayacağını açıkça beyan etmektedir. Zira son dönemlerde seçimlere (yerel-parlamento) katılan tüm İslami partiler hezimete uğramış, ciddi oy kaybına maruz kalmışlardır. İlgilileri, bu vahim sonuçlarla dünya çapında siyasal İslam'ın çevre kaybına uğradığının ve bunun durdurulmasının aciliyet arzeden görevler arasında olduğunu altını çiziyorlar. Irak, Afganistan, Pakistan, Cezayir ve özellikle Lübnan'da Hizbullah'ın hezimetini düşündürücü bir vaka olarak değerlendiriliyor.

ABD'nin kent ve kasabalardan çekmeye başladığı askerlerinin gü-

venliğini esas alan geniş ittifak arayışına girdiği günümüzde, baş dönürücü diplomatik ve siyasi trafiği yoğunlaştırmış durumda. Abdülaziz El-Hakim başkanlığındaki hareketlilik, Sünni kesimin "Şiiler Irak yönetimini ele geçirecek" şeklindeki propagandası Arap alemini heyecanlandırmış. Yürütülmekte olan ittifak faaliyetleri, dinsel-mezhepsel veya etnik kimlik temelinde değil, siyasal kimlikleri öne çıkarıcı birleşik bir iktidar hedefini esas alıyor. Ama Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin Türkiye ile stratejik ittifak arayışı, Şiilerin İran'la yaşama arzuları, Sünnilerin komşu Arap ülkeleriyle siyasal birliktelik şayialarının tartışıldığı bir süreçte Birleşik Irak'tan söz etmek ne derece gerçekçi bir beklentidir, bilemiyorum. Hele de İsrail'in tasmaından kurtulup İran'a saldırmak için Barak Obama'ya baskısının sonuç verdiğini bir an için kabul etsek, o zaman sadece Irak değil, Ortadoğu genelinde tüm dengelerin alt-üst olacağına kesin gözüyle bakılıyor.

Barak Obama'nın başkanlık koltuğuna yerleşmesiyle birlikte, bölge sorunlarına, özelde Irak'taki gelişmelere edilgen tavır sergileyen, güvenlik ve istikrar arayışına dair toplantılara irticalen katılan Arap rejimleri artık aktif göreve 'davet ediyor'! Terk edilmiş bir savaş alanı için mıntika temizliğine gerek var ve bu gereklilik öteden beri Amerika'nın rızasını kazanmış. İsrail'in taşeronluğu için nefes nefese koşan Mısır-Urdün-Körfez ül-

keleri ve Irak'ın mevcut merkezi hükümeti sıraya dizilmiş vaziyette.

8 Temmuz tarihli Türkiye-Körfez İşbirliği Konseyi Yüksek Düzeyde Stratejik Diyalogu 1. Dışişleri Bakanları Toplantısı'ndaki gündemin sadece iktisadi ve ticari alanı içermediğini, esas konunun NATO'ya katılım meselesi (El Cezire TV) olduğunu söylemek mümkün. Yani Obama, aşamalı çekilme planını uygulamaya başlarken, doğacak boşluğu doldurmaya aday güçler olan Türkiye ve Mısır askeri ve siyasi görevler için atanırken, maddi külfeti de Arap şeyhleri üstlenecektir. Bu atama basit bir bayrak devretselimi değil, bu:

Kendisi güvenli, istikrarlı ve çatışmalı sahaya mesafeli duran Kürdistan bölgesindeki 'çevik kuvvetleri'ni daha bir tahkim edecek ve vazifelendireceği ülkeleri uzaktan kontrol edecek.

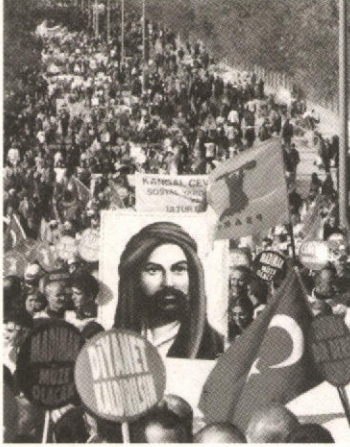
Bölgesel güçlerin mücadelesine rağmen olası bir iç hesaplaşmada İran'ı dizginleyici bir rol oynayacaktır. Zaten İsrail bu rolü oynamak için çoktan sahne almıştır.

ABD, İsrail, Türkiye ve Mısır'ın Irak'a ilişkin politikaları her ne kadar 'Birleşik Irak' yapısını korumak şeklinde olsa da, parçalanmış bir Irak için de belirli hazırlıkları yok değil. Onlar için önemli olan petrol kuyularını korumak ve kollamaktır. Zira emperyalist odakların tümü enerji zengini bu ülkede siyasi partnere sahip ve bunların üzerinden yeni alan kapma izdihamı

yaşanıyor. Kıran kırana yaşanmakta olan rekabet Irak'ı siyasi/coğrafik anlamda parçalama zeminini hep diri tutuyor.

İşgal harekâtından beri Bağdat'la Kürdistan Bölgesel Yönetimi arasındaki hilafın en can alıcı unsuru olan petrol gelirlerinin taksimi meselesinin, Ocak 2010'da yapılması öngörülen parlamento seçimlerine de yansıtacağı, o nedenle seçim sürecinin gerilimli geçeceği, hatta yeniden bir iç hesaplaşmanın kırılma noktası olabileceği kimi analistler tarafından gündeme getiriliyor. Bir başka gerilim unsuru ise Kürdistan sahasındaki petrolün sadece %17 varidat olarak almasının yarattığı memnuniyetsizliktir. Bu durumun Bağdat yönetimi ile çatışmalı bir süreci beslediği açık.

Dolayısıyla Irak siyasi iklimine hâkim olan belirsizlik, Bağdat yönetiminin iktidar zafiyeti, civar ülkelerin kendi stratejik çıkarlarına hizmet edecek şekilde müdahale şansını artırıyor. Bu durum bir yandan birleşik bir yapının yaratılması çabasını zorlaştırırken, öte yandan merkezi otorite'yi ABD veya güçlü bir bölgesel gücün himayesine sığınma seçeneğini ehveni şer bir çözüm olarak tercih etmek zorunda bırakıyor. Bu temayüle karşı direnç gösteren, bağımsız Irak için özveriden kaçınmayacak halkların tetikleyeceği dinamiklerin kavgası, yani hesaplaşması Irak'ın geleceğini belirleyecektir.

Alevi hareketi, devletin rolü ve demokrasi

Herkes tarafından bilinen bir gerçek var. Aleviler Anadolu topraklarında yüzyıllardır eziliyorlar. Yüzyıllardır kırımlara uğruyorlar, horlanıyorlar, aşağılanıyorlar. Alevilere bu zulüm kimler tarafından yapılıyor? Kuşkusuz egemenler, iktidar sahibi olan yani erki elinde tutan mezhep veya güçler tarafından yapıldı, yapılıyor.

Özellikle son yıllarda -ki bu da bilinen bir gerçektir- Alevi örgütlenmesi gelişerek güçlendi. Bu gelişim ve güçlenme nereden ve nasıl gündeme geldi? Yine herkes biliyor ki Türkiye'de Alevi örgütlenmesinin temelleri 1980 askeri faşist darbesi sonrasında atıldı. Türkiye'de 1980'de askeri darbe yapıldı. 1983'te ise seçimler yapıldı. Seçimlerde Turgut Özal, yani dönemin Anavatan Partisi (ANAP) ezici bir çoğunlukla hükümete geldi. O dönemlerde askerler tarafından temeli atılan Türk-İslam sentezi, daha sonraları iktidar partileri tarafından hayata geçirilmeye çalışıldı. Ve bu sentezin süregenliği şimdiki Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) doğurdu, besledi. İki dönemdir Türkiye bu parti ile yönetiliyor.

1980 askeri darbesi burjuvazi için başarılı olmuş ve o dönemin devrimci demokratik halk muhalefeti ni sindirerek ezmiştir. Generalerin ve sonrasında iktidarların devrimci demokratik muhalefeti ezmeleri, sindirmeleri ve etkisiz hale getirmeleri sadece kaba kuvvet, işkence ve zorla olmamıştır. Generaller, sonrasında iktidarlar ve şimdiki AKP, devrimci demokratik muhalefeti çok eski bir yöntem olan böl-parçala-yönet metoduyla etkisizleştirmeye çalıştı, çalışıyor.

Aleviler yüzyıllardır bu topraklarda hep muhalefette kaldılar. Bu konumlarından dolayı her zaman ezilenlerin saflarında yer aldılar. Çünkü kendileri de eziliyorlardı. Halen de eziliyorlar. Türkiye'de küçümsenmeyecek bir potansiyel olan Aleviler, 1980 askeri darbesinin generalleri ve sonrasında iktidarlar tarafından devrimci demokratik muhalefetten, Türk-İslam sentezinin gereği olarak koparılmak istendi, isteniliyor. Devlet ve burjuvazi, gelinen noktada bu konuda başarılı oldu denilebilir.

Yine herkes tarafından bilinen bir gerçek; 1983'te dönemin Baş-

bakanı Turgut Özal, Ankara Gölbaşı'da Alevi ileri gelenleri ile toplantı yaparak, şimdiki Alevi örgütlenmesinin temellerini attı. Özal ve devlet mekanizması Alevileri çok sevdiğinden, onların haklarını savunduğundan veya onlara acıdığından bu örgütlenmenin temelinin atılmadığı. Özal ve devletin hedefi, Alevileri Türkiye'deki devrimci demokratik halk muhalefetiyle ayırmaktı. Bunun için bu görüşme yapıldı ve örgütlenmenin temeli atıldı. Burada dikkat edilmesi gereken şudur: Eğer Özal ve devlet böyle bir duruma yöneldiyse, bunun devrimci demokratik halk muhalefeti sayesinde olduğu bilinmelidir. Yani alttan üste doğru baskı yapan devrimci demokratik muhalefeti bölmek, parçalamak ve etkisizleştirmek için Alevilerin mezhepsel çeşitli haklarının tanınması, verilmesi ve bunlar için Alevi örgütlenmesinin oluşması gerekiyor. Devlet bunu yapmakla bir taraftan devrimci demokratik hareketi güçten düşürdü; diğer yandan devrimcilerin, demokratların savunduğu Alevilerin ibadet, inanç ve mezhepsel talepleri konusunda tavizler

Alevileri kırım ve katliamlardan geçiren bu rejimdir. Ve şimdi Alevi örgütlenmesinin önünü açan, açıktan Sünni-Şafi mezhebin iktidarda olduğu (AKP gibi) bu dönemde, gayri resmi de olsa yaklaşık 120 cemevinin açılmasına mücadele eden yine bu rejimdir. Oyunun çok dikkatli oynandığı bilinmelidir.

-hala istenildiği gibi olmasa da-Verdi, vermeye devam ediyor. Burada siyasetin ince ayarlarını anlamak ve ona göre hareket etmek hem Alevi kökenli işçi ve emekçiler hem de devrimci demokrat hareket için kaçınılmaz olarak kendisini dayatıyor. Özünde devrimci demokrat hareket, Alevilerin ibadet, inanç ve mezhepsel taleplerine karşı değildir. Tersinden devletin bir an önce bu demokratik talepleri tanımasını ve bunları anayasal güvence altına almasını savunuyor.

Genel olarak Aleviler cephesinde ise devletin tanıdığı bu olanaklar (örgütlenme ve kimi açılımlar) bahane edilerek, devrimci demokratik harekete tepki duyma, küçümseme, geçmişe lanet okuma gibi yönelimlerle ne yazık ki artık karşılaşmaktayız. Bu konuyla ilgili olarak Aleviler, eğer bugün örgütlenme, cemevi açma, tv kanallarına sahip olma ve düne göre bugün daha açıkça "ben Aleviyim" diyebiliyorlarsa, bunun devrimci demokratik halk muhalefeti sayesinde olduğunu bilmeliler ve bilince çıkarmalıdır. Çünkü devlet bir taraftan bu yöntemle devrimci demokrat hareketi zayıflatırken, diğer taraftan devrimcilerin, demokratların istediği bir konuda taviz veriyor.

Denilebilir ki Alevi örgütlenmesinin ilk 10 yılında Alevi kitlesinin devrimci hareketten koparılması için çok yoğun çaba sarfedildi. Ve bu konuda bir hayli başarılı oldu. Alevi kitlesini devrimci hareketten koparmak için yapılan propaganda neye hizmet etti? 1- Türk Alevilerin milliyetçileşmesine; 2- Bu cepheye emek-sermaye çelişkinin geri plana itilmesine; 3-Ezilmişliğinden dolayı ileri bir felsefeye sahip olan Alevilerin İslami felsefeye kaymalarına; 4- Muhalefetin bölünüp parçalanmasına yol açarak, devletin istediği böl-parçala-yönet oyununa gelmesine yol açtı. Bir taraftan bu olumsuz gelişmeler yaşanırken, diğer taraftan yüzyıllardır "ben Aleviyim" demekten korkan, çekinen insanlar bugün açık bir şekilde örgütlenebiliyorlar. Ve küçümsenmeyecek bir yol aldı-

lar. Yani olumlu ve olumsuz gelişmeler iç içe ilerlerken, genel olarak ezilen kesimlerin kendi çıkar hesaplarını iyi yapmaları gerekiyor. Devletin bu konudaki çabasını iyi bilmek ve ona göre hareket etmek önemlidir.

80 yıllık cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir hak ve hukuk sahibi olamayan ve durmadan kırım ve katliamlardan geçirilen Alevilerin, bugün böylesi bir durum karşısında "ne buldum" rehavetine kapılarak hareket etmeleri sakıncalıdır. Biraz temkinli hareket etmeli, özellikle Alevi işçi ve emekçiler sınıfsal duruşlarında taviz vermeye yönelmelidirler.

Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar Alevi dergahlarını, inanç ve ibadet yerlerini kapatan bu rejimdir. Alevileri kırım ve katliamlardan geçiren bu rejimdir. Ve şimdi Alevi örgütlenmesinin önünü açan, açıktan Sünni-Şafi mezhebin iktidarda olduğu (AKP gibi) bu dönemde, gayri resmi de olsa yaklaşık 120 cemevinin açılmasına mücadele eden yine bu rejimdir. Yani oyunun çok dikkatli oynandığı bilinmelidir. Bu oyuna gelmemek için Aleviler de en az burjuva ideologları kadar uyanık olmalı ve ona göre siyaset sahnesinde yerlerini almalıdırlar. Bu yöntemle devlet, Alevilerin büyük çoğunluğunu örgütlenmenin ilk 10 yıllık sürecinde devrimci hareketten koparmayı becerdi. Bu yarıda üzerinde duracağım konulardan biri buydu. Diğer ise Kürt ve Kürdistan davasında gündeme gelen gelişmelerdir.

Devlet bu yöntemle Alevi örgütlenmesinin son yıllarında Alevi-

leri Kürt ulusal hareketi ve Kürt halkından koparmak için çalıştı, çalışıyor. Devlet bu alanda da Kürt Aleviler içerisinde bir hayli etkili oldu, oluyor. Daha önce de belirttiğimiz gibi böl-parçala-yönet politikasını Kürt Alevi ve Kürt Sünni-Şafi mezhepleri arasında yaygınlaştırmaya çalışıyor. Bu yöntemde atası, dedesi ve yaklaşık 200-300 hatta 500 yıllık bilinen geçmişi olan Kürt Aleviler, kendilerinin aslında Türk/Türkmen olduklarını iddia ediyorlar. Devlet ve ideologlarının bilicli olarak yaptıkları propagandaya aldanan Kürt Aleviler, kendilerinin Horasan dan Anadolu ya geldiklerini söylemeye başladılar. Kürt Alevilerden Alevi örgütlenmesi içerisinde yer alanlar, "Biz Horasan dan geldik, asıl Türk/Türkmen biziz" diyorlar. Bu dostlarımız Horasan dan geldiklerini iddia ediyor olabilirler. Fakat bunu söylerken tarih ve Horasan hakkında ne kadar bilgiye sahipler. Öncelikle tarihte Horasan da kim/kimler yaşadı?

Tarihe baktığımızda, Türkmenler 10. asırda İslamiyeti kabul ediyorlar. Ve o tarihte Selçukluların hakimiyetine giriyorlar. Aynı asırda Horasan a göç ediyorlar. İslam dini ise 7. yüzyılda ortaya çıkıyor. Yani Türkmenler, İslam dininin ortaya çıkışından üç yüzyıl sonra Müslüman oluyorlar. Bu duruma göre Anadolu Alevilerinin "biz Hazireti Ali nin soyundan geliyoruz" iddiaları doğru değildir. Bizim asıl konumuz da değildir. Biz kendi konumuza dönelim.

Aslında Anadolu Alevilerinin Türk veya Türkmen olup olmadıkları tam anlamıyla belli değildir. Çünkü o dönemde halklar göçebe bir vaziyette yaşıyorlardı. Benim üzerinde durmak istediğim, bizim yakın tarihimizdir. Bu konuda dikkat çekici olan, 200-300 veya 500 yıllık tarihte atası, dedesi, sülalesi Kürt olan kimi Alevilerin bu yapılan propagandaya aldanarak, Kürt değil de Türk olduklarını iddia etmeleridir. Bu yönelimle devlet,

Kürtleri güçten düşürmek için bölüp parçalıyor; Kürtleri Türklüğe özendiriyor.

(Burada dikkat edilmesi gereken; daha düne kadar, hatta bugün bile bu Alevi Kürtleri orada-burada katleden, düşman ilan edenler Türk milliyetçiliğini savunan Türklerdir, ki hala öyledir.)

Alevi Kürtlerin çoğunluğu, Kürt Sünni-Şafii mezhebindeki insanlarla asla anlaşamadıklarını ve anlaşamayacaklarını durmadan vurguluyorlar.

Dikkat edilecek olursa; Kürt Sünni-Şafii ile Aleviler arasında ciddi bir kırım ve katliam yaşanmıştır. Oysa tarihe baktığımızda, "biz öz Türk ve Türkçüyüz" diyenler, Alevi Kürtleri Koçgiri'de, Dersim'de, Maraş'ta, Sivas'ta ve Türkiye'nin değişik yerlerinde katletmişlerdir. Öyle ki, devlet her dönemde o döneme uygun böl-parçala-yönet metodunu uygulayarak, kendi istediğini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Burada devletin asıl amacı Kürtleri bölmek ve çaptan düşürmektir.

Daha önce de belirttiğim gibi, bugün Aleviler bazı imkanlara sahip olmaya yöneliyorlarsa, kendilerinin bu uğurda verdikleri mücadele göz ardı edilmeksizin, özünde devrimci hareketin ve Kürt halk muhalefetinin verdiği mücadele sayesinde. Devlet böyle yapmakla devrimci hareketi ve Kürt halk muhalefetini etkisizleştirmeyi hesapladı. Fakat bunun karşılığında Alevilerin örgütlenerek kendi mezhepsel haklarına kavuşmalarına olanak

sağladı, sağlıyor. Yani kısacası; aktif bir muhalefetten pasif ve daha zarsız bir muhalefete yönlendirmeyi gündeme getirdi. Bizim açımızdan durum böyle olmasına rağmen, Alevilerin hakları desteklenmelidir. Çünkü bizler Türkiye'de demokrasiyi bütün ezilenler için istiyor ve bu uğurda mücadele ediyoruz.

Bütün bu değindiğimiz konuların devamı olarak, bugün dünya genelinde sol-sosyalist hareketin geri düştüğü, sınıf ağırlıklı mücadelenin zayıfladığı bir gerçek olmasına rağmen, emek-sermaye çelişkisi devam ediyor ve bu uğurda kavga sürüyor. Yani çağımızda devrimler dönemi bir duraganlık yaşıyor. Buna paralel olarak bugünün Türkiye'sinde sınıflar arası çatışma, Kürt ulusal demokratik hakları için verilen mücadele, Alevi mezhepsel hakların talep edilmesi mücadelesi sürüyor.

Yukarıda değindiğimiz gibi, bugünün Türkiye'sinde yakın dönem için devrim gözüküyor. Ama ulusal ve uluslar arası gelişmeler ve verilen mücadele sayesinde Türkiye rejimi sıkışıyor. Bu koşullarda eğer objektif düşünecek ve davranacak olursak, koşullara göre güçlü bir demokrasi mücadelesi vermenin olanakları vardır.

Türkiye'de güçlü bir demokrasi mücadelesi ancak sınıf hareketi,

Alevi hareketi, Kürt ulusal hareketi bileşenlerinin sağlıklı bir politik hat izlemeleri ile gündeme gelir.

Önemli olan bu üç olgunun demokrasi kavgasında tutarlı davranmalarıdır. Motor güç olarak bu üç oluşumun Türkiye'de "herkese demokrasi" talebiyle hareket ederek, her kesim için demokratik hakların elde edilmesi mücadelesinde bir konsensüs oluşturmaları objektif bir durum arz etmektedir. Şu andaki olanakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için zaman kaybedilmemelidir. Çünkü şu anda muhalefet cephesinde gündemi en çok meşgul eden Alevi sorunu, Kürt sorunu ve cılız da olsa sınıfsal muhalefet sorunudur. Bu üç bileşenin kısa dönem için birlikte mücadele ederek güçlü bir demokrasi inşasına yönelmesi, en azından bazı demokratik taleplerin elde edilerek devre dışı bırakılmaları, uzun dönem için sınıf hareketinin güçlenmesini gündeme getirecektir. Çünkü bu dönemde Kürtlere karşı Türkler milliyetçileşiyor. Sünnilere karşı Aleviler katı şekilde Alevileşiyor. Bu havadan etkilenen sınıf hareketi boğuluyor, bunalıyor.

Bugünün Türkiye'sinde en gerçekçi politika, devrimci-demokratik güçlere düşen en büyük görev, kısa vadede "herkese demokrasi" şiarıyla kavgayı sürdürmektir. Uzun vadede güçlü bir sınıf hareketinin doğması için, bugün güçlü bir demokrasi mücadelesi kendini dayatıyor.

Haklar tehdit altında

Krizin bedelini öncelikle emek kesimine ödetmek isteyenler, "eve kapanma, pazara çık" safsatasıyla toplumu oyalarken, gizli gizli bir dizi hakkı gaspa da hazırlanıyorlar. Başta sağlık hakkı, iş güvencesi hakkı, çalışma hakkı olmak üzere bir dizi hak, hedef tahtasında. Hakların ihlali, genel bütçe ve "işgücü piyasası" dedikleri çalışma yaşamı üzerinden gerçekleştirilmek isteniyor.

İlk fırsatta yeni bir bütçe hazırlığına girişen AKP Hükümeti, IMF'nin, sermaye sınıfının dayatmasıyla, bütçeyi daraltacak, sağlık harcamalarını kısacak. Yılın ilk dört ayının bütçe açıkları alarm verici. 2008'in dört ayında 70 Milyar TL harcanırken, 2009'un aynı sürecinde 87.5 Milyar TL harcanmış. Yani %25 daha fazla. O nedenle ilk neşter harcamalara vurulacak. Ama özellikle sosyal güvenlik, sağlık hakkı ve tarıma yönelik transferler hedef tahtasında.

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK), işten çıkar-

maların etkisiyle aktif sigortalı sayısında beş ayda 775 bin kayba uğradı. Bu çok önemli prim kaybı demek. Aynı zamanda işverenler hızla prim borcu takıyorlar. Tahsili gecikmiş prim borçları toplamı 12 Milyar TL'yi geçti. Para babaları prim borçlarını biriktirip bir af ile kurtulmanın peşinde. Sağlığı taşeronlaştırıp, piyasalaştırıp ticarileştirenler herhalde her şeyin "lale devri"ndeki gibi gideceğini sanmışlardır. Şimdi şemsiye ters döndü. Özelleştirme, sağlıkta kaynak kullanımını rasyonelleştirmek bir tarafa, savurganlığı arttırdı. Öyle bir yere gelindi ki SGK, emekli maaşlarını ve tedavi giderlerini mevcut gelirleriyle denkleştiremiyor ve her ay merkezi bütçeden destek istiyor.

SGK'nin harcamaları için bu yılın ilk dört ayında merkezi bütçeden aldığı kaynak 18 Milyar TL'ye dayandı. Bu geçen yılın aynı sürecinde 12.5 Milyar TL idi. Yani %42 daha fazla bir destek kullanımı!.. Bu hızla devam ederse yıllık transfer 54 Milyar TL'yi bulacak. Dolayısıyla IMF ve TÜSİAD-MÜSİAD, tüm para babalarının baskısıyla ilk saldırı SGK üzerinden sağlık hakkına gelecek.

Bütçeden kesilen, hemen halktan istenecek, sağlık faturası için hem "bireysel katkı" adı altında halkın cebine el atılacak, hem de verilen hizmetin kalitesi düşürülecek. Hastanın yanı sıra sağlık emekçileri de bu saldırıdan nasibini alacak. Sağlık hakkının gaspı, hizmetin faturasının hasta ya da hasta sahibine yıkılması tertibine karşı şimdiden tepki göstermek gerekiyor. Bütçe tırpanından tarım kesimi de nasibini alacak. Şimdiden tarıma destekler, geçen yılın dört ayına göre %16 azaltılmış durumda. Bütçe üzerinden saldırılar, kamu

İLK DÖRT AYDA BÜTÇE HARCAMALARI (MİLYAR TL)			
Kalemler	2008	2009	fark,%
Harcama	70.1	87.4	24.7
Cari transferler	24	32	33.3
SGK'ye destek	12.5	17.8	42.4
Tarıma destek	3.2	2.7	-15.6
Cari transfer\harcama%	34.3	36.7	7.0
SGK\cari transfer%	52	56	7.7

emekçilerinin haklarını budamaktan, kamusal varlıkları, arsaları yok pahasına satışa, yerel yönetim kaynaklarını azaltmaya, kamuda istihdamı daraltmaya, tüketiciye yeni vergiler salmaya kadar uzayacak. Güneydoğu Yatırım Projeleri ise bir başka bahara kalacak...

İkinci saldırı ise işçi haklarını hedefliyor. İlk elden ağızlarına dolanan kıdem tazminatının gaspı. 12 Eylül faşist askeri darbesi öncesini anımsatan bu niyet, ölümü gösterip sıtmaya razı etmeye dönüştürülebilir. Hak tümüyle kaldırılmasa da işdiş edilir. Buradaki asıl niyet, büyük daralma gösteren otomotiv, metal gibi sektörlerde tenkisata kıdem tazminatının caydırıcı olmasını kaldırmaktır. %50-60 kapasitelelere düşen bu sektörde rahat rahat tenkisaat yapmanın yolu, kıdem tazminatını budamaktan geçiyor.

Bununla da kalmıyor; çıkışı yeneden ucuzcu ihracata yönelmekte görenler, dış pazarlarda rekabet gücü bulmayı da emeği ucuzlatmakta, kullandırmakta, "Çinileştirmek" görüyorlar.

Kriz bahane edilerek ücretlere zam yapmak bir tarafa, ücretler "ya tenkisaat ya tenzilata" tehdidi ile zoraki indiriliyor... Daha ucuza daha uzun süreli çalıştırma, sosyal yardımları kısma, yol-yemek haklarını budama ve benzeri hak ihlalleri, açlıkla, işsizlikle tehdit edilen ücretli sınıfın yüz yüze kaldıkları saldırılar... Emek örgütlerince gerçekleştirilen her karşı çıkışında, 'PKK operasyonu' adı altında çeşitli tertiplerle yıldırılmak istendiği örneklerle ortadadır. KESK'e yönelik son baskı, sürgün ve tutuklamaların arkasında ne var sanıyordunuz? Ama pabuç bırakılmamalı, pabuç kafalarına fırlatılmamalı!.. Pazaraya çıkılmamalı, hakların gaspına karşı sokağa çıkılmalı!..

İşsizlik alev alev

Sahte gündemler krizin gerçek gündemini örtemiyor. İşsizlik alev alev... Bu ayın ortasında (Haziran 2009) mart işsizliği verileri, şubatta 3,8 milyon olarak açıklanan resmi işsiz sayısının daha da yukarı çık-

Hak-İş'i anladık, AKP hükümetinin arka bahçesi... Peki Türk-İş'e ne oluyor? Binlerce üyesi tenkisata uğrayan, ücretleri bastırılan, hakları gaspa uğrayan Türk-İş'in görevi, bu kaosu yaratmaların arasına karışmak, krizin gerçek nedenleri üzerine şal çekenlere ortak olmak mı olmalıydı?

çağını gösterecek. Sayılmayanlarla beraber 7 milyonu aşan işsiz sayısı mart ayı verileri ile daha da tırmanmış görünecek. Bu öngörünün sinyallerini, kayıtlı istihdamın mart verilerini açıklayan SGK gönderiyor.

SGK, sigortalı işçi sayısının 2009 Mart ayında 8 milyon 410 bine kadar düştüğünü açıkladı. Bu, 2008 Mart ayına göre %3.4'lük azalma demek. Başka bir söylemle, 2008 Mart ayından 293 bin kişi, 2009 Mart ayına işsiz girmiş. Küresel krizin ülkemizi sarsmaya başladığı 2008 Ekim ayında 9 milyon 120 bin olan sigortalı (kayıtlı) işçi sayısı, Mart 2009 ayına gelindiğinde 8 milyon 410 bin olarak belirlenmiştir. Bu, 6 ayda 710 bin kişinin aktif sigortalı olmaktan çıkması, işini kaybetmesi demek. Bu, 6 ayda ortalama her ay 118 bin kişinin işini kaybetmesi demek.

siyle yalnızca % yarımlık bir kıpırdanma görünmüştür. 2008'de şubattan marta geçerken 230 bin olan istihdam artışı, bu yıl 48 binde kalmıştır. Mart ayında 50'ye yakın sektörde 98 bin sigortalı artışı görülürken, diğer 50 sektörde de 50 bin dolayında iş kaybı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla net sigortalı artışı 48 binde kalmıştır. Martta eğitim sektöründe 17 bin, inşaat sektöründe de 28 bin dolayında istihdam artmış gözüküyor. Turizmdeki artışta 10 bin dolayında. Buna karşılık yalnızca mart ayında tekstil konfeksiyonda 13 bin kişi daha işini kaybetmiş. Hem de kayıtlı tekstil işçileri! Yine metal sektöründe 13 bin kişi dolayında iş kaybı yaşanmış... Toptan ticaret, bilgisayar ve diğer sektörlerde 23 bin dolayında iş kaybı yaşanmış.

İşsiz sayısının hızla arttığı bir süreçte, "kimse işini kaybetmesin, o halde para çıkın" cin düşüncesi, kimin düşüncesi ise, yaşamdan pek kopuk duruyor. TOBB ve ona destek veren para babaları haydi neyse de, Türk-İş'in, Hak-İş'in bu kampanyada ne işleri var, bilmiyorum. İşsiz sayısının 7 milyonu geçtiği, üretim kapasitelerinin bu kadar daraldığı, gelir dağılımının hızla bozulduğu bir süreçte, kim hangi (hangi para babası kaybetmiş ki iş-

Ekim-Mart Dönemi itibariyle sigortalı sayısı (bin kişi) 2007-2009

Dönemler	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart
Ekim/2007-Mart/2008	8.355	8.569	8.505	8.449	8.474	8.704
Ekim/2008-Mart 2009	9.120	9.022	8.802	8.481	8.362	8.410

Daha endişe verici olan eğilim şu; mart ayı inşaat, turizm gibi mevsimsel özellikleri ağır basan sektörlerin işçi alımları ile istihdamın yükselmesinin beklendiği aydır. Oysa bu mart, önceki marta göre istihdamın arttığı değil 293 bin kişinin işini kaybetmiş olduğu mart olarak belirlenmiştir.

Yıllık bazda yapılan bu karşılaştırmayı, aylık yaptığımızda da fazla iç açıcı bir durum yoktur. Şubattan marta inşaat, turizm, tarım vb. mevsimsel özelliği olan sektörlerdeki istihdam sıçramasının da etki-

çiler-kamu emekçileri bulsun) parayla pazara çıkacak, diye soracak aklı başında bir insan yok mu bu Türk-İş'te, Hak-İş'te? Hak-İş'i anladık, AKP hükümetinin arka bahçesi... Peki Türk-İş'e ne oluyor? Binlerce üyesi tenkisata uğrayan, ücretleri bastırılan, hakları gaspa uğrayan Türk-İş'in görevi, bu kaosu yaratmaların arasına karışmak, krizin gerçek nedenleri üzerine şal çekenlere ortak olmak mı olmalıydı? Hayır, Türk-İş'in yapması gereken, krizi, işsizliği yaratarlardan,

pazar yerine sokağa çıkarak hesap sormak olmalıydı. Bu ne aymazlık, bu ne vurdum duymazlıktır!..

Fakirleşme diz boyu

Daha çok, krize karşı bir şeyler yapıyor görüntüsü vermek için bin bir şamata ile hazırlanan "yatırım, ihracat, istihdam, teşvik" politikalarının, küresel krizden önce başlayan ve krizle derinleşen fakirleşmeye ne kadar derman olacağını yaşayarak göreceğiz. Ama daha şimdiden vahim bir hasarı var Türkiye'nin...

Kriz, ulusal gelirin azalması demek. Yani, ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerden oluşan ekmeğin küçülmesi demek. Kriz ekmeği küçültürken, nüfus artmaya devam ediyor. Artan nüfusa karşılık, ekmeğin küçülürse ne olur? Tabii ki kişi başına düşen dilim inceler. Bu, fakirleşmedir. Ülkemizde fakirleşme, aslında küresel krizden önce başladı. 2007'den 2008'e nüfus %1.3 arttı. Ama aynı yıl, ulusal gelir yalnızca %1.1 arttı. Dolayısıyla 1998 sabit fiyatlarıyla kişi başına düşen gelir 1.418 TL'den 1.415 TL'ye geriledi. Yani herkes % 0,2 fakirleşti. Ama esas fakirleşme içinden geçtiğimiz yıl yaşanıyor, yaşanacak.

Kriz, ulusal gelirin azalması demek. Yani ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerden oluşan ekmeğin küçülmesi demek. Kriz ekmeği küçültürken, nüfus artmaya devam ediyor. Artan nüfusa karşılık, ekmeğin küçülürse ne olur? Tabii ki kişi başına düşen dilim inceler. Bu, fakirleşmedir.

fakirleşmeyi, ne ölçüde bir büyüme telafi edebilir?

%1.3'lük nüfus artışı ile 2010'da nüfusumuz 73.2 milyona ulaşacak. Nüfus başına gelirimizi 2008'deki seviyesine yeniden kavuşturmak istiyorsak, yani fakirleşmeyi telafi etmek istiyorsak, ekmeğimizi yeniden kişi başına 1.415 TL'ye çıkarmak istiyorsak, öyle böyle değil, 2010'da %6.7 büyümek gerek...

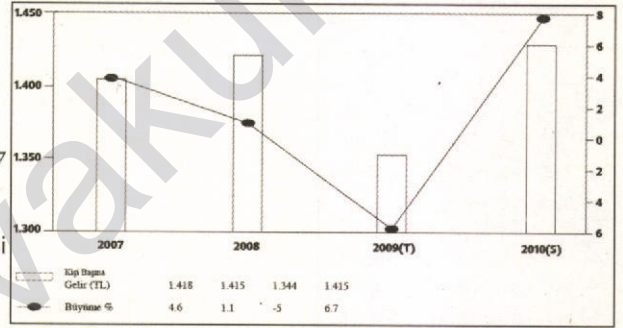
2010'da %6.7 büyüme ham bir hayal tabii ki... Bunun olabilmesi için dünyada krizin sona ermesi,

cak, ne de içeride AKP hükümetinin iyice dağıttığı başta bütçe açıkları olmak üzere makro dengeler hemen düzelecek. Dolayısıyla %6.7'lik büyümenin altındaki her netice, 2008'deki refah düzeyimizden kayıp anlamını taşıyacak. Bırakın 2010'da iddialı bir oranda büyümeyi, bu anlayışla, bu gidişatla daha da fakirleşmek, 2009'daki ekmeğin diliminden daha azına bile talim etmek kaçınılmaz olabilir...

Netice: Uygulama zamanı

TOBB'un (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) başını çektiği, Türk-İş,

Hak-İş, Türk Kamu-Sen gibi emek örgütleri ile TESK, TİSK, TÜSİAD, MÜSİAD ve TİM gibi para babaları örgütlerinin katıldığı 'kriz

	2007	2008	2009(T)	2010 (S)
Nüfus	70.482.646	71.412.659	72.341.023	73.281.456
Ulusal Gelir (1998 fiyatı bin TL)	101.254.625	102.328.097	97.211.692	103.693.260
Kişi Başına Gelir (1998 fiyatı TL)	1.418	1.415	1.344	1.415
Büyüme, % senaryo tahmin	4,6	1,1	-5	6,7

İlk çeyrekte %13 daraldığı tahmin edilen ulusal gelirin, yılın tümünde %5 küçülmesi durumunda fakirleşme derinleşecek. Bu yıl da nüfus %1.3 artarak yıl sonunda 72.3 milyonu bulacak. Ancak %5 oranında küçülmüş ekmeğin (ulusal gelirin) bu nüfusa bölünmesiyle kişi başına dilim, 1998'in parasıyla 1.314 TL'ye inmiş olacak. Bu da 2008'deki refah seviyesinin %5 altına inmek demek. Gelelim fakirleşmenin telafisine... 2009'da %5 küçülme yaşandıktan sonra, hiçbir bilimsel deneye dayandırılmadan iddia edildiği gibi 2010'da yeniden büyümeye geçilecekse, 2009'daki

Türkiye mallarına AB'nin talebinin büyük istahla artması, kaçıp gitmiş sermayenin (sıcak paranın) koşa koşa geri gelmesi, içeride hane halkı harcamalarının gürül gürül artması, borçların kolaylıkla çevrilmesi, kur ve faizin ılıman seyre, kısaca aniden karakıştan ilkyaza geçilmesi gibi bir radikal iklim değişikliği gerek.

Oysa akli başında olan herkes de teslim ediyor ki, hiçbir şey eski gibi olmayacak. Ne dünyadaki kriz bitecek ve yeniden ihracat başlayacak, ne dış kaynak dönüşü söz konusu olacak, ne küresel kriz öncesi gibi likidite bolluğu yaşana-

varsın çare de var!' temalı bir kampanya yürütülüyor. Bu kampanyaya KESK ile DISK katılmıyor. Beş aşamadan oluşan kampanyanın ilk aşamasında 'eve kapanma, pazara çık', 2. haftasında 'kimse işini kaybetmesin', 3. haftasında 'güven ve istikrar' afişleri öne çıktı. Dördüncü aşamanın afişi ise 'gücüne inan' biçimindeydi. Kampanyanın 'eve kapanma, pazara çık' ve 'alışverişe çık' gibi söylemleri sıkça duyuruldu. 'Kimse işini kaybetmesin' söylemi ise pek duyulmadı, ses getirmedi herhalde.

Önce bir tuhafliğe dikkat çekmek gerekir. Krize karşı emekçilerin hak ve çıkarlarını savunmak için ortak bir tavır al(a)mayan ve ortak bir talepler manzumesi ve mücadele programı etrafında bir araya gel(e)meyen emek örgütlerinin bir kısmının para babalarının örgütleriyle beraber 'moral ve psi-

kolojik' çare arayışına girmesi dikkat çekicidir. Kriz karşısında emek örgütlerinin, emek cephesinin ortak hedeflerini ve kararlılığını ortaya koymadan 'dilek ve temenni' çalışmalarının emekçilere değil, para babalarının ve onların temsilcisi AKP hükümetinin faydasına olacaktır.

Krizin yüz binlerce emekçiyi işinden ettiği, işçilerin büyük bir kısmının ücretlerinin düştüğü, bir kısmının ücretlerini alamadığı, AKP hükümetinin kamu sözleşmelerini geciktirdiği ve komik zamlar teklif ettiği şartlarda işçilere, kamu emekçilerine 'alış verişe çık' çağrısı yapmak beyhude, hatta nahoş bir davettir. Geliri azalan, ücreti düşen, işini kaybeden işçiler neyi harcayacak? Fakirlik sınırının altında yaşayan kamu emekçisi neyi harcayacak?

İşçileri, kamu emekçilerini alış verişe çağırınlar anlaşılabilir bu yolla ekonominin büyümesini, para babalarının cüzdanlarının kabarmasını istiyor. İyi de, önce işçinin, ka-

mu emekçisinin cüzdanı ısınsın! O halde alış veriş çağrısından önce şunları yaşama geçirin:

1-) Kamu emekçilerinin toplu iş sözleşme hakkını engellemeyin.

2-) Emekçilere alış veriş yapacak kadar zam verin.

3-) Kamu toplu iş sözleşmelerinde kon ik zamlar önermeyin.

4-) İşçilerin alış veriş yapacaklarına olanak sağlayacak kadar zam verin.

5-) Bir an önce kamu sözleşmelerini bağlayın.

6-) İşçi ücretlerini düşürmeyin, aksine arttırın.

Kriz çare mi arıyorsunuz; adı var kendi yok 'kimse işini kaybetmesin' söyleminin gereğini yapın. Kriz olağanüstü bir süreç; olağanüstü önlemler alın. İşten çıkarmaları yasaklayın. İşini kaybeden insan neyin alış verişini yapacak?

İşsizlik ödeneğini para babalarına peşkeş çekmeyin, işçinin parasını işçiye verin. İşsizlik ödeneğini arttırın. Belirli bir gelir seviyesinin altında olan tüm vatandaşlara dü-

zenli olarak "yurttaşlık geliri" ödeyin. Kamu iş yerlerinde düzensiz, güvencesiz taşeron işçisi olarak çalışanları kadroya alın, güvenceli statüye geçirin. Bunları yapmadan, hayata geçirmeden açılacak kampanyalar boşunadır. İşçinin, kamu emekçisinin emeklerinin derdine derman olmayacak, yalnızca cila olacaktır. Cila ve moral karın doğurmuyor.

Kriz döneminde işçinin işini, kamu emekçilerinin gelirini koruması için önce sendikaların buna inanması ve siyasi iktidardan yani AKP'den bunları talep etmesi gerekir. Bu nedenle, emekçileri alış verişe değil taleplerini yükseltmeye, sokağa ve eyleme çağırarak gerek. Yoksa günümüze kadar olduğu gibi, krize karşı açılan paketlerden para babalarına teşvik, emekçilere nasihat çıkar. Krize karşı sendikaların uyanma zamanıdır. Onlar uyanmıyorlarsa emekçilerin uyanması gerek ve sendika ağalarının kafalarına 'PABUÇ' fırlatmaları gerek!..

Değişmeyen su kokar

1989 yılı itibariyle Sovyetler Birliği değişim sürecine girdi. Bu süreçte başta Avrupa olmak üzere tüm dünyada Sovyetler Birliği'ne ümitlenip öykünen sosyalist devrimci hareketler de bu değişimin kuvvetli rüzgarından kendilerini kurtaramadı ve çok büyük çıkamazlara girdi.

1980 askeri darbesiyle ağır yenilgi alan ülkemizdeki sosyalist devrimci oluşumlar, yaralı halleriyle ikinci darbeyi de Sovyetler Birliği'nin dağılmasından aldılar. Ülkemizin sosyalist devrimci hareketleri, 1980 askeri darbesi öncesinde de özgün tarihsel bağlarını tahlil ederek doğru politik bir duruş sergileyememişlerdi. Burada Hikmet Kıvılcımlı ve İbrahim Kaypakka'ya'yı ayırarak belirtmek istiyorum ki Türkiye sosyalist devrimci oluşumları sosyal şoven Kemalist hegemonyanın etkisinden kendilerini kurtaramamıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Mustafa Suphi'nin katledilmesi sonrası TKP'nin şekillendirdiği sol sosyalist yapıya Kemalist gömlek giydirilmiş, birçok darbeye maruz bırakılarak sakatlanmıştır.

Ülkemiz sosyalist hareketine baktığımızda, hala geçmişin tekrarı ısrar edildiği görülmektedir. Kemalist hegemonya dışında kalan birkaç siyasetin adlarını vermeyi lüzumlu görmüyorum ve ayrı tutuyorum. Zaten onlar da olmasaydı bugün ülkemizde sosyalist devrimin bahsi bile olmayabilirdi.

İşte bugünün sosyalist devrimci hareketleri çok aşırı hırpalanmış, cılız halleriyle ancak günümüze gelebildiler. Ya bundan sonrası? Artık sağlam bir zemine sahip olması için geçmişin olmazlarından ve tekrarlarından kurtulması gerekmektedir. Ancak Marksizm'in temel kavramlarını temel alma koşuluyla biçim ve yöntemlerde doğru değişimlerim esas alınması gerekiyor.

Yapılması gerekenlerin başında otuz yıllık güncel Kürt sorunu hakkındaki politikaların doğru belirlenmesi gerekmektedir. Doğru politik belirlemeden neyi kastettiğimi belirtmek isterim: Coğrafyamızda Kürt, Türk ve diğer halkların bin yıllık beraberlikleri söz konusudur. Coğrafyadaki aidiyetimiz binlerce savaş ve varoluş mücadelesinin ortak emek eksenini çerçevesinde olu-

şan tesisi ile mümkün olabilmiştir. Dolayısıyla ortak yaşam, emeğin varoluş gücüyle birlikte bugünlere kısmen barış içinde ulaşabilmişiz. Bundan böyle de halklarımızın barış içinde yaşamaya devam etme özleminden kimse şüphe bile etmesin. Ancak otuz yıldır Kürt özgürlük mücadelesi yaşanmıştır ve bu mücadele halklara karşı olmamış ve olmayacaktır da. Bazı sosyalist oluşumların sözde kadroları otuz yıldır Kürt halkının haklı talepleri karşısında her nedense vurdumduymaz tavırlar sergilemektedir. Çok düşündürücüdür. Bu anlayışlarından dolayıdır ki söz konusu ettiğim bu oluşumlara "sol sosyal şovenistler" diyorum.

Eğer sosyal şovenist tutumlarında ısrarcı olurlarsa, onlarla yollarımızı tamamen ayırıp, Kürdistanlı sosyalist devrimciler olarak Hakkari'den Edirne'ye kadar bu coğrafyanın her zerresinde enternasyonalist düşünen tüm ezilen halklarla (Kürt, Ermeni, Rum, Laz, Çerkes vb.) KÜRT VE TÜRKİYE HALKLARININ SOSYALİST BİRLİK VE DEVRİMCİ YAPILANMASINI birlikte üstlenebiliriz. Birlik içinde başarabilmeyi

üretecek güç ve yeteneklerimiz tarihsel köklerimizde olduğu kadar bugün de mevcuttur.

Yakın tarihimizdeki Kürt özgürlük mücadelesi çok sayıda bedel ödedi. Bazı önemli bölümlerini belirtmek isterim. Yaklaşık 50.000 cana mal olan bir savaş; yaklaşık 17 bin faili meçhul cinayet (bizce failleri bellidir); Kürdistan'da otuz yıllık savaş süresince 4.500 köy boşaltıldı; bu yerleşim yerlerinin yakılarak ya da yıkılarak yerle bir edilmesi sonucu tarihin, yaşamın, ormanların yok edilmesi gibi nice acıları yaşatan bir savaş yaşandı ve bu savaş halen sürdürülmektedir. Bunun sonucunda yaklaşık beş milyon Kürt insanı Türkiye metropollerine ve Avrupa'ya göç ederek, mülteci konumuna düştü.

Barış bu coğrafya halklarının en elzem ihtiyacıdır. Barışın öncülüğünü, egemen güçlerin savaştan nemalanmasını tesis edenlere ve bu savaşın ana sorumlularına, onun temsilcilerine asla terk edemeyiz. Oturup seyredemeyiz de.

Toplumların yaşamı tabiatın da parçasıdır. Ekolojik sorunlar toplumları derinden etkiler. Ekolojinin bozularak yaşanmaz hale gelmesinden sorumlu olan vahşi kapitalizmdir. Dolayısıyla eko-sistemin kurtuluşunu onu bozanlardan bekleyemeyiz. Eko-sistemin kurtuluşu,

evrende yaşamaya mahkum olan dünyanın ezilen emekçi halklarının görevidir.

Nasıl ki vahşi kapitalizmden ekolojik kurtuluş beklenemezse, yukarıda bahsettiğimiz Kürt sorununun çözümünde de bu sorunu yaratan sorumlulardan barışçıl çözüm beklenemez. Çözüm, acıları derinden yaşayan ezilen Kürt ve Türkiye halklarının devrimci sosyalist temsilcilerinin görevidir. Bu görevin yerine getirilebilmesi için Kürdistan ve Türkiye halklarına mensup sosyalist devrimci kadroların enternasyonalist bakış açılı konferansları çözüm için bir başlangıç olacaktır. Dolayısıyla Türkiye sol-sosyalist unsurlarının Kürt ve Türkiye halklarının birliğini esas alarak sürece fiili anlamda dahil olması gerekiyor. Aksi taktirde, halkların geleceğiyle ilgili olabilecek olumsuzlukların faturası ağır olacaktır. Bir örnek vermek gerekirse eğer; ADOLF HITLER'i ve ALMANYA'sını verebilirim. Bedelini 1945 yılına dek tüm Avrupa halklarına ödetirken, sonuç olarak faşist diktatörlük hesabını vermek zorunda kalmış ve halklar barbar zulümden kurtulmuştur.

Tarih, halkların kaybetmediğini ve yok edilemediğini bize arz eder. Her zaman yok olarak tarih sahnesinden çekilenler halka zulmeden-

ler olmuştur, olacaktır da. Zulmün bir süreci vardır. Sürecin de bir neticesi.

Yazımı bitirmeden son birkaç kelime söylemek istiyorum. Otuz yıllık savaş sonucu yukarıda belirttiğim gibi son derece büyük acılar yaşayan Kürt halkının karşı karşıya kaldığı duruma karşın sorumsuz yaklaşan bazı sözde sosyalistlere soracaklarım var:

Kürtlerin yaşadıkları acılar sizleri ilgilendirmiyorsa, bu savaşın başından bugüne kadar devletin yetkili kişilerinin "Bu savaş devlete 500 milyar dolara mal olmuştur" sözleri de mi sizleri ilgilendirmiyor?

70 milyonu aşkın Türkiye nüfusunun emeğinden yaratılan bu değerler dünya silah tüccarlarına verilirken, olayın ekonomik boyutu da mı sizi ilgilendirmiyor?

Yaşanan ekonomik krizle birlikte her gün işverenler tarafından işine son verilip sokağa atılan, yoksul bırakılan işsizler ordusu da mı sizi ilgilendirmiyor?

Eğer bu boyutu da sizleri ilgilendirmiyorsa, bu durumda sizlere söyleyecek son sözüm: Sizlerin de bu zulmün destekçileri adına siyaset yaptığınızı kabul etmek durumun da kalırım.

Teykurd

Kovara Siyasi û Fikri

Havîn 2009

Sal:1 Hejmar: 2

5 TL

“Parçebûyîn û Kongra Neteweyî”

(Tirajediya parçebûyîna Kurdistanê,
realîta heya,
pêwîstî û girîngîya munasebetên nav parçeyan)

• Deklasyon û Çareseriyê Jibo Pîrgirîka Neteweyî ya Kurd

Sabahattin KORKMAZ
İsmail BEYİKÇI
Mesut TEK
Sinan ÇİFTYÜREK
Ümit TEKTAS
M. Emin ASLAN
Osman AYTAZ
Fuat ÖNEN
Sait AYDOĞMUS

Sıdka ZILAN
Ramazan PERTEW
Tahsin SEVER
Seid YEROJ
Ehmed ONAL
Lokman POLAT
Munzur ÇEM
Baran RIZGAR
Hevi Soran KORKMAZ

YENİ SAYISI ÇIKTI

Ernesto Che Guevara

İbn-i Haldun

Ömer Hayyam

Nazım Hikmet

Hasan Sabbah

Antonio Gramsci

Ahmedî Kanî

Şeyh Bedreddin

Bertolt Brecht

Cegerxwîn

Feqiyê Teyran

Rosa Luxemburg

Spartaküs

Clara Zetkin

Çernişevski

Lev Troçki

Kropotkin

Hallaçî Mansur

Mao Zedong

Thomas More

Josef Stalin

Dimitrov

Neruda

Hô Şi Mingh

**21.YY'DA
ÖZGÜRLÜK**

VE

SOSYALİZM

MANİFESTOSU

YENİ BİR AYDINLANMA İÇİN SOSYALİST MEZOPOTAMYA

Temmuz 2002 • Sayı: 25 • 4 YTL • www.mesop.net
İKİ AYLIK TEORİK POLİTİK DERGİ

1929 büyük bunalımı, I. paylaşım savaşı sonrasında özellikle Amerikan emperyalizminin yükselişi temelinde yaratılan kapitalizme tapınma dönemi sona erdirmişti. Günümüzde patlak veren sistem krizi de benzer bir terminatör gibi yol alıyor. Kuşkusuz her iki tarihsel örnek arasında bazı açılardan farklılıklar vardır. Diğer yandan kapitalizmin bugün yaşadığı büyük kriz de eskisine benzer biçimde, devrime davetiyeler çıkartan ve Marksizm'in haklılığını dünyanın tüm burjuvalarının suratına çarpan keyifli boyutlar içermektedir. Burada bir noktanın altını daha çizmek gerekir. Bugün herkes yaşadığımız krizin 1929'daki krizle benzer yanları olduğunu dile getiriyor. Evet, bugünkü kriz de, 1929'da olduğu gibi aşırı birikim olgusundan doğan ve doğrudan üretim alanıyla ilgili bir tıkanıklığın ürünüdür. Ama bu krizin öncekilerden bir farkı, finansal sermayenin küreselleşmiş ve bütünleşmiş olması ve kapitalist ekonominin işleyişinin neredeyse ana motoru haline gelmiş bulunmasıdır. Bu da, krizin hem küreselleşmesine neden olmakta hem de yapısal sorunların çözümünü sınırlamaktadır. Bugünkü krizin bir diğer farkı ise, siyasal iktidarların ellerindeki çözüm seçeneklerinin büyük ölçüde tükenmiş bulunmasıdır. Bu olgu da, krizin ekonomiden sosyal ve siyasal alana taşınmasında ve çözümsüzlüğün artmasında önemli bir rol oynamaktadır.